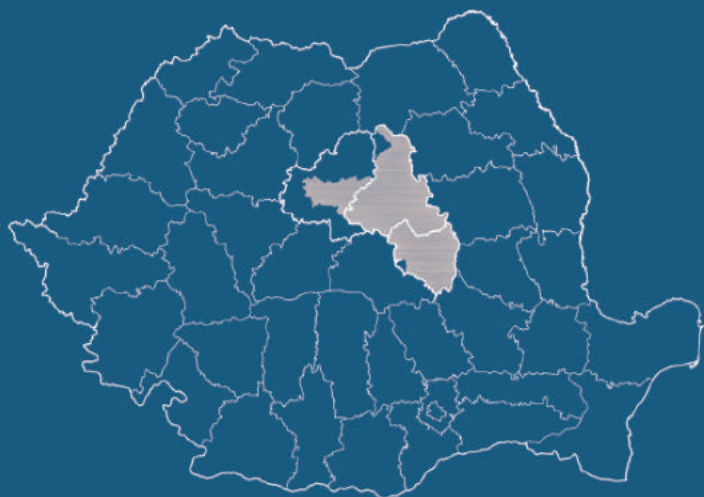

ORDINUL
ARHITECTILOR
DIN ROMÂNIA

GHID DE ARHITECTURĂ

pentru încadrarea în specificul local din mediul rural

ZONA SECUIME

Arh. Köllő Miklós

PREAMBUL

Rostul acestui material este de a furniza un instrument de lucru proiectanților, beneficiarilor și consultanților implicați în procesul de construire sau elaborare a unor regulamente de construire în mediul rural, pentru a se putea încadra în exigențele și obiectivele strategiei naționale de conservare și promovare a identităților locale, precum și de a da un impuls puternic agenților economici locali în direcția dezvoltării durabile în mod responsabil.

În elaborarea ghidului s-a ținut cont de situația actuală din domeniul construcțiilor și de posibilitățile de achiziționare a materialelor. Ghidul își propune să fie un set de reguli ușor de aplicat, cu exemple clare (inclusiv de tipul „AȘA DA” sau „AȘA NU”), care să faciliteze activitatea echipei de proiectare/ consultanță în alegerea configurațiilor, a materialelor și a tehnologiilor necesare construirii în mediul rural, fie că vorbim despre proiecte finanțate prin PNDR, despre elaborarea documentațiilor de urbanism sau despre simple intervenții cu finanțare exclusiv privată.

Obiectivul esențial al acestui îndreptar este păstrarea nealterată a spiritului așezărilor în care sunt propuse proiectele și conservarea calității peisajului cultural existent – acestea fiind, de fapt, chiar resurse pentru dezvoltarea durabilă în mediul rural. În acest sens, există deschidere pentru abordări specifice secolului al XXI-lea care țin cont de resursele locale, de energiile regenerabile, precum și de cunoașterea acumulată local

(meșteșugurile și tehnica populară). Acest ghid este rodul unei experiențe acumulate pe teren de către autor, dar și al activității energice desfășurate de către Grupul Rural al Ordinului Arhitecților din România. Ghidul nu își propune să soluționeze toate cazurile de intervenții posibile, de aceea conținutul său trebuie în permanență îmbunătățit și actualizat de către cei preocupați de o proiectare responsabilă în mediul rural. Respectarea cu strictețe a recomandărilor ar putea să nu fie utilă în toate cazurile; pentru o arhitectură de bună calitate, se recomandă respectarea spiritului în care a fost conceput acest ghid,

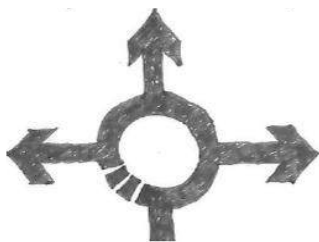
...și câteva precizări:

Acest ghid nu conține și nu ține locul prevederilor legale și a prevederilor stabilite prin P.U.G., în schimb poate fi utilizat la elaborarea documentațiilor de urbanism sau în completarea lor. „Regulile” prezentate în ghid nu sunt de neocolit, dar sperăm totuși că din ce în ce mai mulți se vor reflecta asupra cazurilor/ exemplelor prezentate și vor urmări exemplele de bună practică. Nu enumerarea și evitarea greșelilor posibile stă la baza regulamentelor propuse, ci o analiză multicriterială și adaptare sensibilă la context.

Ghidul nu propune „reînvierea” trecutului, ci caută un echilibru în prezent dintre moștenirea din trecut și dezvoltarea în viitor al zonei. Este importantă înțelegerea modalității de dezvoltare a localității: de ce localitatea se află unde se află, cu ce s-au ocupat localnicii dealungul timpurilor, când a crescut localitatea

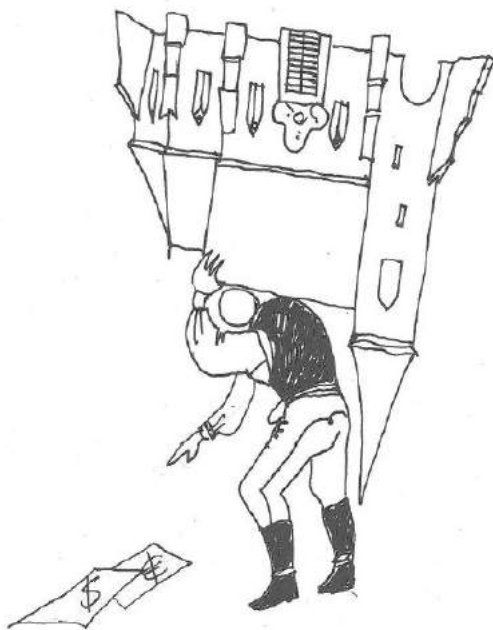
și din ce motiv, în prezent crește/sau descrește așezarea etc. Cărți poștale de epocă, fotografiile vechi din arhivă / din colecții private, colecția hărților militare de epocă (mapire.eu) înseamnă de fapt o bună bază de pornire. Odată cu înțelegerea trecutului și observarea pe teren a schimbărilor se pot constata tendințele și se pot formula concluzii. Responsabilitatea distrugerii moștenirii culturale chiar printr-o singură construcție (care totuși are o durată de viață îndelungată, timp în care înseamnă o poluare vizuală) cade atât pe umerii urbanistilor și ai funcționarilor publici (în special al arhitectului șef) cât și –în egală măsură– pe umerii proiectanților, constructorilor și a beneficiarilor. Este nevoie de implicare sporită din partea tuturor actorilor enumerați anterior în conștientizarea acestei responsabilități colective. Gustul nu este suficient pentru o clădire bună. Există tehnici și procedee bine conturate care au ca rezultat intervenții care – prin proporții, sau din punct de vedere estetic– se înscriu mai bine în caracterul arhitectural al zonei și în imaginea satului prin simpla respectare a sitului și prin modestia lor. Acest ghid este o încercare de conturare a acestor tehnici și procedee, chiar cu scop de popularizare. Datorită producției industriale a materialelor de construcții, a procedeelelor mecanizate aplicate, de regulă, arhitectura se uniformizează. Și se uită tehnicile tradiționale, atât de necesare pentru restaurarea –nu numai formală– a monumentelor istorice. De regulă, majoritatea materialelor tradiționale încă există, la fel și meșteri care nu

inovație și tradiție

inovație

tradiție

au uitat tehnicile solicitate. Utilizând aceste „resurse” se pot obține efecte, care nu pot fi întâlnite în cazul procedurilor moderne de construire. Nu în ultimul rând, utilizarea materialelor locale oferă o alternativă încercată, ieftină și durabilă. În acest context crește importanța moștenirii culturale. Ea nu este pur și simplu suma lucrurilor vechi, ci în general specifică locul, dând caracterul acestuia. Nu se definește numai prin existența construcțiilor, ci și prin peisaj, statutul locuitorilor, prin comunitatea și cultura locală, respectiv prin succesiunea acestora. Astfel este o resursă neregenerabilă. Păstrarea caracterului nu înseamnă opoziție față de schimbare, iar păstrarea în sine a moștenirii culturale nu înseamnă neapărat păstrarea funcțiilor, acestea pot fi adaptate la nevoi, cu condiția înțelegerii și respectării a trecutului și a tradițiilor. În acest sens nu modernul este opusul tradiției, ci inutilul, iar tradiția nu este o povară, ci o oportunitate. Schimbarea ei pe bani mărunți înseamnă o pierdere definitivă și irevocabilă. Construcțiile sunt investiții pe termen lung. Din acest motiv, pe lângă criteriile de preț ar fi bine să se ia în considerare și durata de viață, modul de îmbătrânire a materialelor, la fel și „semantica” acestora. Intervențiile bazate pe prezentul ghid nu trebuie să conducă la un rezultat când clădirile terminate par mai vechi, decât sunt de fapt. Cadrul construit este dinamic, se schimbă după nevoile fiecărei generații. Dar păstrarea calității

spațiului înseamnă păstrarea calității vieții „rurale”: mai aproape de natură, mai natural, mai sănătos. Trebuie să remarcăm diferența dintre modul de construire „tradițional” și cel al ultimilor douăzeci-treizeci de ani. În cazul arhitecturii populare, construcțiile parcă se nasc din sit, ca o prelungire firească a peisajului și împreună cu împrejuririle, vegetația, materialele de construire folosite etc. alcătuiesc un tot unitar în care interesele personale, interesele comunității locale și armonia cu peisajul cultural sunt prezente simultan. În cazul arhitecturii „recente” al ultimilor treizeci de ani, construcțiile – chiar uneori proiectate de arhitecți - parcă sunt străine locului, nu reușesc să salute vecinii și să poartă un dialog cu situl, practic nu contribuie la realizarea unei „comunități spațiale”. Aceste construcții de regulă –și din păcate- se opresc la nivelul intereselor personale și la soluții rezolvate în limitele unei parcele, desconsiderând de multe ori vecinătățile. Se pare că atât comanda socială, cât și metodele de proiectare și procedeele de construire din ultima vreme nu reușesc să realizeze armonia de odinioară dintre construcții și peisajul cultural. Parcă am uitat pe parcurs capacitatea și cunoștințele care au contribuit la crearea unui ambient armonios dintre peisajul natural și cel construit. În epoca tehnologiilor moderne, a comunicației rapide, a stilului modern de viață, a globalizării și a încălzirii globale se poate considera prea ușor că moștenirea,

localul, identitatea regională sunt concepte și noțiuni depășite, irelevante. Sigur, putem să le dăm la o parte, fără să le luăm în considerație, dar riscăm varietatea culturală a mediului construit european, care –chiar la distanțe relativ mici- ne arată noi și noi fețe. Ghidul propus este oglinda moștenirii construite a unei zone compacte, prezentând particularitățile regionale și specificul acestuia și oferă o șansa ca noile construcții să fie de-ale locului, să fie contemporane în același timp și nu în ultimul rând: interesante. Ghidul este fundamentat de activitățile de inventariere desfășurate în Secuime. Dintre acestea menționăm cele realizate la sfârșitul „epocii de aur” în județul Covasna (cu pretextul sistematizării satelor), continuat în zona Baraoltului în 1997, respectiv pe cursul superior al Nirajului în 1998-1999. Încă din anii 1990 studenții Universității de Arhitectură Ybl Miklós, sub conducerea dr. prof. Reischl Gábor au realizat -în cazul mai multor așezări- numeroase relevée cuprinzătoare, foarte utile. Trebuie să amintim programul de inventariere inițiat în microregiunea Pogány-havas, care ulterior a condus la programul de inventariere a satelor harghitene, (finanțat de către Consiliul Județean Harghita) –poate cel mai amplu program de inventariere din zonă, rezultatul lui concretizându-se în studii de fundamentare PUG în cazul satelor vizate (o treime din satele harghitene).

Comandamente:

- refolosirea apei drenate;
- folosirea materialelor naturale regenerabile, cu eficiență garantată;
- evitarea folosirii materialelor ce au efect negativ asupra mediului înconjurător și asupra sănătății populației;
- folosirea echipamentelor ce utilizează energii regenerabile (schema se va aduce la dosarul de avizare faza SF / DALII, după caz);
- păstrarea nealterată a spiritului așezărilor și a peisajului cultural (vezi Anexa 1);
- luarea în calcul a climatului local în optimizarea proiectării (însorire, umiditate, vânturi dominante, oscilații de temperaturi);
- pentru clădiri cu rol preponderent tehnologic, consultarea tehnologului specialist va avea loc înainte de a demara activitatea de proiectare, pentru a nu împieta asupra eficienței fluxului tehnologic al clădirii de construit.
- documentarea „in situ” (exemplificată) cu privire la oportunitățile (materiale de construcții locale și/sau meșteri locali) descoperite de arhitect în zona unde are loc investiția;
- folosirea materialelor, a tehnicilor și meșteșugurilor locale oriunde acestea sunt eficiente în alcătuirea clădirilor;

Principii generale legate de cadrul democratic al practicii arhitecturii

Relevanța

Pe cât posibil, este de dorit ca intervenția să antreneze cât mai mulți membri ai comunității, sub diferite forme. Autoritatea publică locală are datoria de a prioritiza funcțiunile cele mai importante pentru comunitate prin consultarea acestora și va lua măsuri ca, odată construite, clădirile să devină operante. În acest scop, programele de construire vor fi complementate cu programe de pregătire și de specializare a personalului.

Justiția spațială și incluziunea socială

Justiția spațială este un instrument democratic care reglementează repartizarea echitabilă a serviciilor, a facilităților de producție, a utilităților în teritoriu, astfel încât să nu existe disparități la nivelul indivizilor și al grupurilor de indivizi care populează teritoriul respectiv. Astfel, se va favoriza accesul tuturor la noile funcțiuni, în aceleași condiții. O atenție mărită se va acorda relației dintre comunitățile periferice și zonele de locuire defavorizată cu noile funcțiuni.

Participarea cetățenească

Deciziile privitoare la funcțiunile cu caracter social trebuie să fie rodul unui proces participativ, implicând comunitatea. Totodată, recomandăm

ca proiectarea să se facă în sistem par-ticipativ, antrenând toți factorii responsabili din comunitate: autoritate publică locală, mediul ONG, lideri informali ai comunității, reprezentanții acestora, mediul de afaceri etc., în vederea definirii interesului public al comunității.

Complementaritatea

Se va propune, în urma analizei, completarea matricei funcționale a localității cu funcțiuni implementate în zona studiată în conformitate cu următoarele două principii de bază:

- principiul diferențierii: funcțiunile introduse vor fi diferite de cele existente deja în teritoriul administrativ al localității, capabile să deservească zona de intervenție. Funcțiunile vor dubla funcțiunile prezente în teritoriu doar atunci când, în urma analizei, cele din urmă se dovedesc a fi insuficiente sau localizate deficitar în raport cu zona.
- principiul relaționării: funcțiunilor nou introduse trebuie să fie necesare nu numai comunității din zonă, ci și localității în ansamblu, astfel încât să se creeze premisele unor schimburi productive între comunitate și localitate. Funcțiunile noi trebuie să fie atractive și competitive pentru localitate în ansamblul ei. Noile funcțiuni ce vor fi implementate vor fi deservite preponderent de membri ai comunității, acest lucru antrenând deopotrivă un proces continuu de formare și de calificare (care va începe odată cu derularea programelor investiționale) și un proces de autofinanțare.

Dezvoltare comunitară prin calificare și încurajarea economiei locale

În anumite comunități, deși există resurse de materie primă valoroase, acestea sunt neglijate de localnici, iar meșteșugul prelucrării lor s-a pierdut. În această situație, este necesară calificarea localnicilor astfel încât să poată avea acces la resurse, în vederea susținerii de activități de economie socială capabile să aducă un venit constant în comunitate. Acest principiu este extrem de important atât datorită rezultatului direct de ieftinire a investiției prin utilizarea forței de muncă locale, cât și datorită efectului pe termen lung pe care îl asigură: în teritoriu rămân nu numai funcțiunile capabile să deservească locuirea, ci și personalul calificat capabil să le utilizeze. Acest deziderat se poate atinge doar printr-o politică investițională coerentă, care trebuie să urmeze niste pași necesari, cum sunt:

- cooptarea localnicilor adulți și lipsiți de ocupație ca mână de lucru, pentru început, ne-calificată;
- aducerea în teritoriu a inginerilor, meștrilor, tehnicienilor și muncitorilor capabili să instruiască și să asigure calificarea lucrătorilor necalificați;
- organizarea de traininguri și cursuri de formare și calificare pentru localnici;
- crearea unor structuri ale economiei sociale de producție de materiale de construcție (carieră de pietriș, nisip, argilă), cuptoare de cărămizi, ateliere de dulgherie etc., al

cărora personal va fi asigurat de localnici implicați în program, în curs de calificare;

- pe măsura derulării programului, gradul de calificare a personalului crește; consecutiv, crește remunerația și capacitatea de a întreține locuințele nou create;
- la terminarea programului, aceste funcțiuni productive vor rămâne în teritoriu, urmând să deservească întreaga așezare în ansamblul ei; în plus, la terminarea programului, zona va fi locuită de un segment de populație productiv, capabil să presteze munci calificate în cadrul așezării, dar și în zonele limitrofe; astfel, se vor crea premisele capacității utilizatorilor de a-și întreține noile construcții.

...și nu în ultimul rând:

- sinergia cu peisajul;
- înțelegerea și raportarea corectă la țesutul rural (tip de parcelar, front stradal, siluetă, imagine văzută de sus – de pe dealuri, munți, turnul bisericii etc.);
- proiectarea corectă, responsabilă, respectând principiile: „simplu e lux”, „micul e frumos”, „mai puțin e mai mult”;
- înțelegerea faptului că în cazul construcțiilor existente „nevoile se pot adapta mai ușor la casă decât casa la nevoi”;

CUPRINS

1. zona	8
1.1.delimitarea geografică a zonelor până la nivel de comune	"
1.2. precizarea caracteristicilor specifice ale zonei	9
2. specificul local	11
2.1. peisajul	12
2.2. elemente de tipologie și morfologie a așezării	13
2.2.1. zecimile	"
2.2.2. lărgirile ulterioare / parclarul în piaptăn	14
2.2.3. curțile	"
2.2.4. parcelarul invers	15
2.2.5. parcelarul liber, montan	"
2.2.6. concluzii privind parcelarul	"
2.3. amplasare pe lot, tipuri de casă și sistemul constructiv	16
2.3.1. amplasare pe lot	"
2.3.2. relația lot-casă	"
2.3.3. tipuri de casă	"
2.3.4. relația lot-șură-anexe gospodărești	17
2.3.5.sistemul constructiv	18
2.3.6. tipologii de acoperișuri, pante, materiale de învelitori, goluri de ventilare, iluminare li ventilare, în funcție de climă, relief și tehnicile locale	19
2.3.7. gabaritele și proporțiile	20
2.4. caracterul arhitecturii din secuime	22
2.4.1. proporția	"
2.4.2. înălțimea	"
2.4.3. scara construcțiilor	"
2.4.4. problema: "mai mare, mai înalt, mai lat!" altul tehnologic	"
2.4.5. proiecte tip	23
3. amplasarea consrtrucțiilor	24
3.1. prevederi generale. contextul	"
3.2. încadrarea în peisaj. dialogul cu peisajul	"
3.2.1.amplasarea în cadrul localității	"
3.2.2. silueta localității	25
3.2.3. relația cu pârauri/râuri	"
3.2.4. relația cu monumentele istorice	"
3.2.5. amplasamentul/amplasarea pe lot	26
3.2.6. relația clădirii propuse cu parcelarul	"
3.2.7. frontul la stradă	27
3.2.8. urmărirea reliefului	28
3.2.9. curtea	"
3.2.10. plantele, peisagistica	29
3.2.11. concluzii	"
3.2.12. întrebări control	"
3.2.13. problematica clădirilor mari și a materialelor străine locului	30

4. intervenții pe clădiri existente	32	6.6. planimetria clădirilor	"	
4.1. problematica caselor tradiționale, adaptarea lor la diferite moduri de utilizare	32	6.7. gospodăria energetică în trecut și în zilele noastre	"	
4.2. problematica cselor pătrate	37	6.8. ventilarea construcțiilor	99	
4.3. despre schimbare	38	6.9. izolarea termică a construcțiilor	"	
4.3.1. șurile	39	6.10 . performanța energetică a clădirilor vechi versus performanța clădirilor noi	100	
4.3.2. situații speciale	40	6.11 . îmbunătățirea performanței energetice ale ferestrelor	101	
5. elementele de construcție	42	6.12. performanța energetică la țară	103	
5.1. acoperișul	"	6.13. sisteme de încălzire	104	
5.1.1. specificul rural	"	6.14. energie alternativă	"	
5.1.2. recomandări 1/ a. construcții care sunt la scara parcelelor tradiționale + c. intervenții pe construcții existente	43	7. spațiul public	105	
5.1.2.1. forma și volumetria	"	7.1. specificul local	"	
5.1.2.2. șarpanta	47	7.2. recomandări	109	
5.1.2.3. învelitoarea	"	Anexa 1: Studiu de amplasare și încadrare în imaginea așezării (imagine generală din punct de belvedere, silueta așezării, desfășurate stradale)	111	7
5.1.2.4. elemente de iluminare, ventilare, instalații	48	Anexa 2: Glosar de termeni	"	
5.1.3. recomandări2 / b. construcții care sparg scara gospodăriei tradiționale	49	Note	112	
5.1.3.1. forma și volumetria	"	Credite imagini	"	
5.1.3.2. șarpanta	52			
5.1.3.3. învelitoarea folosită, compatibilități	"			
5.1.3.4. elemente de iluminare, ventilare, instalații	54			
5.2. pereții (...și recomandări)	56			
5.3. fundațiile (și recomandările aferente)	59			
5.4. tâmplăria și golurile	60			
5.4.1. tâmplării și goluri în zona dimensiunilor tradiționale, inclusiv recomandări	"			
5.4.2. tâmplării moderne și goluri mari, inclusiv recomandări	65			
5.5. fațadele	66			
5.5.1. compoziție, materiale	"			
5.5.2. cromatica fațadelor	75			
5.5.3. reclamele, firmele, inscripțiile, însemnele	"			
5.5.4. întrebări control	"			
5.6. amenajările exterioare	76			
5.6.1. împrejurimile	"			
5.6.2. porțile	81			
5.6.3. garajele	86			
5.6.4. peisagistică	88			
6. performanța energetică	98			
6.1 premiză	"			
6.2. rolul spațiilor intermediare	"			
6.3. orientarea clădirilor	"			
6.4. rolul vegetației	"			
6.5. "mobilarea parcelarului"	"			

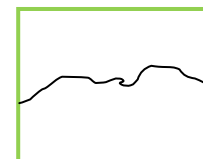
Legendă:

AȘA DA!

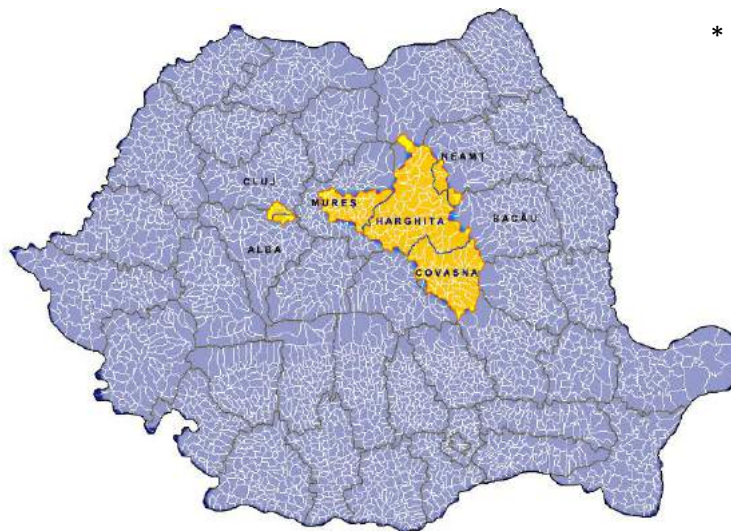

AȘA NU!

1. ZONA

8

Secuii sunt un grup etnic maghiar din România, care cultural țin de maghiarimea din județele Covasna, Harghita, și în arealul central și sud-estic al județului Mureș. Se mai autodefinesc ca secui și locuitorii de limbă maghiară din câteva sate ale județelor Alba și Cluj (din fostul Scaun Secuiesc al Arieșului). Zonele locuite preponderent de secui au fost grupate în secolele XIV-XV în entități administrativ-teritoriale numite scaune secu- iești. Tot în scaune a fost organizat și Pământul Crăiesc, zona locuită de sași în sudul și nord-estul Transilvaniei (vezi scaunele să- sești), exceptată de asemenea de la organizarea comitatensă. Astfel în baza privilegiilor lor fiscale și a statutului de grăniceri, secuii beneficiau în evul mediu de drept propriu de judecată și de apă rare, în sensul alegerii libere a juzilor și comandanților militari, deci au avut o independență față de comitate. În

Transilvania medievală secuii erau unul dintre cele trei "natio" (împreună cu nobilimea " maghiară", sași și clerul catolic), cu situație privilegiată, diferit de cele ale țaranului român maghiar și de alte etnii. Organizarea militară se reflectă în teritoriu, zecimile fiind nucleul de bază a așezărilor.

Singura comună cu majoritate românească din centrul ariei locuite de secui este Voșlăbeni, colonizată la începutul secolului al XVIII-lea cu familii din Moldova. Mai au o majoritate românească satele Livezi și Făgețel. Satul Micfalău colonizat în 1763, și-a pierdut naționalitatea în urma maghiarizării lingvistice a locuitorilor în secolele XIX -XX. La marginea nordică, vestică și sudică a ariei locuite de secui se află mai multe localități cu majorități românești. Câteva așezări odată cu organizarea teritoriului național în județe (1968) au fost alipite județului

Neamț. În afara scaunelor secuiești propriu zise mai există secui în localități răzlețe pe teritoriul județelor Bistrița-Năsăud (Cireșoia) și Cluj (Cămarășul de Pustă). O comunitate arhaică supra-vietuiește până în prezent la Săcădate, lângă Avrig, astăzi parte administrativă a județului Sibiu, dar istoric parte a țării Făgărașului. În Evul Mediu timpuriu, odată cu mutarea secuilor din zona cunoscută azi ca zonă săsească, această populație a refuzat să părăsească așezarea care a fost atribuită coloniștilor sași în secolul al XIII-lea prin diploma regală Andreanum. Până în 1940/41 au existat în Bucovina câteva mii de secui refugiați din cauza prigoanei austriece din 1764 (masacrul de la Siculeni) pe teritoriul de astăzi al județului Suceava, în câteva sate (Țibeni, Măneuți, Dornești, Iacobești și Vornicenii Mari), la câțiva km nord și sud de Rădăuți. Ei s-au refugiat în Ungaria, odată cu cel de-al doilea război mondial. Secui trăiesc și în Cristur, Hunedoara. Așa numiții tarcani de pe Crișul Negru ar putea fi un rest de populație secuiască medievală. Până târziu, secuii au păstrat o scriere runică, prezentă în inscripțiile a mai multor biserici, o scriere din dreapta spre stânga.

1.1. Delimitarea geografică a zonelor până la nivel de comune

Limita zonei studiate teoretic o constituie limita Scaunelor Secuiești (mod de organizare tradițională a societății secuiești), dat fiind faptul că ȧesutul rural caracteristic pentru

Secuime este practic definitoriu în imaginea satelor din zonă. În zona județului Covasna există o situație mozaic: pe teritoriul zonei cunoscute ca "Trei Scaune" sunt intercalate insule din fostul "Comitat Alba de Jos" de odinioară. Casele de aici sunt identice cu cele din zona scaunelor, iar ȧesutul rural este tratat la capitolul respectiv, însă aprar cu o frecvență mare o serie de construcții nobiliare (conace și castele. O situație aparte o constituie Scaunul Arieș, intercalat între fostele comitate în zona orașului Turda, care în cursul istoriei a fost parte integrantă a secuimii și unde ghidul este opțional.

Ghidul se aplică în toate satele de pe teritoriul administrativ al următoarelor comune, respectiv în zonele cu caracter rural din cadrul orașelor vizate:

▪ **Scaunul Micloșoara-Brăduț** (în paranteză prescurara județului: **CV**): Aita Mare, Apața, Baraolt, Brăduț, Belin, Bățani, Ormeniș, Racoș, Virghiș.

▪ **Scaunul Kézdi (CV)**: Brețcu, Cernat, Cătălina, Dalnic, Estelnic, Ghelnița, Lemnia, Mereni, Ojdula, Poian, Sânzieni, Târgu-Secuiesc, Turia.Scaunul Orbai (CV): Brateș, Boroșneu Mare, Comandău, Covasna, Zagon, Zăbala.

▪ **Scaunul Sepsi (CV)**: Arcuș, Bixad, Bodoc, Chichiș, Ghidfalău, Haghigh, Ilieni, Moacșa, Malnaș, Micfalău, Ozun, Reci, Sfântu-Gheorghe, Valea Crișului, Vâlcele.

▪ **Scaunul Ciuc (HR + NT*)**: împreună cu vicescaunul Casin : Băile Tușnad, Bălan, Cârța, Ciceu, Ciucsângeorgiu, Cozmeni, Dănești, Frumoasa, Ghimeș-Făget*, Lelicieni, Lunca de Jos, Lunca de Sus,

Mădăraș, Mihăileni, Miercurea-Ciuc, Păuleni-Ciuc, Plăieșii de Jos, Racu, Sâncrăieni, Sândominic, Sânmartin, Sântimbru, Sânsimion, Siculeni, Tomești, Tușnad,.

▪ **Scaunul Gheorgheni (HR)**: Bilbor, Borsec, Ciumani, Corbu, Ditrău, Gălăușas, Gheorgheni, Joseni, Lăzarea, Remetea, Sârmaș, Suseni, Subcetate, Toplița, Tulgheș, Voșlăbeni.

▪ **Scaunul Odorhei (HR)::** Avrămești, Atid, Brădești, Căpâlnița, Corund, Cristuru Secuiesc, Dealu, Dârjiu, Feliceni, Lueta, Lupeni, Mărtiniș, Merești, Mugeni, Ocland, Odorheiu Secuiesc, Porumbeni, Praid, Săcel, Satu Mare, Simonești, Secuieni, Ulieș, Vlăhița, Vârșag, Zetea.

▪ **Scaunul Mureș (MȘ)**: Acățari, Band, Bălăușeri, Bereni, Breaza, Ceaușu de Câmpie, Chibed, Corunca, Crăciunești, Cristești, Eremitu, Ernei, Fântânele, Gălești, Gheorghe Doja, Ghindari, Gornești, Glodeni, Hodoșa, Livezeni, Mădăraș, Măgherani, Miercurea-Nirajului, Neaua, Pănet, Păsăreni, Sâncraiu de Mureș, Sângeorgiu de Mureș, Sântana de Mureș, Sângeorgiu de Pădure, Sărățeni, Șincai, Sovata Târgu-Mureș, Ungheni, Vărgata, Vețca, Voivodeni.

1.2. Precizarea caracteristicilor specifice ale zonei

Caracteristici geografice și climatice

Acest areal geografic se individualizează prin treptele morfologice clasice: creste montane, versanții, piemonturile, terasele și luncile râurilor, de unde decurg procese și fenomene fizico-geografice și umano-geografice (climatul, rețeaua hidrografică, învelișul vegetal activitățile umane, potențialul geodemografic, structura așezărilor. Fragmentul alăturat reprezentând Terra Siculorum din Harta Lazarus (1528) surprinde relieful cu dealuri și munți din jurul depresiunilor intramontane caracteristice pentru Secuime. Munții din regiune sunt tectonici, respectiv vulcanici, iar în zona de fractură frecvent sunt prezente apele minerale, considerată ca o comoară a zonei. Clima este temperat-continentală, cu mențiunea că frigul odată intrat în depresiunile intramontane, cu greu va ieși de acolo. Din acest motiv există diferențe semnificative de temperaturi medii pe ani / nr. zile geroase pe an între colinele domoale de-alungul râurilor și zonele mai aspre, cu polul frigului. Astfel în Trei Scaune și în Scaunul Mureș primăvara se simte cu două-trei săptămâni mai devreme față de Scaunele Ciuc, Gheorgheni, Casin, parțial Kézdi. La fel, în primele cazuri pădurile sunt alcătuite din foioase, față de pădurile rășinoase din zonele amintite ca fiind mai reci.

*Fragment din Harta Lazarus (1528) ↑
← Inscripția runică de la Înlăceni*

Caracteristici demografice și etnografice

Zona este traversată de drumurile de-alungul Mureșului și Oltului, respectiv de drumurile comerciale care au legat Transilvania cu Moldova (acestea din urmă fiind „perpendiculară” pe cursul râurilor). Micile orașe s-au format în zonele de intersecție a acestor drumuri, în apropierea pasurilor montane, unde traversarea munților a fost posibilă, respectiv în teritoriu, la distanțe care într-o zi puteau fi parcurse cu calul. Târgu-Mureș este singurul oraș mare, în rest orașele mari din jur sunt la distanțe considerabile, cu excepția Brașovului. Astfel vorbim de o zonă rurală, unde practic relieful a delimitat zone independente, populate de secuii organizate în „neamuri” și în „ramuri”. Datorită reliefului și a climei, precum și a diversității neamurilor, zona este foarte variată din punct de vedere etnografic, unde portul (în general asemănător) prin micile diferențe indică clar proveniența, cum și graiul cu multe arhaisme și regionalisme, care poate purta particularități chiar

de la sat la sat. Anecdotic există o piatră funerară în Odorheiu-Secuiesc, cu inscripția: „și aici – adică în mormânt – este mai bine, decât în Ciuc. Vorbim de secuime, însă în zonă sunt prezenți români, armeni, evrei etc. În cea ce privește apartenența religioasă, putem constata o diversitate și mai mare, locuitorii din zonă pot fi romano-catolici, armeano-catolici, greco-catolici, evanghelici (lutherani), reformați (calvini), unitarieni, ortodocși, evrei, neoprotestanți etc.

Ramuri economice și meșteșugărești

Potențialul economic este reprezentat de vastele arii naturale protejate, de produse alimentare manufacturiere, bazate pe tradițiile populare și prin învățarea practicilor din altă zonă (Elveția, Tirolul de Sud), de potențialul balneo-climateric oferit de prezența apelor minerale, de prelucrarea lemnului precum și factori de producție care valorifică resursele culturale, naturale și umane. Sunt prezente ramurile enumerate mai jos,

Agricultura

- creșterea animalelor (pășunile și fânețele vaste fiind doar parțial acoperite cu număr de animale. În trecutul apropiat, aproape că nu a existat gospodărie în care să nu se crească alături de păsări de curte și alte animale domestice, cum ar fi bovine sau ovine), iar căruțele cu cai încă sunt prezente în „mobilitatea rurală”;
- legumicultura practică preponderent în zonele mai calde, dealungul râurilor (cum ar fi zona

Nirajului sau Cristuru-Secuiesc, zone care au alimentat piețele din Târgu Mureș, Sighișoara etc.) Cultivarea cartofilor în depresiunile intramontane aproape a ajuns monocultură ;

- pomicultura cu o veche tradiție în zonă. La Înlăceni există o bancă de gene pomicol cu specii tradiționale. Pălincă, compoturile, gemurile, uscarea sunt modelități de conservare, parte a unei gastronomii specifice ;
- viticultura este prezentă dealungul Târnavelor, respectiv în Trei Scaune, dar la scară mică, fără a constitui o zonă viticolă. În depresiunile intramontane vița de vie nu rezistă;
- apicultura este prezentă uniform în toată regiunea, cu un bun potențial datorită biodiversității ridicate;
- mai nou apar din ce în ce mai multe ferme piscicole, deci apare și acvacultura.

Silvicultura

Componentă fundamentală a peisajului de ansamblu din Secuime, silvicultura are multiple funcții în existența umană: loc de refugiu și adăpost în vremuri grele, sursă de hrană sigură și fără investiții (faună cinegetică și piscicolă), sursă de energie, rol moderator asupra climei, hidrografiei și solului, sursă de masă lemnoasă pentru construcții, utilaje agricole, creșterea animalelor (raspândirea stănelor, numărul ovinelor și bovinelor fiind în strânsă legătură cu întinderea pășunilor și pădurilor), Ca ocupații secundare amintim:

- recoltarea fructelor de pădure și a ciupercilor;
- vânătoarea și pescuitul;

Turismul

Este o ramură în dezvoltare, pe următoarele segmente:

- turismul balnear, bazat pe apele minerale;
- outdoor: turiștii sunt întâmpinați de ansamblul unic al cheilor înguste, pădurilor infinite de brazi, creștelor impunătoare și pereților stâncoși abrupti. Regiunea oferă spațiul ideal pentru turism montan: drumeții montane, alpinism, ciclism montan, călărie, speologie, schi de tură canyoning, cățărare pe stânci.
- ecoturismul este organizat pe programe ca „parcul de animale sălbatice”, „aventură pe urmele urșilor”, „grădina păstrăvilor”, „ture de cules ciuperci”, călărie, ture foto.

Industria

S-a dezvoltat în etape progresive de la industria casnică și meșteșugărească la manufactură și câteva bresle și în final la industria modernă. Deja din secolul XVIII este menționat „exportul” cu case de lemn, construite aici, demontate și reconstruite în alte regiuni. La fel, lemnul de construcții legat în plute era transportat, precum și scândura care era transportat pe plute sau pe căruțași. Orașele – în special Târgu Secuiesc – păstrează până la sfârșitul secolului XIX forma de organizare a meșteșugarilor în bresle, care produceau pentru regiune, respectiv pentru Moldova. În perioada socialistă, odată cu dezvoltarea forțată a industriei au apărut numeroase întreprinderi, care nu au supraviețuit până azi, lăsând în

urmă zone destructurate. Cele care există, sunt legate de meșteșugurile tradiționale: prelucrarea lemnului, stofa de mobilă, îmbutelierea apelor minerale, prelucrarea laptelui, a cărnii.

Meșteșuguri țărănești, care se mai practică

Tradițional se leagă de familii și de zone, mai recent de amatori (intelectuali) îndrăgostiți de tradiție. Se mai practică:

- prelucrarea lemnului: căzi, butoaie de lemn, mobilier tradițional pictat – în toată zona, în special la Trei Scaune, zona Ciucului, zona Gheorgheni;
- torsul, țesutul, prelucrarea lânii și a cănepei, confecționarea covoarelor (Cârța, Gheorgheni), și a portului tradițional;
- prelucrarea pielii (Tg. Secuiesc), cojocăritul, mai există câțiva cizmari și se confecționează genți de piele;
- olăritul (Corund, Dănești), respectiv fabricarea și construirea sobelor de teracotă (Târgu Secuiesc);
- la Bățani se produce țigla artizanală de calitate.
- morăritul, fabricarea pâinii de casă etc. ;
- se mai fabrică pălărie de paie în zonă (Mugeni, Crișeni);

Materialele de construcții locale

Pentru structuri se utilizează de preferință lemnul local, astfel foioasele (de ex. stejarul) sunt utilizate în zona de coline, iar rășinoasele în depresiunile intramontane. Din secolul XVII avem deja date că scândura de rășinoase, respectiv grinzii au fost transportați cu căruță din Gheorgheni spre Scaunul Mureș și spre alte părți a Transilvaniei, prețul scândurii din Gheorgheni fiind limitat de ordinele emise de principele Transilvaniei.

Dranița, șindrila sunt învelitori de lemn de rășinoase, despicate, prima fiind de o grosime variabilă între doi-patru milimetri, de o lungime de cca. 80-100 cm, cu secțiunea transversală dreptunghiulară. Șindrila are formă triunghiulară în secțiune, pe cantul mai gros este prevăzut cu un nut (pentru a permite îmbinarea „nut și feder”) și rareori depășește lungimea de 60 de cm. Sunt zone care preferă învelitoarea de șindrila (Vârșag fiind o zonă de producere pentru Scaunul Odorhei), iar în zona Gheorgheni – la o distanță mai puțină de 50 de km, situată peste munți- respectiv la ceangăii din valea Troțușului dranița este învelitoarea caracteristică.

Scândura la rândul lui a funcționat ca învelitoare, în special în zona

unde au existat mai multe ferestrele de apă (Zetea, zona Gheorgheni etc.) Este utilizată la închiderea parțială a spațiilor intermediare, precum și pentru finisarea fațadei aflate la „picătură” în cazul locuinșelor, și pe suprafețe mari pe fațadele șurelor / anexelor gospodărești.

Chirpicul este mai puțin prezent. Apare în zonele mai sărace din punctul de vedere a lemnului pentru construcții, care se deschid spre Câmpia Transilvaniei. Apare întotdeauna ca umplutură în cadrul unui schelet din lemn bine dimensionat dpdv. structural. (Valea Nirajului, parțial Ținutul Sării).

Căramida înlocuiește în timp chirpicul în cadrele de lemn, iar după incendiile frecvente, respectiv sub influența zonelor săsești, încetul cu încetul câștigă teren, astfel sunt zone întregi, unde este principalul material de construire (Mădăraș, Dănești, valea Homorodului, Bățani etc.) Este vorba de cărămidă făcută local, în apropierea satelor, din lutul care se găsea acolo, și de regulă era făcută de țigani.

Aproape fiecare Scaun are câteva cariere de **piatră**, astfel culoarea și forma pietrei indică clar zona în care ne aflăm. De exemplu, pe unareal mic, cum este Scaunul Gheorgheni,

pentru zonele mai apropiate de zonele tradiționale de producere a calcarului (Voșlăbeni, Trei Fântâni etc.) este caracteristică calcarul, la Lăzarea marmura de Lăzarea, iar pentru comunele situate dincolo de Mureș, în apropierea munților vulcanici găsim andezitul de Suseni, respectiv cel din Ciumani sau Remetea. Ditroitul este un sienit care se găsește doar la Ditrău. Piatra este utilizată în socluri, în zidării mixte, dar și ca piatră cioplită –pentru ancorarea în pământ și susținerea stâlpilor de lemn, sau stâlpi de piatră în cazul porților sau ca piatră funerară. Sunt zone, unde podurile de peste șanțuri unt din piatră (Suseni), iar în zona Bixad, Malnaș chiar gardurile sunt din piatră fasonată. Piatra cubică se produce la Suseni, respectiv în zona Malnaș, unde se produc și plăci de piatră tăiate la gater.

Țigla a fost produsă în mai multe locuri, de regulă de familii mutate de la Bățani, localitate pe care o putem considera centrul de țiglaritului atât pentru zona săsească, cât și pentru cea secuiască. Aceași formă de țigla solzi, după locul de producere în diferite zone poate fi denumită altfel: în zona Ciucului ca „țigla de Frumoasa”, în zona Gheorgheni „țigla de Lăzarea” etc. Uneori modul

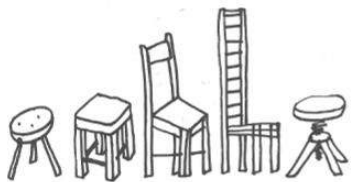
de așezare a țiglelor (mai ales pe șure) poate indica cât de cât apartenența de o regiune, în zona Scaunului Odorhei putem observa pe șure o utilizare a rândurilor de țigle distanțate, astfel ca țiglele dispuse într-un singur rând abia acoperă rândul mai jos de țigle.

Fațadele de multe ori rămân nefinisate în cazul zidurilor de piatră sau al zidurilor mixte, precum și a construcțiilor de lemn. Construcțiile din chirpici, cărămidă sunt humuite / finisate cu **lut**, respectiv **tencuială de var**.

Ca o concluzie valabilă: materialele de construcție erau de-ale locului, astfel era minimalizat transportul. Tehnicile erau simple, bine cunoscute de localnici, majoritatea caselor și a șurilor erau ridicate în clacă. Unele materiale au dispărut în timp, altele au câștigat teren (datorită reglementărilor „urbanistice”: de exemplu, regulamentul din 1909 a orașului Gheorgheni interzice utilizarea învelitorilor din paie, draniță și scândură în zona centrală, dens construită, în schimb oferă pe gratis 800 de cărămizi pentru cei care doreau să-și construiască coșuri de fum.)

2. SPECIFICUL LOCAL

Pot fi definite subzone pe diferite criterii (de exemplu, după limita Scaunelor), însă putem constata o varietate infinită de nuanțe și suprapuneri, mult mai bogate decât se pare de la distanță. Belșugul se datorează:

- diferențelor dintre Scaune;
- reliefului (alternează „câmpia”, dealul și vârful de munte);
- a materialelor locale (zone cu foioase, respectiv rășinoase);
- incendiilor: (cei pățiti aleg cărămida și piatra);
- modei, a influențelor șasești în unele zone, a influențelor dinspre Câmpia Transilvaniei, a prezenței armenilor și a românilor în alte zone;
- a evoluției: de exemplu, apariția coșurilor permite coborârea pantelor acoperișurilor.

Astfel într-un sat obișnuit putem vorbi de 5-10 modele de case tradiționale (evoluția unui tip de locuință, preluarea a noi tipuri de locuințe, combinația și rezultatul acestora), iar tipologia poate schimba de la sat la sat. În aceste condiții practic orice îndrumar care încearcă stabilirea regulilor pentru a reduce posibilitățile de a greși de fapt înseamnă acceptarea voită a unei situații mai sărace, decât în realitate. Considerăm că

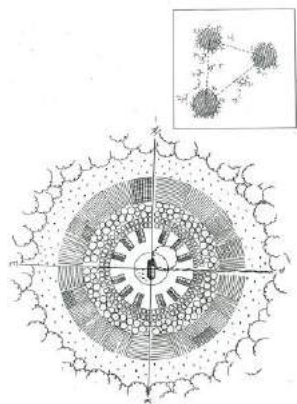
orice listă de tip „așa da / așa nu” care se referă la o intervenție pe un anumit lot înseamnă o încercare de a greși cât mai puțin și uneori respectarea interdicțiilor pot conduce la rezultate destul de rupte de context. Ca urmare, propunem o abordare sistemică, prin impunerea analizei și prezentării adecvate a sitului pe o scară mai largă, respectiv observarea atentă și prezentarea valorilor reale din satul respectiv de către proiectanții viitoarelor obiective. Vor fi luate în calcul valorile reale din sit și nu se acceptă referiri la exemple nefericite realizate după 1989. „Casele pătrate” a anilor 1970 sunt ultimele intervenții care —deși distrug ritmul la front— sunt la scara locului. Putem formula o concluzie general valabilă pentru Secuime: arhitectura și tipologia clădirilor este foarte bogată, totuși ele se încriu într-un țesut rural tipic pentru Secuime, compus din mai multe tipuri de organizare (în funcția de perioada istorică în care a luat naștere zona construită respectivă) și recomandăm ca orice intervenție să fie judecată la nivelul entității «urbanistice» din care face parte. Astfel putem defini unități de referință mult mai mici, decât satele în sine, diferențiate după următoarele tipuri de parcelar: „zecimile”, lărgirile ulterioare cu parcelarul în „piaptăn”, „curțile”, „parcelarul invers” și parcelarul „liber montan”. Identificarea tipologiei parcelarului și raportarea corectă la aceasta, precum și respectarea vecinătăților este sarcina primordială în cazul viitoarelor intervenții. Iar mărirea parcelelor de același tip diferă de la regiune la regiune, de la mic la mare și foarte mare.

2.1. Peisajul

Satele din Secuime au șansa desfășurării într-un peisaj natural foarte valoros și atrăgător. Peisajul cultural este unul special, care poate păstrează cel mai bine peisajul medieval al Europei, după schema de mai jos: în centrul satului se află biserica, înconjurat de case, urmat de cercul grădinilor de zarzavate, de livezi, terenuri arabile, fânețuri și pășuni, cercul exterior fiind chiar pădurea., iar rețelele de sate erau formate din insule câștigate prin eliminarea locală a pădurilor.

12 Schemele de mai jos –realizate de dr. Herczeg Ágnes sunt reprezentări după Manfred Klett, iar pictura un peisaj medieval imortalizat de Albrecht Dürer.

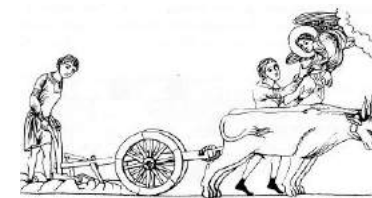

*

**

Asemănător fondului construit, care actualmente din păcate se schimbă prea repede în rău, și peisajul se degradează încet, dar sigur, iar schimbările datorită globalizării și mecanizării agriculturii schimbă inclusiv și irevocabil relația satelor cu peisajul înconjurător.

**

**

2.2. Elemente de tipologie și morfologie a așezării

De regulă, limita descifrabilă dintre diferitele moduri de parcelar sunt atenuate de arhitectura identică a construcțiilor din zonele învecinate (ca formă și volumetrie). Din acest motiv considerăm că nu tipologia foarte bogată a caselor, a șurelor etc. este elementul cheie, ci modul de organizare a zonei respective din localitate, iar analiza atentă a sitului va asigura înțelegerea tipului țesutului rural și înscrierea corectă în aceasta.

2.2.1. Zecimile

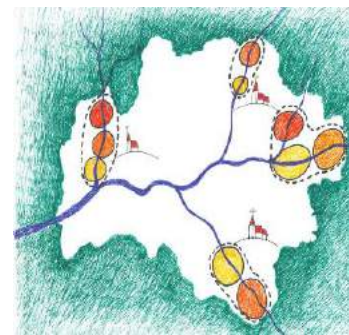
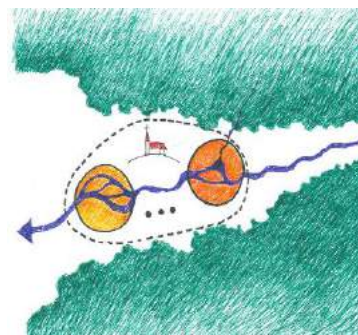
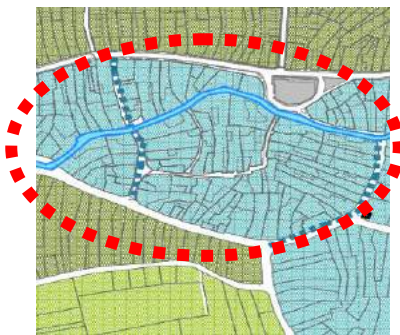
Țesutul tipic al zecimilor, ca cel mai vechi mod de organizare, se caracterizează prin gruparea locuințelor spre exterior și a anexelor în miezul insulelor definite de forme care odinioară puteau fi ramuri răsfirate ale pârâului. Vorbim de proprietăți arhaice subîmpărțite care desenează ulițe și fundături, fiind ocupate cu clădiri așezate liber, grupate funcțional. De multe ori, sunt ac-centuate de prezența unei clopotnițe, și se sprijină întotdeauna pe un pârâu. Este o formă areolară cu structură adunată. De regulă într-un sat există „zecimea de sus”

și „zecimea de jos”, poziționate după cursul apei. Iar între cele două mai pot apare altele. Denumirea în maghiară de „szeg” sau „tíz” în componența denumirii zonei deja dă de bănuț că avem de a face cu această formă de așezare, care prezintă un avantaj cert: arhitectura locului fiind din materiale combustibile, în cazul unui incendiu puternic se arde doar o parte din sat, nu tot satul, iar oamenii din zecimea respectivă pot fi cazați de zecimea vecină și pot reconstrui prin clacă - ajutând unul pe celălalt- zecimea pierdută. Această solidaritate este prezentă și astăzi, în cazul inundațiilor sau incendiilor, oamenii pun

umărul la limitarea efectelor, iar pentru cel păgubit se strânge un ajutor financiar care permite refacerea. De exemplu la Suseni (Harghita), localnicii după ce întregul sat a fost pârjolit de armata austriacă, locuitorii abandonează vechile amplasamente – considerând că nu merită efortul- și construiesc pe un nou amplasament un „sat nou”, care este de fapt denumirea în maghiară a comunei (Satul nou din Gheorgheni / Gyergyóújfalu). Din considerente de apărare (și de prevenirea incendiilor), biserica era amplasată liber în peisaj, între zecimi.

În lipsa bisericii, centul zecimii este marcat cu o clopotniță, cu un spațiu liber aferent, ca spațiu comunitar. Până nu demult, zecimile funcționau ca și comunitate, dispunând de exemplu un număr mare de tacâmuri procurate în comun, care erau folosite cu ocazia evenimentelor festive, nunțiilor, parastasurilor etc.

*

13

**

2.2.2. Lăgirile ulterioare / parcelarul în „piaptăn”

Se caracterizează prin loturi înguste, înșirate la fronturi de străzi și sunt zone populate ulterior zecimilor. Erau diferențiate de zecimi și dpdv. social: „În timp ce străduțele cu imagini variate sunt locuite de neamuri legate prin coeziune bazată pe rudenie și ocupații identice, cele noi ordonate ascund locuitori de origini și dispoziții diferite.”⁽¹⁾ De multe ori au luat naștere prin extinderea în lățime, perpendicular pe pâraul ce străbate așezarea. În acest caz era obligatoriu păstrarea acceselor la apă (pentru adăparea animalelor). Practic accesele la apă sunt străzi înguste (în cele mai multe cazuri abandonate astăzi, ca spațiu a nimănui). Putem diferenția trei tipuri esențiale, ale acesui parcelar, după cum urmează:

- Lotul de trecere. Acest tip este caracteristic zonelor plate ale depresiunii, și surprinde clar o etapă de dezvoltare în larg față de pârau a așezării. Loturile alungite se leagă de drumuri pe ambele capete, în față de cel sătesc, în spate de drumul de pământ agricol, de deservire. Casa se găsește în față, este „perpendiculară” pe drum, și de regulă are o mică grădină cu flori și cu

arbuști ornamentali. După nevoi, casa poate fi extinsă spre spate. Șura transversală împarte lotul în două, iar în spate se găsește o grădină amplă, cu teren arabil, livadă etc. Amplasarea șurii este condiționată de accesul cu căruța. Pe lot pot fi întâlnite și alte anexe.

- Prin împărțirea în două a lotului de trecere și transformarea drumului agricol din spate în drum sătesc ia naștere în prima etapă gospodăria: curțe, care este cele mai des întâlnit lot înguste, cu clădirile amplasate la margini. Deseori există o grădină laterală ca livadă (în compensarea grădinii pierdute din spatele șurei). Casa de locuit se găsește în față, prisma este orientată spre curte, inițial către stradă găsim o mică grădină cu flori care ulterior dispare, casa fiind aliniată la frontul străzii. Lotul este închis cu corpul transversal al șurei.

- O subvariantă este lotul orientat în lungul străzii, întâlnită în văile înguste unde, lotul se împarte în mai multe secțiuni paralele, înșiruite în lungul dru-mului / pâraului, lățimea lotului este considerabil mai mare decât adâncimea, din cauza văii înguste. Secțiunile cu diferite funcțiuni au intrări separate de pe drum.

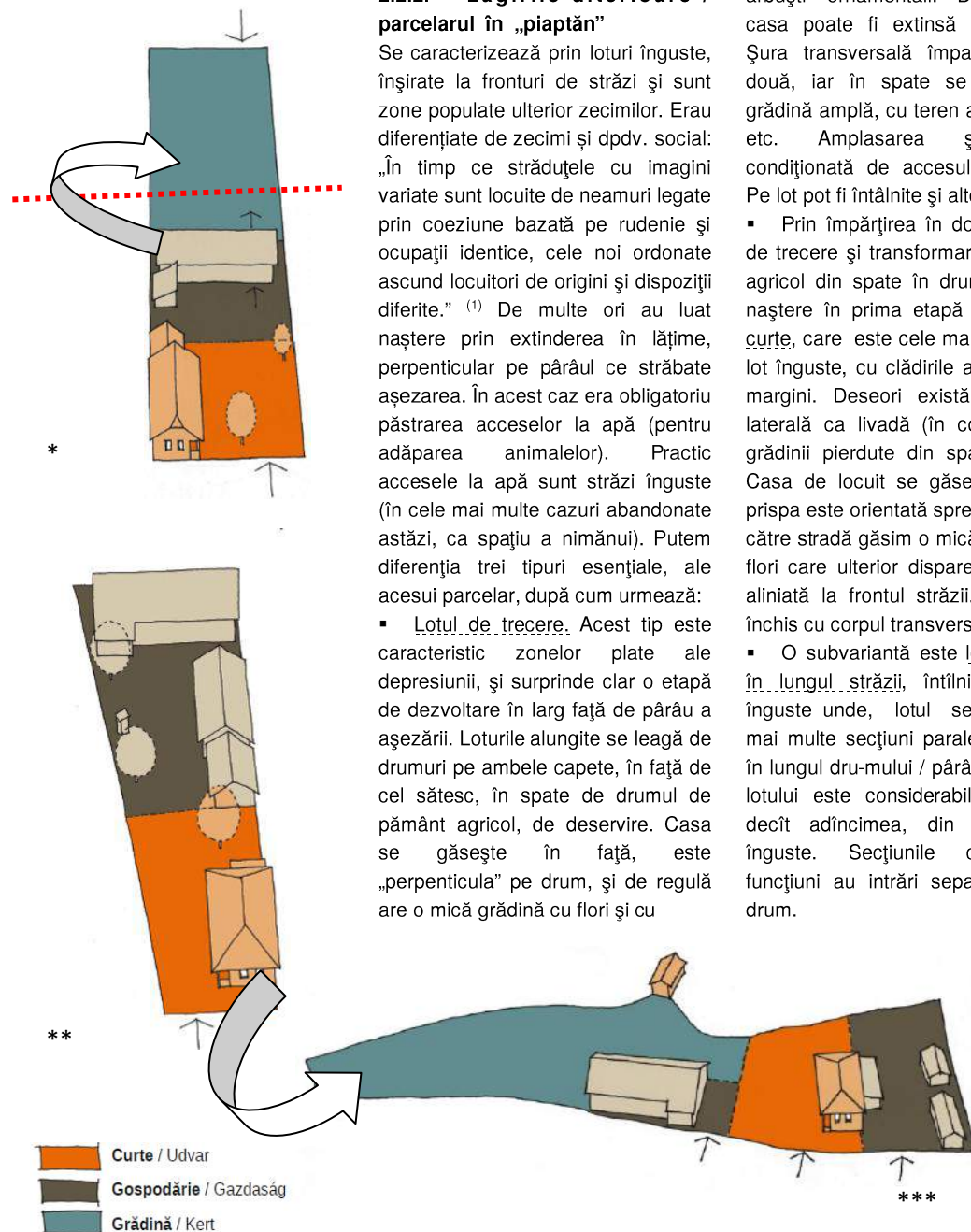
2.2.3. „Curțile”

Sunt un alt mod specific de organizare, în cazul căreia pe un lot îngust și foarte lung în zona din față (și deseori în oglindă) sunt înșiruite mai multe locuințe (de obicei a rudelor apropiate), iar în zona din spate, în același logică sunt grupate anexele gospodărești și șurele. De multe ori, spațiul inițial liber dintre case ulterior devine construit și astfel rezultă un singur acoperiș foarte lung. Dinspre stradă în mod înșelător poate avea aspectul unui parcelar în piaptăn, și în cazul în care sunt terenuri arabile în spatele, pot fi alternate cele două tipuri de ocupare a lotului. Poate fi considerat ca o adaptare a modelului zecimilor pe o parcelă îngustă și foarte lungă. Locuitorii de regulă sunt familii cu mai multe generații, spațiul neconstruit, (rezultat) este utilizat în comun, ca spațiu comunitar. Se poate observa răspândirea acestui tip de ocupare a terenului mai ales în orașe, unde erau dezvoltate meșteșugurile (Gheorgheni, Odorheiu-Secuiesc) iar la Târgu-Secuiesc „curțile-stradă” pot fi considerate adaptarea acestei soluții la lotul de trecere.

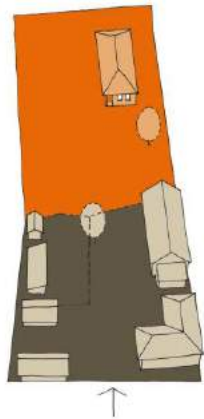

**

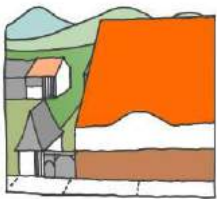
**

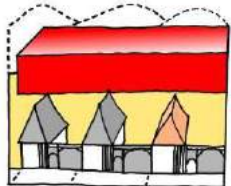
Curte / Udvar
Gospodărie / Gazdaság
Grădină / Kert

Curte / Udvar
Gospodărie / Gazdaság

AȘA NU! Comasarea parcelarului istoric poate avea urmări iremediabile în imaginea satului.

2.2.4. „Parcelarul invers”.

Este practic un lot inversat. Parcelarul este în strînsă legătură cu modul de gospodărire în zona văilor înguste de pârâuri, unde accesul cu căruța într-o șură aflată pe dealul abrupt este un efort în plus. Acest tip de lot are o ocupare determinată de creșterea animalelor, astfel, șura și grajdul se află în față, pe terenul plan, în imediata vecinătate a drumului și a pârâului, iar casa se mută în spate, pe deal. Zona gospodăriei poate fi aglomerată sau dispersată, în acest caz există zone mici îngrădite cu garduri, plutind în peisaj (în acest caz putem vorbi de următorul tip de parcelar, cel liber-montan înghesuit într-o vale strîmtă). Zona caselor este degajată și dispersată în peisaj. Loturile asemănătoare desenează un țesut ordonat, specific. Deși se consideră un mod de ocupare a terenului foarte vechi, în Secuime este prezentă de regulă în zonele înființate după secolul XVII.

2.2.5. Parcelarul „liber, montan”

De obicei pe ia naștere pe locul sălașurilor de vară, se caracterizează prin gospodării dispersate în peisaj pe loturi mari, și amplasarea liberă a construcțiilor pe teren, de regulă grupate în jurul unei curți. Clădirile sunt realizate din materialul local (distanța de la centru, starea drumurilor de pământ făcând dificil transportul). Prezența pomilor fructiferi indică existența lor în peisaj, chiar după dispariția construcțiilor. Gardurile sunt transparente, foarte sumare și se limitează la zone mici, plutind în peisaj.

2.2.6. Concluzii privind parcelarul

Dincolo de diferențe între tipurile de subzone enumerate, un element comun al acestor situații este relaționarea cu peisajul. Din acest motiv, modificarea parcelarului istoric din vatra satului este strict interzisă, deoarece înseamnă o deteriorare a țesutului rural foarte valoros, iar o construcție nouă, de dimensiuni mai mari care poate apărea în fundalul construcțiilor (când în cel mai bun caz se păstrează ritmul la stradă) va altera relația cu peisajul.

2.3. Amplasare pe lot, tipuri de casă și sistemul constructiv

2.3.1. Amplasarea pe lot

Datorită structurii omogene a societății din Secuime (mult diferit de organizarea comitatelor) și a statutului de „nobili colectivi”, organizarea gospodăriei și structura construcțiilor are un aspect încheiat, destul de unitar cu case bine construite și cu șuri mari, chiar mai importante decât casele, realizate cu bun gust. Cu toate acestea -structura gospodăriei fiind determinată de un complex de factori aflați în interdependență: tipul de parcelar, relieful etc., orientarea față de punctele cardinale, perspectiva care se deschide spre vale, vânturile dominante etc.- există o diversitate mare de posibilități și din această cauză credem că ghidul nu poate înlocui vizita pe teren și o analiză detaliată a situației existente.

Gospodăria -în esență- este un sistem deschis, format din casa de locuit, respectiv din șură (care conține grajdul și mai poate adăposti funcțiuni anexe) și din diferite anexe gospodărești -după caz. Iată mai jos o descriere a situației din Medișoru Mare, din 1905, din care se înțelege că nu numai casa, ci gospodăria în întregime ei a fost folosită de către țărani. „Și astfel ajungem în viață - aici așa se cheamă curtea. Acolo găsim „unelte de viață”: silozul, șura, grajdul, mai apoi cuptorul sub acoperiș comun cu șopronul de lemne și de căruță, toate în jurul casei, să fie la îndemână. Apoi părul și nukul uriaș din fața prispei prinde

umbră, ca să pot sta sub ei să cuget. Coșurile pentru legume atârnă în șir pe peretele vâruit, sub streșină, împreună cu fundul de lemn, troaca și cuierul de pălărie”⁽²⁾ Rezultă că „funcționalitatea construcțiilor poate fi discutată contextual, raportat la gospodărie, ca un sistem de spații deschise înspre curte și în care -prin activitatea zilnică- omul a parcurs numeroase trasee între elementele componente.”⁽³⁾

Odată cu accelerarea fenomenului de urbanizare, va suferi întocmai această organizare lăuntrică a gospodăriei, când locurile specifice ale curții își pierd funcționalitățile vechi, iar susținerea traiului se mută de aici în altă parte. „Încetul cu încetul prispa se închide, gazda stă mai mult în casă, nu mai umblă atât în curte, dacă nu cumva e tocmai la lucru în oraș. Anexele se depreciază, grădina devine doar o decorațiune cu gazon tuns. Casa ocupă întocmai mijlocul lotului și își pierde legăturile practice cu gospodăria, care devine o priveliște. Curtea „polifonă” de odinioară devine o decorațiune monofuncțională în jurul casei supradimensionate.”⁽⁴⁾

2.3.2. Relația lot-casă

În cazul zecimilor și a parcelarului în piaptăn, precum și a „curților”, de regulă casele sunt amplasate pe teren cu latura scurtă spre drumul public, dar nu este o regulă strictă, pot apărea ocazional case care au latura lungă paralelă cu strada sau care au forma de L - reamintim că aceste casele sunt din diferite epoci, astfel în cazul unui sat putem identifica 5-10 tipuri de case „tradiționale” care reflectă totuși o

evoluție firească. Accesul în casă se face dintotdeauna din curte - niciodată din stradă - pe fațada lungă a construcției, din motive de relaționare directă, decomandată din curte și definit de celălalte elemente din curte. Pentru a avea o curte cât mai amplă, casa este trasă într-o parte, aproape lipită de limita laterală a parcelei, la „picătură”. În cazul parcelarului invers și a celui liber-montan, nu există regulă pentru relaționarea cu strada, de regulă orientarea către soare și vederea spre peisaj influențează dispunerea casei.

2.3.3. Tipuri de casă

„Casa cu streșină este deseori definită ca fiind tipul arhaic al casei secuiești. Streșina în acest caz nu este zona prelungită peste perete a acoperișului -cum o înțelegem în cazul caselor bazinului Carpatic, ci un spațiu de sine stătător, comparabil cu pridvorul din zona de mijloc a Transilvaniei. ... Dar în timp ce pridvorul deseori devine bucătărie, acest lucru nu se întâmplă, sau foarte rar se întâmplă în cazul streșinei”⁽⁵⁾

Pe scurt, putem spune, că cel mai vechi partiu se prezintă astfel: o casă cu o cameră, la care se mai adaugă o cameră suplimentară, („streșina”) căreia-i lipsesc pereții perimetrali, cel puțin pe o latură. Această situație este reflectată și în denumirea camerelor, chiar la casa cu trei camere înșiruite, camera dinspre stradă se deseori numește „prima casă”, camera din mijloc fiind „casa din mijloc”, cea ultimă fiind în acest caz bucătăria. Sigur, această casă este influențată de casele cu pridvor

apărute dinspre Câmpia Transilvaniei, de casele din Moldova, de casele săsești, și în urma interacțiunilor apar o serie infinită de planimetrii, care devin și mai complexe când din cauza adaptării la terenul deluros și demisolul capătă alte funcții, decât pivnița (atelier, bucătărie de vară, etc.). Casele cu prispa s-au răspândit abia cu 150-200 de ani în urmă⁽⁶⁾.

Dincolo de varietatea organizării formale planimetrice, putem constata câteva principii esențiale, și anume:

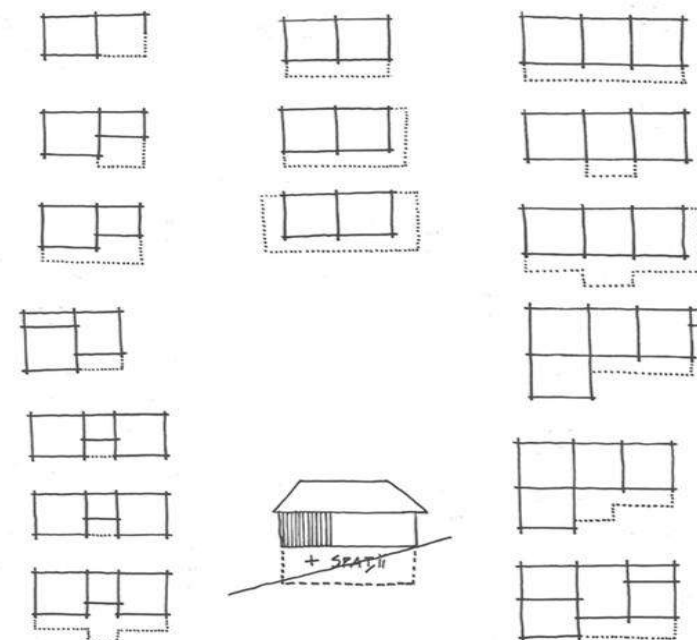
- Bucătăria întotdeauna este mare și generoasă, fiind de fapt spațiul vieții și deseori este și singura cameră de locuit încălzită, cealaltă cameră (dacă există) fiind

camera curată, cu funcții specifice: aici erau ținute hainele, aici era întins mortul cu ocazia înmormântărilor etc.

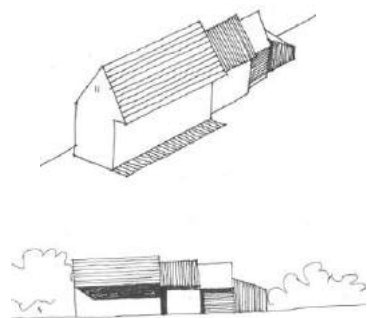
- Planimetria casei nu se dezvoltă numai în lungul unei axe, ci poate avea două axe longitudinale: pădurile de brazi permit grinzi foarte lungi, care acoperă spațiile acestor case în dublu tract.

- Prispa apărută mai târziu, dar care dă pitorescul caselor de azi este prezentă cam în toate variantele posibile, pentru că nu forma casei, ci relația acesteia cu curtea, respectiv peisajul este importantă.

- Rar s-au construit case fără spații intermediare, fie ea streșină sau prispa. Azi aceste spații încep să fie închise.

▪ Casa este un sistem deschis, dezvoltarea casei fiind oricând posibilă, după nevoi. Dezvoltarea este posibilă în lungul sau în lățimea casei existente. În primul caz deseori se schimbă fațada casei, după moda actuală, în al doilea caz, din punct de vedere volumetric intervențiile se subordonează construcției existente (cu excepția situațiilor în care panta terenului este accentuată), și de regulă sunt realizate/finisate din materiale mai modeste, chiar refoșosite. La fel se întâmplă cu tâmplăriile, cele schimbate în față, dinspre corpul din stradă își mai găsesc o viață nouă pe extinderile ulterioare spre spate sau pe anexele gospodărești. Lungimea lotului / distanța față de șură este limita maximă a extinderii, în acest caz casa fiind unită în plan cu șura prin intermediul anexelor gospodărești.

2.3.4. Relația lot-șură-anexe gospodărești

Este o relație foarte practică: accesul cu carul cu fân – transportul cu cel mai mare gabarit – definește poziționarea în plan. Astfel de regulă șurile sunt paralele cu strada, cu excepția „curților” și a parcellarului liber-montan. În primul caz, doar așa pot fi amplasate pe lotul curții, în al doilea caz fiind teren la dispoziție cât e nevoie. Ca sistematizare verticală, este definitoriu efortul minim depus pentru tracțiune de la poartă. Astfel se explică de fapt parcellarul invers, unde șurile sunt lângă drum, pe partea orizontală din vale, iar casele urcă pe deal, nemaivădând loc în valea îngustă. Astfel se evită urcarea „greutății” pe deal.

▪ Mărimea șurii reflectă întotdeauna condițiile de climă: în zonele deluroase, unde pășculul poate fi practicat chiar până-n noiembrie, și sunt condiții bune de recoltă bogată de furaje, acolo sunt mai mici, în zonele depresiunilor intramontane ajungând mari, chiar foarte mari, încăpătoare pentru fân pentru jumătate de an.

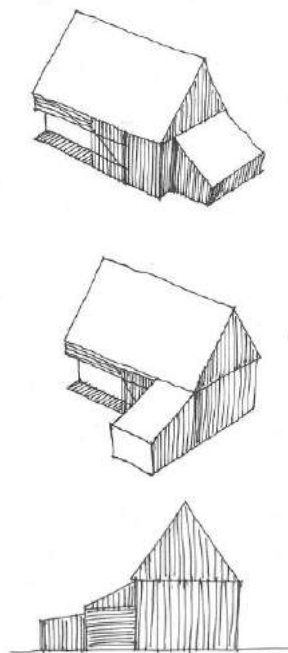
▪ Șura are volum simplu, de regulă conține și grajdul și este un sistem bine definit, care nu urmărește atât de repede moda, decât casele, dar care stă la baza economiei, definit de numărul medie de animale mari (cai, bovine) imperios necesare pentru agricultură/silvicultură. Acest număr poate fi chiar de 4-6 bovine și o pereche de cai, sau chiar mai multe.

▪ Extinderile șurii se fac de regulă prin prelungirea acoperișului, pe partea inferioară a acestuia, sau prin

volum alipite, care au acoperișul într-o apă, perpendiculară pe coamă.

▪ Pentru ovine erau construite construcții alipite șurii, iar porcile erau ținute fie în grajd, fie în anexe bine construite. Păsările, iepurii etc. aveau cotețele lor, tot ca anexe. Mai trebuie să amintim șoproanele de lemn, constuite mult mai provizorii ca adăposturile pentru animale.

▪ Anexele sunt opționale; când apar, au funcțiuni bine definite: cuptorul, bucătăria de vară, cuptorul, afumătorul sunt legate de casă, magazinele, șoproanele de lemn, cotețurile se găsesc în apropierea șurii sau sunt lipite de aceasta. În general nu există o regulă general valabilă în amplasarea construcțiilor anexe în raport cu casa sau căile de acces. Amplasarea lor se face în funcție de necesități, asigurând circulația căruței cu fân.

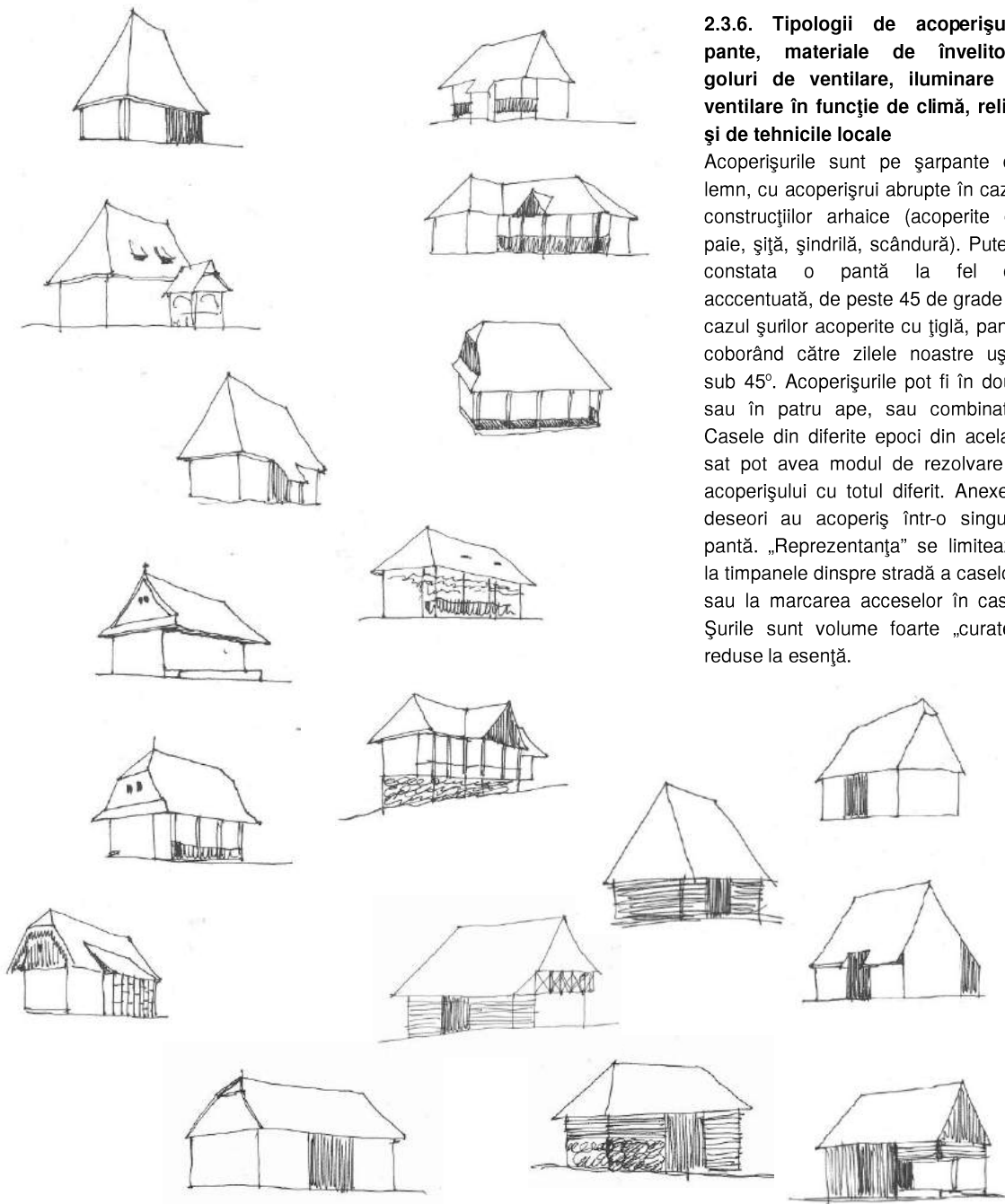
2.3.5. Sistemul constructiv

Principalul material de construcție este lemnul, cu mențiunea că aceasta este deseori completat cu piatra sau cu cărămida, iar sunt zone unde este chiar înlocuit cu aceste materiale mai durabile. În unele zone este prezent și chirpiciul, întotdeauna ca umplutură a unei structuri pe schelet de lemn. Pereții din lemn indică vârsta construirii. Construcțiile arhaice sunt realizate din bârne din lemn rotund, cu colțuri în care bârnele se prelungesc dincolo de muchia exterioară verticală a construcției; de regulă, construcțiile vechi au pereți din grinzi cioplite cu barda, cu îmbinări în coadă de rândunică; construcțiile mai noi sunt realizate din grinzi de lemn tăiate la gater, tot cu îmbinări în coadă de rândunică; casele mai recente au un schelet de lemn, format din talpă-stâlpi-contravântuiri în diagonală-pene în zona superioară, cu umplutura realizată din bucăți de lemn de secțiune corespunzătoare cu piesele structurii, așezate orizontal. Ceangăii utilizează frecvent același sistem cu schelet de lemn, dar cu orientarea verticală a pieselor din lemn. În cazuri șurilor de multe ori găsim un sistem mixt: grajdul este realizat din grinzi orizontale, iar zona de depozitare a fânului cu structură cu stâlpi și diagonale, finisajul exterior fiind scândura. În zonele de foioase, mai sărace în lemn putem constata umplerea scheletului –chiar și în cazul caselor- cu chirpici sau cărămidă. Paralel cu sistemele tradiționale, câștigă teren și casele de bușteni, respectiv pe schelet din dulapi. De obicei lungimea grinzilor este impresionantă, dar în caz de

nevoie ele sunt împletite cu mare măiestrie, secuii fiind cunoscuți ca dulgeri buni și meșeriași ai caselor de lemn.

Pe zonele cu influență săsească putem constata că pereții sunt realizate din piatră, cărămidă sau zidărie mixtă. În zona Tușnad-Bixad-Malnaș (zonă cu cioplituri de piatră) frecvent găsim case și șure realizate în întregime din piatră cioplită. Scaunul Casin are și el multe construcții din zidărie de cărămidă sau zidărie mixtă. După incendii se alege deseori cărămidă (Dănești, Mădăraș –aceste așezări sunt foste centre de ceramică populară). Pereții caselor atacate de putregaiul uscat (*Serpula lacrymans*) sunt înlocuite în zona afectată cu cărămidă, iar în prezent constatăm că de frica acestei ciuperce din ce în ce mai mult, chiar preponderent se construiesc case de cărămidă. Casele de cărămidă se răspândesc pe întregul areal al Secuimii odată cu casele pătrate din perioada socialistă, care de regulă au fundații insuficiente, fundațiile fiind dimensionate după obiceiul caselor de lemn. Fundațiile tradiționale erau din piatra locală, cioplită și realizate chiar fără mortar în cazul construcțiilor parter situate pe teren orizontal. În cazul construcțiilor amplasate pe pantă, apar fundații cu liant de argilă (mai rar), răspândit fiind mortarul de var. Fiind vorba de zone ba tectonice, ba vulcanice, fundațiile de piatră / zidurile de piatră au culori diferite, practic contribuie la specificul local prin forme, mod de punere în operă etc. Merită exploatată această varietate ale materialelor avute la îndemână, deoarece tradițional erau combinate.

2.3.6. Tipologii de acoperișuri, pante, materiale de învelitori, goluri de ventilare, iluminare și ventilare în funcție de climă, relief și de tehnicile locale

Acoperișurile sunt pe șarpante de lemn, cu acoperișuri abrupte în cazul construcțiilor arhaice (acoperite cu paie, șită, șindrilă, scândură). Putem constata o pantă la fel de accentuată, de peste 45 de grade în cazul șurilor acoperite cu țiglă, panta coborând către zilele noastre ușor sub 45°. Acoperișurile pot fi în două sau în patru ape, sau combinate. Casele din diferite epoci din același sat pot avea modul de rezolvare a acoperișului cu totul diferit. Anexele deseori au acoperiș într-o singură pantă. „Reprezentanța” se limitează la timpanele dinspre stradă a caselor, sau la marcarea acceselor în case. Șurile sunt volume foarte „curate”, reduse la esență.

2.3.7. Gabaritele și proporțiile

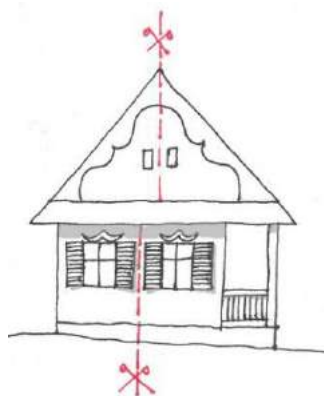
Compozițional, armonia și echilibrul sunt date de proporțiile dintre înălțimile peretelui și acoperișului, respectiv și de întrepătrunderea dintre spațiile închise ale locuirii și spațiile intermediare care fac legătura cu lumea înconjurătoare. În cazul învelitorilor din lemn, acoperișurile casei tradiționale au înălțimea mult mai mare (chiar de peste două ori) decât cea a pereților. Tradițional această situație se datorează lipsei coșului, respectiv zăpezilor mari din timpul iernii. Odată cu învelitorile ceramice și răspândirea coșurilor acest raport se apropie de un raport de egalitate, înălțimea pereților devenind egal cu înălțimea acoperișului, panta acestuia de regulă fiind cu puțin peste 45°. Proporția este valabilă și pentru anexele gospodărești, cu mențiunea că acoperișurile într-o singură apă a extinderilor alipite, respectiv a șoproanelor, cotețelor etc. pot coborâ la pante de cca. 30°. Soclul are înălțime variabilă, datorită adaptării la teren a construcției. Sunt zone, unde demisolul este caracteristic, și pe lângă rolul de pivniță are și funcții de bucătărie de vară, atelier etc. (valea Homorodului, sau la Daia, Ighiu, Dârjiu). Unde apele freatice permit, sunt realizate subsoluri parțiale, în caz contrar sub una din camere /sau sub cămară există o groapă de depozitare, în zona căreia pardoseala ușor poate fi îndepărtată. În alte zone – de exemplu în valea Ghimeș găsim pivnițe independente, săpate în terenul înclinat, cu acoperiș verde, idee ce poate fi împrumutată pentru a reduce gabaritul volumelor mari.

2.3.8. Travei de fațadă

Dezaxarea dintre axul de simetrie a fațadei și axul de simetrie a acoperișului este rezolvat cu mult rafinament, prin utilizarea echilibrată a materialelor. Elementele regulate care creează liniile principale ale fațadelor sunt determinate de linia de coamă, linia streșinii, linia soclului, elementele prispei – care contribuie și cu jocul de umbră și lumină la „mișcarea” fațadei. Deseori se remarcă elementele de conturare a ferestrelor cu profile de tencuială pe fațadele tencuite. Pe fațadele aparente din lemn doar această zonă din jurul golurilor este tencuită. Deseori această zonă este colorată. Spațiile intermediare sunt orientate în primul rând spre curte, dar pot înconjura casa pe trei laturi – în diferite variante, în cazuri rar întâlnite și pe patru. Pe fațada dinspre curte se citește organizarea casei, la fel pe fațada dinspre stradă a șurii. La case putem întâlni un foișor în mijlocul fațadei laterale, (transformat deseori în verandă vitrată) sau „streășina”, vitrată la rândul lui.

2.3.9. Raportul plin – gol

Ferestrele sunt simple, în general cu patru-șase canaturi, cele mai vechi având forme mai apropiate de pătrat, care treptat se transformă în goluri verticale apropiate secțiunea de aur. Raportul plin/gol favorizează net plinul. Aceasta este din lemn, vopsit în culori pe bază de oxizi de pământ și cu de ulei de in, mai recent cu vopsea de ulei. Din lipsa coșurilor erau răspândite lucarnele mici, pentru evacuarea fumului (care pe de o parte conserva șarpanta, pe de altă alimentarele din pod). Ele rămân discrete în volumul acoperișului, aproape sunt insignifiante. Din acest motiv la amenajarea podurilor în mansardă sunt de preferat ferestrele în planul acoperișului (tabachere) în locul lucarnelor mărite sau a altor volume ieșind din suprafața acoperișului. Sunt caracteristice ferestrele mici pe timpanul dinspre stradă, și golurile mici de aerisire la șure. Tendința actuală este de mărire a suprafețelor vitrate (eficiente termic), datorită actualelor condiții de confort pe care spațiile trebuie să le asigure.

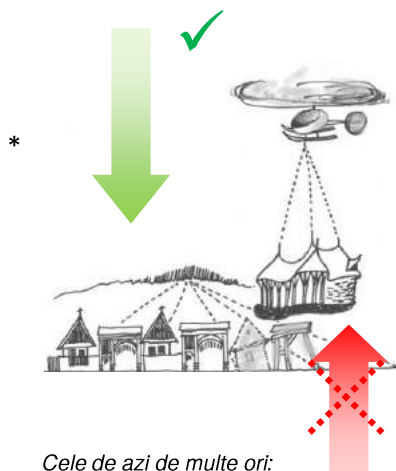

2.4. Caracterul arhitecturii din Secuime.

Casele de altădată pot fi caracterizate prin:

- forme simple, volum curat, cu proporții bune, obținute cu mijloace modeste;
- scară umană, relaționată cu peisaj;
- ornamentațiile sunt subordonate volumelor;
- echilibru compozițional;
- raport plin gol în favoarea plinurilor;
- materiale naturale, locale;
- culori care se înscriu în peisaj;
- efort minim de sistematizare verticală, adaptare la relief;

22

Cele de azi de multe ori:

- au forme complicate, volum mare, proporții aleatorii;
- rup scara locului, distrug peisajul;
- sunt case fără arhitect;
- raport plin gol în favoarea golurilor;
- materiale sintetice și din import;
- culori tipătoare;
- transformă relieful; se construiesc cu mașini de forță, macarale, elicoptere...

2.4.1. Proportia

Construcțiile vernaculare tradiționale se remarcă prin frumusețea proporțiilor. Simțul proporțiilor este și o chestiune de cultură până la urmă, deoarece la apreciere trebuie ținut cont de context, situația vecinătăților, de dimensiuni, de conținut, de combinația volumelor și a formelor etc. Proportia în arhitectură este ca și armonia în muzică. Proporțiile caselor tradiționale se raportează la scara umană, atât ca înălțime, cât și raportul plin-gol: înălțimea casei este determinată de golurile, de obicei verticale, iar ferestrele reprezintă o suprafață mică față de suprafața fațadei. Golurile pe fațada principală de regulă sunt simetrice.

2.4.2. Înălțimea

Cerințele spațiale de astăzi diferă foarte mult de nevoile de altădată, și automat casele devin mai mari și mai înalte, cu spații multiple, diferențiate. Soluțiile contemporane însă trebuie să-și găsească locul în imaginea satului, prin înscriere. În lipsa reglementărilor urbanistice precise, de regulă analiza contextului și înscrierea în context este misiunea arhitectului. Arhitectul trebuie să cântărească foarte bine, cum poate satisface cerințele beneficiarilor, dar în același timp să respecte înălțimea, proporția bine încheagată a caselor din zonă.

2.4.3. Scara construcțiilor.

Construcțiile tradiționale sunt la scara omului: înălțimea streșinii, înălțimea interioară, ușile și ferestrele sunt proporționale. Cele noi sunt mai înalte și mai late, ele practic rup scara locului, iar ferestrele obișnuite

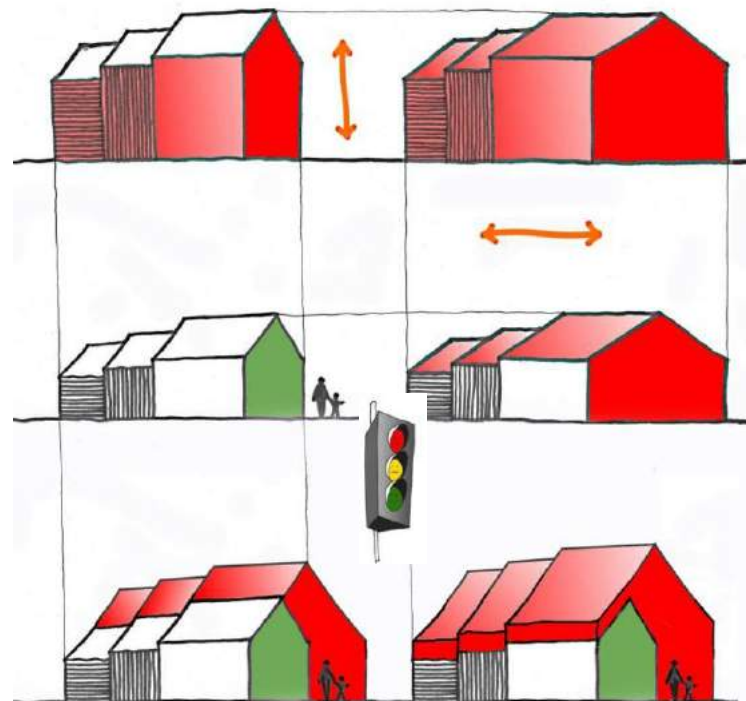
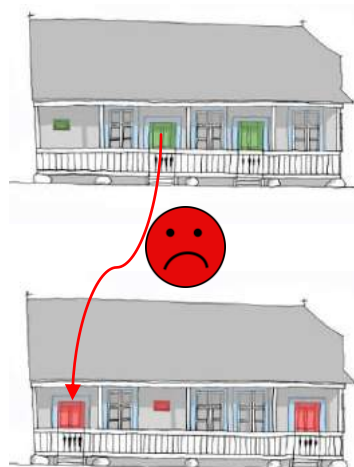
în cazul arhitecturii populare se pierd practic pe fațadă, iar parcă „refacerea proporțiilor” nu prea îl interesează pe arhitect.

2.4.4. Problema: "mai mare, mai înalt, mai lat!". Saltul tehnologic

Datorită mijloacelor moderne, fără prea mare efort este posibil satisfacerea exigențelor mai mare, mai lat, mai înalt. Cu tehnicile tradiționale, locale: erau un efort prea mare. Nejustificat chiar și în zilele noastre.

AȘA NU! Pe volumele mărite nu mai este valabil „modulorul” caselor tradiționale: mărirea dimensiunilor într-una dintre direcțiile sau în ambele direcții conduce la probleme compoziționale, dacă fațada va fi „umplută” în continuarea cu golurile de dimensiunile tradiționale. →

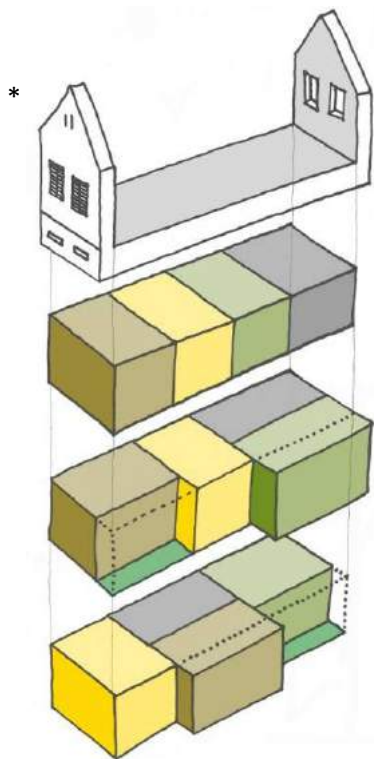
AȘA NU! O inversare a golurilor sau mărirea unui gol, schibarea pozițiilor acestora poate distruge frumusețea unei case. ↓

AȘA NU! Schimbarea de scară și de soluții pot duce la desființarea valorii ambientale a zonei, și prin urmare la scăderea prețului imobilelor din zonă.

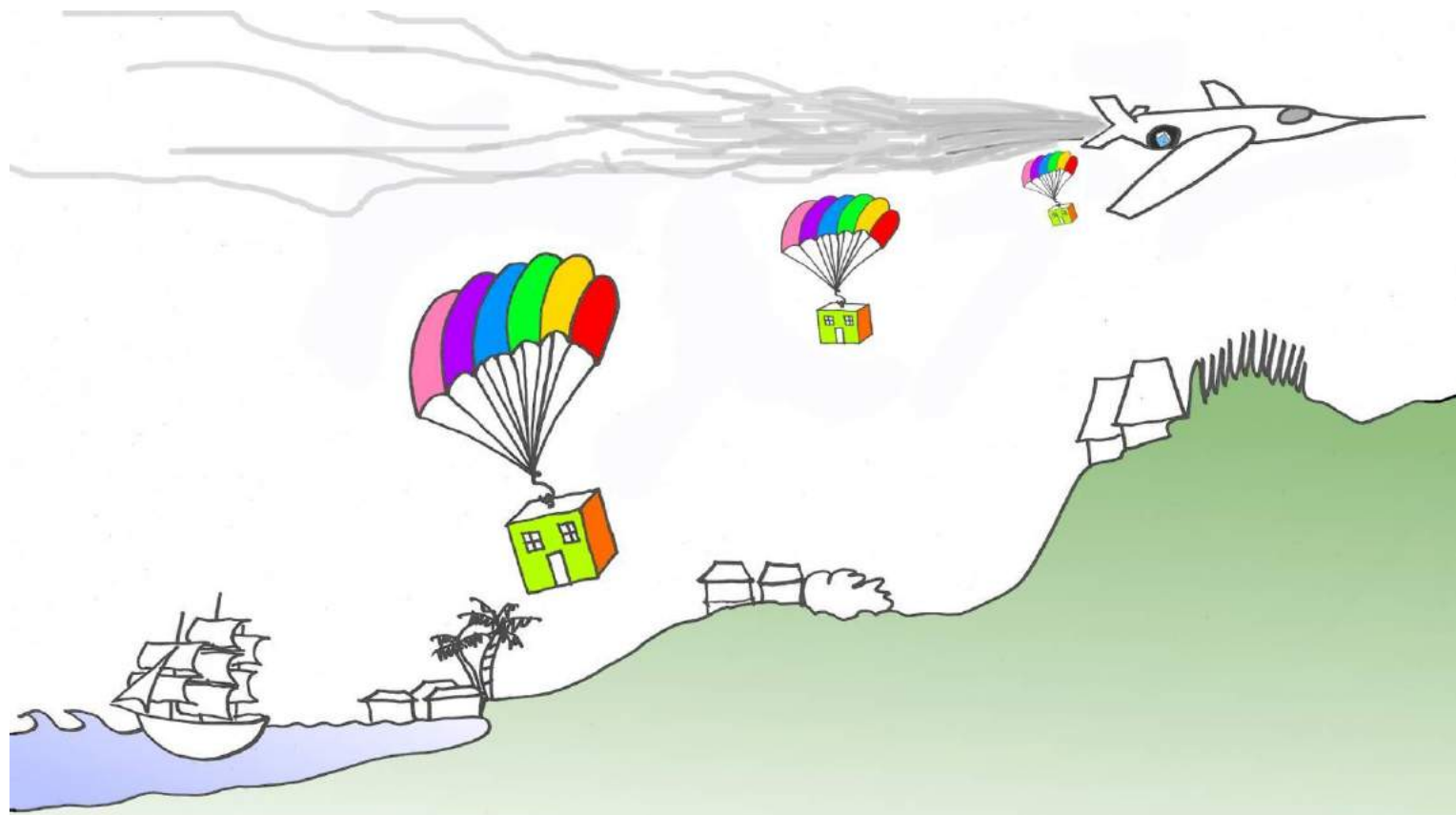

2.4.5. Proiecte tip

AȘA DA! Remodelarea funcțională, păstrând volumetria existentă este posibilă. ↑

AȘA DA! Un limbaj modern, minimalist nu este deranjant, cu atât mai mult, cât nu se vede din stradă. ↓

AȘA NU! O casă de la mare nu este bună la munte și viceversa. Specificul local are farmec, și merită regândit pentru ziua de azi... ↑

Până la urmă, casele tradiționale sunt proiecte tip, unde modelele convenabile au fost șlefuite aproape la perfecțiune, atât ca formă, cât și eficiență financiară, termică etc. Într-un fel, imaginea ordonată a satelor tradiționale se datorează și acestei ordini ai caselor prototip. Din acest punct de vedere, casele tip, dacă

sunt adaptate locului și poartă un dialog cu contextul, ar permite într-un fel un pas înainte în cazul construcțiilor noi. Chiar dacă din respect pentru imaginea satului, spre exterior aceste case adoptă o volumetrie „tradițională”, ele pot avea un limbaj contemporan și chiar pot fi concepute îndrăzneț, mai ales în

zonele mai puțin vizibile dinspre spațiul public. Tratarea diferită a spațiilor intermediare - chiar în cazul unui singur model, (evitând repetarea mecanică) pot dezlega senzația de plictiseală creată prin repetarea la nesfârșit a unui model – și până la urmă acest lucru s-a întâmplat la casele vechi: detaliile diferă.

3. AMPLASAREA CONSTRUCȚIILOR

3.1. Prevederi generale. Contextul

„Cel mai aproape de un regionalism critic este cu siguranță fenomenul noii arhitecturi din regiunea secuiancă a Transilvaniei. Contextul e unul foarte particular, nu doar datorită omogenității etnice despre care se tot vorbește, dar și a unei culturi foarte specifice, inclusiv arhitecturale (lemnul a fost întotdeauna, ca și în Maramureș sau în Apuseni la mare preț). Referințele de azi sunt această tradiție, Kós, desigur, școala organică maghiară și Imre Makovecz. În ultimii ani însă, o relație mai profundă cu construcția, materialele și cu identitatea locală, precum și referințe din regiuni care practică un modernism regionalizat și o arhitectură de lemn de foarte bună calitate (Elveția, Voralbergul austriac, țările nordice) așează puțin altfel aceste căutări. Conștientizarea nevoii de sustenabilitate și experimentarea timp de peste 15 ani își arată roadele”⁽⁷⁾.

Prezentul ghid nu este o derogare de la legislația în vigoare, nici de la documentațiile de urbanism valabile (P.U.G., P.U.Z.). Însă poate fi util la nuanțarea / îmbunătățirea acestora, prin desemnarea zonelor construite protejate, instituite conform Ordinului Ministrului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului nr. 562 / 2003 pentru aprobarea reglementării tehnice „Metodologia de elaborare și conținutul cadru al documentațiilor de urbanism pentru zone construite protejate”, respectiv prin aplicarea prevederilor Convenției europene pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei (Granada, 1985) – Legea nr. 157/1997, a Legii nr. 451/2002 pentru ratificarea Convenției europene a peisajului (Florența, 2002), respectiv a Convenției asupra protecției și promovării diversităților expresiilor culturale, adoptată de UNESCO în 2005.

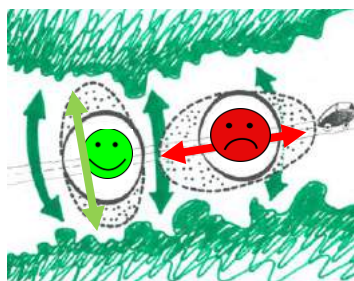
3.2. Incadrarea în peisaj. Dialogul cu peisajul

3.2.1. Amplasarea în cadrul localității

Satele din Secuime sunt alcătuite din zecimi, părți componente amplasate

independent în peisaj, cu spații libere între ele. Aceasta era o modalitate de evitare a propagării incendiilor și limitarea daunelor. În cazul multor așezări, spațiile libere dintre zecimi ulterior au fost construite, dar acest lucru nu înseamnă că avem voie să consumăm în continuare spațiile libere rămase între așezări, ba din contră, trebuie încurajată dezvoltarea perpendiculară pe drumurile majore de circulație. Și trebuie evitată dezvoltarea în lungul axelor majore de circulație, contopirea într-o zonă construită nesfârșită a intravilanului. Desigur există o presiune a investitorilor, îndepărtarea de zonele de intrare (cu drum amenajat) este mai ușoară dacă în zonele vizate ca amplasamente posibile există infrastructură potrivită. Construcțiile se vor amplasa corespunzător funcțiilor pe care le adăpostesc: funcțiunile cu scară mare, funcțiunile posibil generatoare de poluare (ferme animale, procesare de biomasă, depozite etc), necompatibile în mod direct cu funcția de locuire –vor fi mutate la periferia satului, (în zonele de dezvoltare a acestuia, cu grad mare de răsfirare), sau în trupuri izolate din extravilan, după caz.

Dezvoltările se pot face doar perpendicular pe drumurile majore de circulație, păstrând spațiile libere dintre așezări. Noile dezvoltări nu vor schimba silueta tradițională a satelor și nu vor fi poluări vizuale în prim-planul clădirilor iconice.

Amplasarea construcțiilor care, prin natura și destinația lor, pot genera riscuri tehnologice (determinate de procesele industriale sau agricole care prezintă pericol de incendii, explozii, radiații, surpări de teren sau de poluare a aerului, a apei sau solului) se face numai pe baza unui studiu de impact elaborat și aprobat conform prevederilor legale. Se va evita comasarea sau divizarea parcelelor, ținându-se cont de caracteristicile parcellarului istoric. Intervențiile în vatra satului sau în zonele periferice se va justifica prin studiul de amplasament (anexa 1). Autorizarea executării construcțiilor și a amenajărilor pe terenurile agricole din extravilan este permisă pentru funcțiunile și în condițiile stabilite de lege. Se va urmări gruparea suprafețelor de teren afectate construcțiilor, spre a evita prejudicierea activităților agricole și de creștere a animalelor. Se va ține cont de țesutul rural. Pentru construcțiile noi, de mărime mică sau medie, cu dimensiuni în plan și în înălțime aproximativ egale cu casele și anexele gospodărești specifice așezării respective (sau mai mari cu maxim 5%), sau pentru investițiile care prevăd mai multe corpuri de clădire cu dimensiunile asemănătoare caselor și anexelor specifice așezării, se permite amplasarea clădirilor din

vecinătate (și de reglementările PSI), se va asigura însoțirea corectă (studiu de însoțire), igiena, coerența arealului din care vor face parte. Construcțiile noi de dimensiuni mari, de tipul magazilor / depozitelor sau destinate producției, care nu pot fi fragmentate în sistem pavilionar, se vor amplasa la periferie, fără să constituie o dominantă vizibilă din drumul principal sau din puncte de belvedere cunoscute la nivel local, ori în trupuri izolate, pentru a nu agresa caracterul rural al zonei. Pentru justificare se va întocmi un studiu de amplasare (anexa 1). Amplasarea trebuie să aibă la bază prevederile și reglementările prevăzute în regulamentul de urbanism specific fiecărei zone în care se amplasează construcția și Regulamentul General de Urbanism. Se va urmări ocuparea rațională a terenurilor și anume:

- completarea zonelor centrale, potrivit condițiilor urbanistice specific impuse de caracterul zonei, având prioritate instituțiile publice, precum și serviciile de interes general;
- valorificarea terenurilor din zonele echipate cu rețele tehnico-edilitare;
- evitarea modificării țesutului rural (fiind elementul cel mai valoros pentru așezările din Secuime)
- păstrarea relației cu peisajul.

3.2.2. Silueta localității

Silueta satelor este dominată de turnul bisericii(i)(lor) catolice, reformate, unitariene, greco-catolice, ortodoxe etc., (pot fi mai multe biserici în sat). Noile intervenții nu pot afecta silueta caracteristică văzută de pe axele majore de circulație și nici prin cromatică / lucire nu pot distrage atenția de la dominantele tradiționale.

3.2.3. Relația cu pârâuri/râuri

...Practic nu se simte prezența pârâului în localitate, deși la începutul secolului XX pârâul era vital în viața localităților. În general zona pârâului este abandonată. Apa vie a pârâului – folosit pe vremuri pentru adăparea animalelor, respectiv pentru stingerea incendiului și pentru spălat și în unele cazuri pentru amplasarea morilor de apă-treptat devine apă moartă, depozit de gunoaie. Axa funcțională și economică de odinioară este abandonată și moartă, deși ar putea funcționa ca un coridor verde: o fâșie de cca. 1,5m-2m adiacentă pârâului, circulabilă pietonal și cu bicicleta, menținută pentru intervenții de urgență. Această zonă poate fi deblocată în timp și eliberată de construcții - aceasta se impune ca și condiție pentru eliberarea autorizației de construire în cazul parcelelor

unde zona respectivă este ocupată de construcții. Se va căuta în mod continuu posibilitatea de a realiza acest coridor verde. Sigur, sunt situații extreme, în care de exemplu un lot îngust este paralel cu pârâul, și pe partea cealaltă este delimitat de stradă. În aceste cazuri se pot abroga prevederile referitoare la fâșia de 1.5 m, dar se vor căuta soluții compensatorii, (de exemplu: zone cu garduri transparente, vegetație înaltă pe malul pârâului, ocolirea obiectivului construit lângă apă cu drum deschis publicului etc.)

3.2.4. Relația cu monumentele istorice

Este interzisă obturarea monumentelor istorice, sau afectarea contextului istoric în care se află ele.

AȘA DA! Prin noile investiții se păstrează silueta satelor.

AȘA NU! Intervenție indiferentă și distrugătoare față de silueta localității.

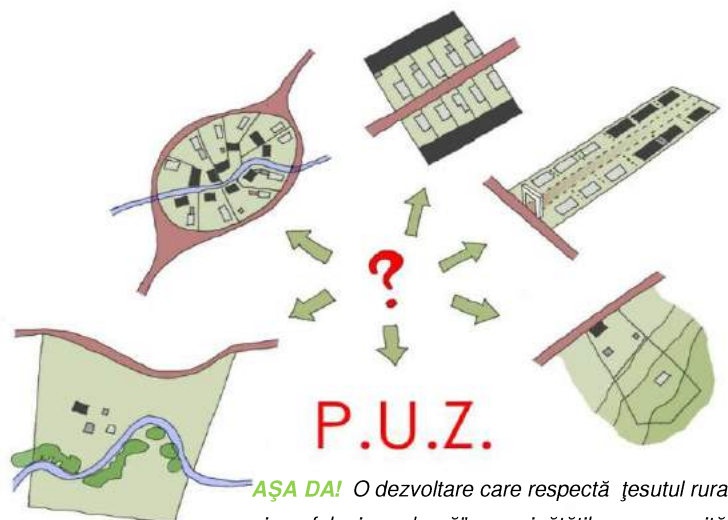

AȘA NU! Monumentul este acoperit de construcții, și nu mai este vizibil. ↑
AȘA NU! Vecinătatea monumentului este transformată dur, practic devine zonă destructurată. ↓

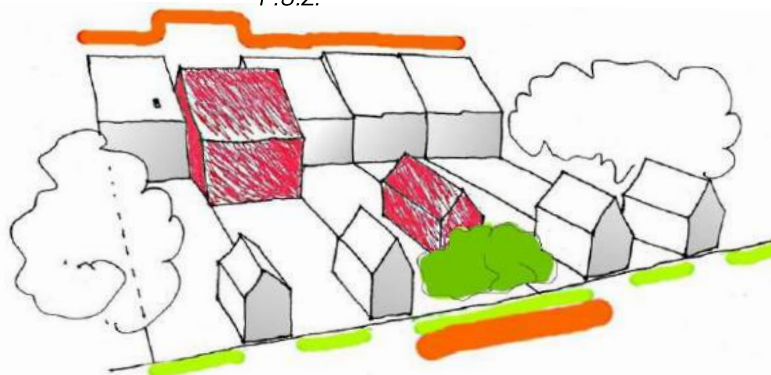

AȘA NU! Albia betonată distruge ecosistemul pârâului.

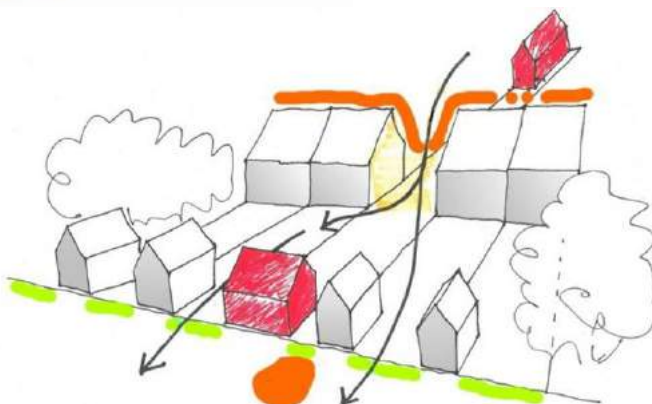

AȘA DA! O dezvoltare care respectă țesutul rural și morfologia „urbană” a vecinătăților nu necesită P.U.Z.

AȘA NU! Nerespectarea alinierii în cazul șurelor (în ideea de a crea o „deschidere spre peisaj”) deschide calea vântului și distruge un microclimat. Și crează un accident în fundalul caselor. Rotirea unei case anulează ritmul spațiu construit / spațiu liber. →

Mutarea spre stradă a unei șure modifică silueta fundalului, opturând vederea spre dealuri / munți, vedere ce se deschide peste coame. Retragera caselor dezechilibrează ritmul stradal anterior menționat. ↑

3.2.5. Amplasamentul/amplasarea pe lot.

Printr-o analiză atentă a vecinătăților (cel puțin două parcele vecine din dreapta și în stânga amplasamentului, precum și cele cinci parcele de vis-à-vis, de peste drum) se va observa tipul de parcelar, se va ține cont de toate construcțiile existente, aliniamentul către stradă (dacă există), alinierea laterale, arborii și arbuștii existenți, iar toate aceste date vor fi trecute pe planul de situație, la o scară convenabilă, de preferat 1:200. Unde există reguli ferme, acestea vor fi respectate cu strictețe, chiar micile abateri pot distruge zona, pot schimba microclima acestuia (de exemplu o șură împinsă mai în spate înseamnă fragmentarea fundalului pe care se proiectează casele, crează hiatus, dar permite și pătrunderea vântului. Apropierea de stradă a unei șuri schimbă radical silueta fundalului. O casă de locuit retrasă de la amplasament distruge ritmul plin-gol al volumelor/spațiilor.

În cazul zonelor tradiționale „mai spontane”, unde practic regula este că aproape nu e regulă, nota nu trebuie forțată, nu trebuie introdusă ordine acolo, unde „aparent” nu e! În asemenea situații, se va păstra spontaneitatea intervențiilor. În toate cazurile, se recomandă re folosirea / reciclarea fondului construit, „upcycling”-ul.

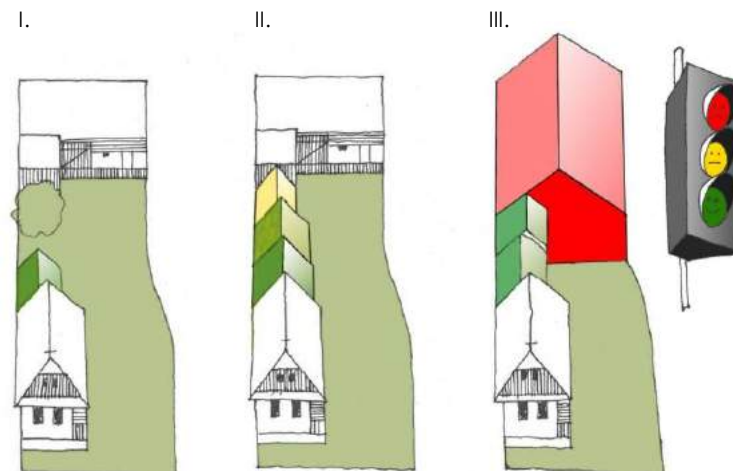
3.2.6. Relația clădirii propuse cu parcelarul.

„Satul secuiesc integrat în peisaj, retras în văile ferite de vânt, cu șurele, casele și vegetația abundentă crează un țesut la scara umană care, sugerează siguranță. Ocuparea este relativ deasă, folosirea spațiului fiind intensivă. Structura areolară asigură vizibilitate către vecinătăți, ritmul modurilor identice crează frumusețea și farmecul locului, o estetică rurală autentică. Spectatorul zărește între volumele generoase ale șurelor și ale copacilor mari, case de locuit intime, cu garduri, porți, curți ordonate, prispe umbrite, toate reprezentând

un mediu închegat cu valori ambientale puternice.”⁽⁸⁾

Drept urmare, trebuie bine cântărit, dacă nevoile / intențiile dorite - prin desființarea ambientului - nu cumva distrug un loc închegat. Scara clădirilor trebuie raportată la parcelă, astfel o clădire de cca. 250 m² poate să pară mică în Scaunul Gheorgheni, dar este uriașă în Scaunul Mureș. Atitudinea față de situația existentă poate să fie (după o clasificare formulată de arh. Tövissi Zsolt și dezvoltată de prezenta lucrare):

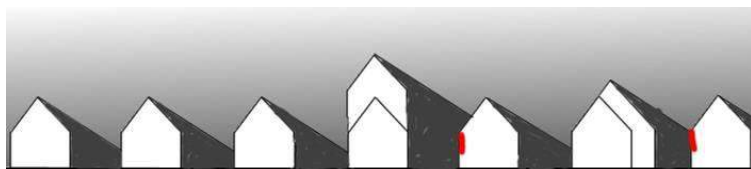
- adaptivă: nu se modifică clădirile, intervențiile discrete măresc confortul.
- respectuoasă: păstrează caracterul, și operează cu mici modificări pentru a asigura un cadru adecvat vieții contemporane. De multe ori mansarda este utilizată pentru zona de noapte.
- complementară: se refuncționalizează spațiile, apar extinderi mici pe orizontală, dar dinspre stradă se păstrează imaginea tradițională a gospodăriei (schema I.).

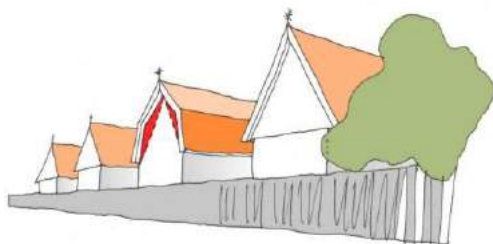
- „dezvoltătoare”: extinderile iau amploare, dar sunt subordonate volumetric celor două piese majore (casa și șura). Cu ocazia intervențiilor trebuie operat cu mult bun simț, deoarece cu ușurință poate fi distrusă caracterul zonei (schema II.).

- distrugătoare: volumele propuse ocupă mare parte a lotului, practic gospodăria tradițională este sufocată de intervenție (schema III.).

- La conturarea intervențiilor, trebuie ținut cont de faptul „că nu toate nevoile sunt reale. Există exigențe false care au de-a face cu aspirații sociale și trenduri insinuate agresiv de media. Ele se referă la moduri cosmopolite de viață, dotări prea tehnicizate sau, se leagă de „atotștiutoarele” și intens garantatele materiale (plastice) noi. Totuși, buna înțelegere a spațiilor tradiționale ne permit mereu adaptări la exigențe. Oarecum nevoile sunt mereu mai flexibile decât spațiile.”⁽⁹⁾ La țară – operând inovativ și cu smerenie - în mod paradoxal simplul e lux, micul e frumos, și mai puțin este mai mult.

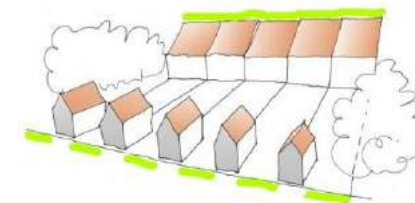
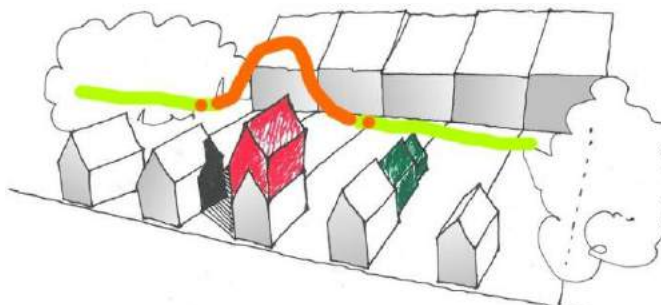

AȘA NU! O pantă ruptă, în ideea măririi spațiului mansardei sub acoperiș, prinde umbră și schimbă raportul obișnuit dintre perete și acoperiș. →

3.2.7. Frontul la stradă

Nu este numai „proprietate privată”, fiindcă mărginește și definește spațiul public. Din păcate, urmărirea „model”, afișarea bogăției, sau contrariul, intervenții punctiforme, fără să țină cont de întreg și așa mai departe se concentrează în această zonă, neținând cont de coerența imaginii văzute în ansamblu. Fiecare proprietar face ce vrea, căci „e democrație și e casa mea”. Dar de fapt democrația înseamnă și respectarea moștenirii culturale. O supraînălțare care rupe regimul de înălțime și-l aruncă în umbră pe vecin, o lărgire a casei care distruge ritmul construit /spațiu liber (și la rândul ei aruncă umbră pe vecini), distruge definitiv coerența unei ansamblu. Cromatica fațadelor –din fericire reversibilă- la rândul ei poate deveni fatală. Schimbarea ferestrelor e deseori un atentat la bunul simț. Modificarea formei acoperișului poate schimba proporția obișnuită între șarpantă și pereți, chiar dacă este doar o rupere de pantă.

AȘA NU! O extindere verticală în locul unei extinderi în lungul lotului distruge ritmul stradal al construcțiilor /curților și scade însoțirea vecinului. ↑

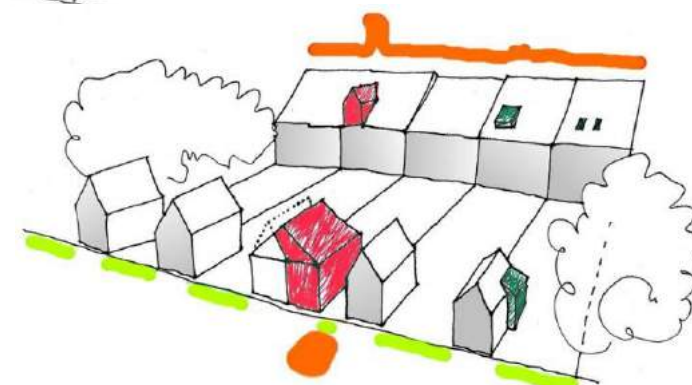
La fel se întâmplă și în cazul extinderii locuințelor pe lățimea lotului. →

În locul lucarnelor mari sunt preferate ferestre de mansard, care nu schimbă volumetria caselor. →

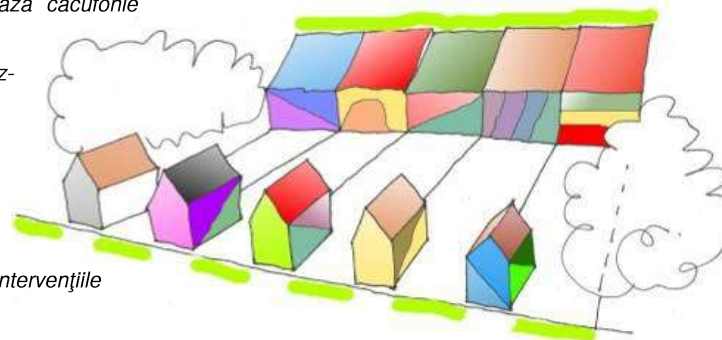
Nerespectarea cromaticii tradiționale și a principiilor de colorare crează cacufonie vizuală. →

Reparațiile parțiale, care „dezvăluie” regimul de proprietate și dorința de individualizare sunt de evitat. ↓

← Extinderea spre verticală sau în lățimea parcelei pot lua soarele de la vecini, intervențiile necesită studiu de însoțire.

27

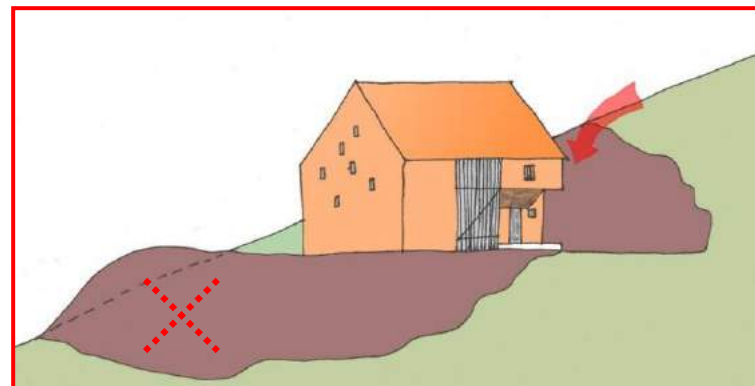
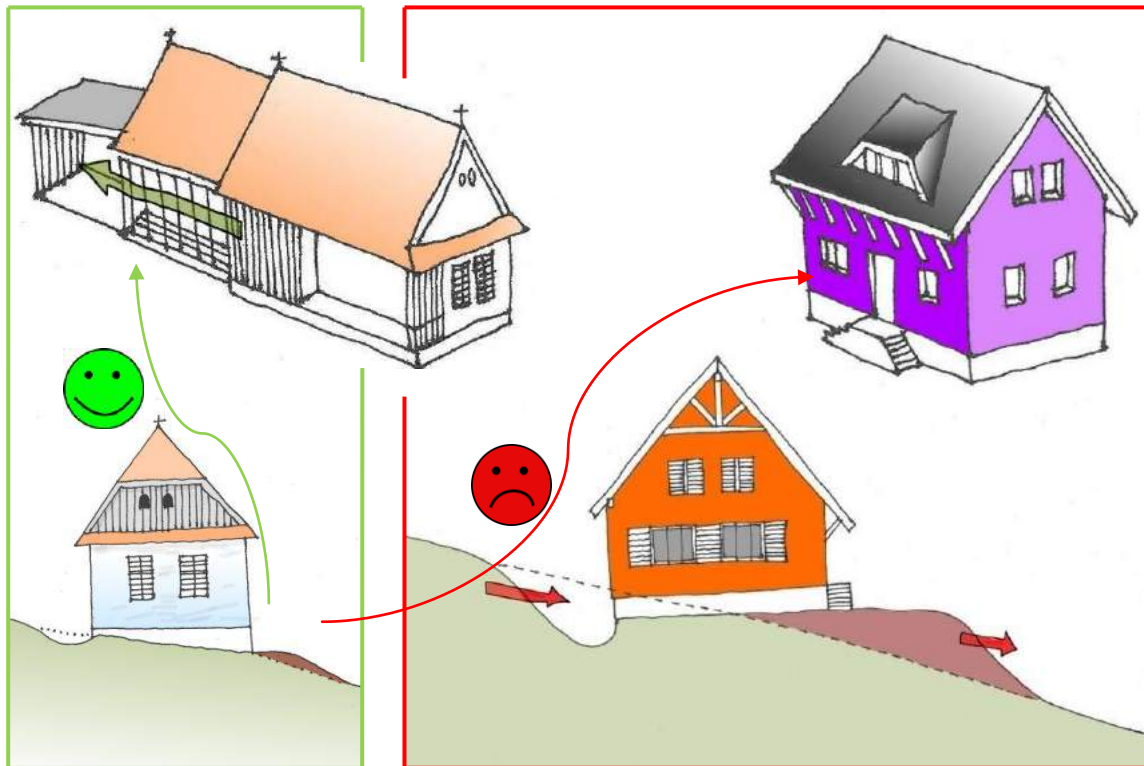
3.2.8. Urmărirea reliefului

Să nu uităm că strămoșii nu au avut boldozere, excavatoare, macarale: intervențiile tradiționale înseamnă efort minim, randament maxim. Volumele înguste care urmăresc curbele de nivel înseamnă o sistematizare verticală minimală, deci o siguranță mai mare a construcției (nu există problema tasării, alunecării de teren etc.) Volumele late, casele mărite în lățime, orientarea perpendiculară a clădirilor față de pantele creează probleme, care ar putea fi ușor evitate revenind la volumetriile și proporțiile tradiționale. Într-un volum îngust, dar lung se pot împacheta tot atât de spații, cât într-o casă P+1.

3.2.9. Curtea

„Casa de locuit în percepția actuală nu are vreo relație strict normată cu mediul înconjurător. Totul se reduce la condițiile de orientare, însorire și acces. Calitatea lotului de a fi cadru de viață nu mai este o cerință. Dispar uneltele de viață, în cel mai bun caz rămâne continuitatea spațiului casei de locuit către parcul-grădină bine îngrijit, folosit doar ca loc de recreere. Situația poate fi salvată doar de afinitatea arhitectului sensibil, în această lume mediatizată a nevoilor generice „teleportate” de a avea terasă tiroliană, sau bucătărie americană, garajul dublu capabil să întoarcă pe dos scara casei de locuit, oficiul rafinat, mecanizat și electronic

de ordonare a tehnicilor de casă, parcul din grădină cu gazonul tuns impecabil. A devenit imperios necesară acapararea priveliștei panoramice asupra peisajului, sfidând chiar parcelarul și structura satului tradițional, casa nouă se mută pe culmi din valea protejată de vânt.”⁽¹⁰⁾ Schema din alăturată ilustrează utilizarea curții tradiționale: linia punctată reprezintă circulația omului, cea întreruptă înseamnă traseul ani-malelor și cea continuă mișcarea căruței. Schema din dreapta este situația de azi, cu garajul adus pe aliniament: este o situație mult sărăcită, în care casa nu mai este încăpătoare, dar restul construcțiilor și-a pierdut funcțiunea.

3.2.10. Plantele, peisagistica

Arborii înalți, precum pomii crescuți verticali, sunt prezenți în curțile gospodăriilor. Pe timp de vară asigură umbra necesară, pe timp de iarnă coroanele fiind transparente, nu stau în calea razelor de soare. Prisma frecvent este „împodobită” cu vița de vie, unde aceasta rezistă. Înspre stradă, pe lângă gard sunt plantați arbuști cu flori (lilii alb, mov, trandafiri, bujor etc.).

Între casă și aliniament este amplasată grădina cu flori – dincolo de frumusețea ei, este un ajutor serios pentru albine din livadă. În cazul în care casa stă chiar pe aliniament, atunci „grupurile florale” sunt amplasate paralel cu fațada dinspre curte. În spatele casei vecine, pe o fâșie îngustă sunt plantați agrișul, coacăzele negru/alb/roșu, zmeurele, murele. Din păcate în prezent arborii înalți, nefructiferi sunt considerați inutili,

care murdăresc cu frunzele căzute gazonul mult îngrijit, deci trebuie tăiați. Drept urmare ei sunt tăiați. Se pierde nu numai umbra acestora, ci și apa adusă din adâncimi de rădăcini, evaporată. Adică și microclima. Dacă se mai plantează pomi fructiferi, la formarea coroanei nu mai este favorizată verticalitatea acestora, ci se preferă o coroană aplatizată, aproape de sol, mai luminată și mai comod întreținută, de o înălțime la care tratamentele pot fi pulverizate. Într-adevăr, soiurile moderne au nevoie de această formă, dar vechile soiuri sunt mult mai rezistente la boli și prin coroana lor pot asigura o umbră plăcută și răcoare în caniculă. În locul acestui „ecosistem” gazdele „leneși” care doresc să se afișeze și vor să arate că țin pasul cu moda, preferă plante care de altfel sunt familiare în parcurile orașenești: buxus, tuia etc. În acest context rareori apar arbuști cu flori autohtoni, poate forșitia este o excepție, însă se experimentează toate soiurile care apar în supermarket (de exemplu magnolia, bambus, goji, etc.)

3.2.11. Concluzii

O construcție prost amplasată strică ambientul/imaginea așezării/peisajul cultural și este un exemplu negativ cât stă în picioare. Prin proiectare sensibilă moștenirea culturală poate fi respectată, tradițiile pot fi duse mai departe – căci nu modernul este opusul tradiției, ci inutilul. Noua construcție astfel poate fi în armonie cu caracterul locului, dezvoltă valorile locului și poate constitui un exemplu de urmat și nu în ultimul rând poate alina sufletul omului.

3.2.12. Întrebări control

- ✓ V-ați plimbat în zonă pentru a înțelege caracterul acestuia?
- ✓ Proiectul respectă peisajul cultural și contextul? Se păstrează vizibilitatea monumentelor istorice?
- ✓ Ați făcut totul pentru păstrarea clădirilor existente? Extinderile sunt deranjante dinspre stradă?
- ✓ Amplasarea clădirilor proiectate respectă regula vecinătăților? Respectați POT și CUT, înălțimea coamei, înălțimea streșinii, formele și pantele acoperișurilor din vecinătăți?
- ✓ Sistematizarea verticală modifică radical condițiile inițiale?
- ✓ Plantele propuse sunt cele tradiționale? Aveți grădină cu flori?
- ✓ -a ținut cont de faptul că de fapt curtea este extinderea casei?
- ✓ Clădirea poate constitui un bun exemplu, un „așa da” ?
- ✓ Dacă impactul e prea mare, ați ales un alt amplasament? (unde investiția se înscrie mai bine...).

AȘA DA! Vegetația tradițională, foarte variată și bogată este podoaba gospodăriei și asigură umbrirea casei pe timp de vară. →
AȘA NU! Limitarea plantelor la tuia, înseamnă de fapt o sărăcire. Aceste plante aruncă umbră și pe timp de iarnă, deci nu asigură o însorire corectă. ↓

*

30

**

3.2.13. Problematika clădirilor mari și a materialelor străine locului.

Din păcate ele sunt mari și în afara vetrei satului. Chiar și la scara peisajului. Și datorită materialelor alese –de regulă tabla care lucește-se văd de la o poștă. Pe cât posibil se vor evita gabaritele mari în vatra satului. Dacă intervenția nu poate fi scoasă din vatra satului –din diferite motive, de exemplu o sală de sport trebuie să fie aproape de școală – cea mai bună soluție este un concurs de arhitectură.

Pozele din stânga reprezintă trei săli de sport. Primele două (Lăzarea și Misentea chiar sunt săli polivalente) se încadrează destul de bine în

peisaj, datorită faptului că volumul principal destul de mare) este înconjurat de volume mici (care sunt o mascare parțială) iar acoperișului este curbat, astfel nu introduce o coamă lungă, masivă. În primul caz și culoarea verde a acoperișului, respectiv acoperișul verde cu flora locală (ca un deal spre deal) estompează impactul vizual. Pe al doilea caz, materialele locale îl înscriu în sit. Ultimul exemplu, cel din Sâncrăieni este o sală mult mai mică, de formă străină locului, cu materiale care lucesc și are un impact major și distruge imaginea satului văzut dinspre drumul european. Poza de jos ne arată că volumele mari aduse pe aliniament au un impact major,

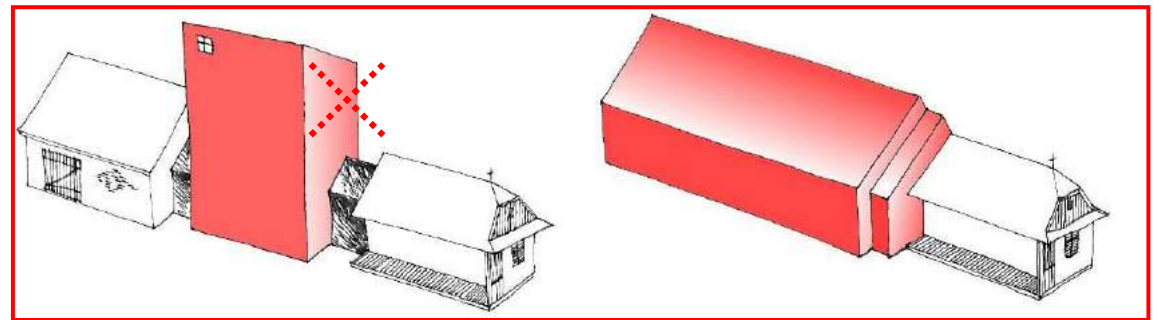
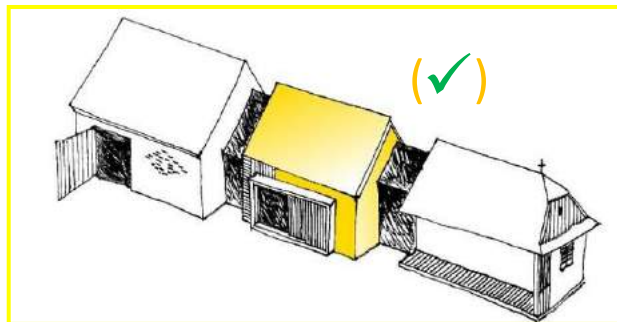
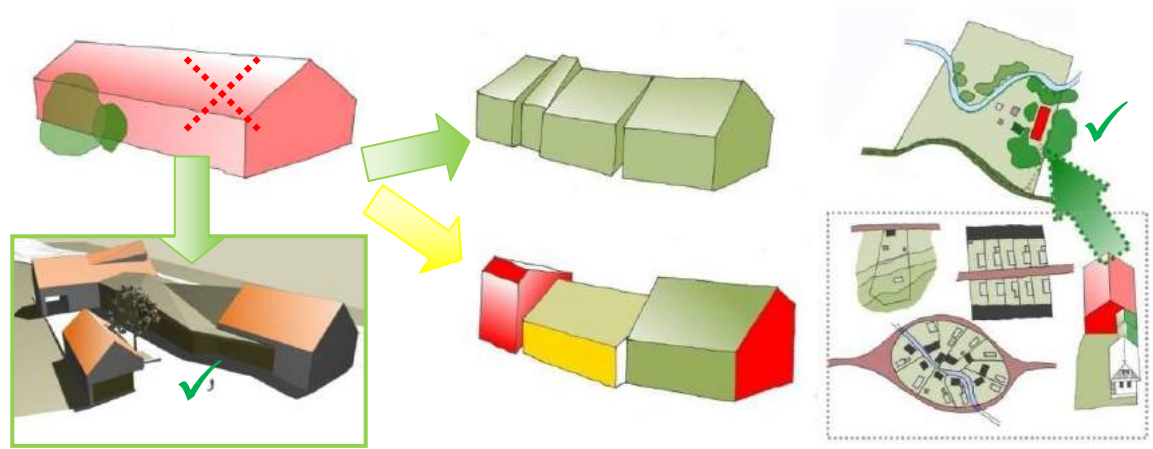

iar poza din dreapta jos a paginii precedente arată o conformarea a volumetriei în trepte care încearcă mascarea unui volum mai mare, dar la limita sufocării cu construcții a lotului. În situațiile în care intervențiile de acest gen nu pot fi evitate, se vor păstra elementele dinspre capetele parcelei în forma lor originală (casa de locuit, respectiv șura), iar în zona de mijloc nu se va depăși înălțimea construcțiilor acestora, în mijloc fiind posibilă și reducerea pantei acoperișului, cu o tratare adecvată prin care soluția să nu fie deranjant. În zona intervenției vor fi alterate materiale tradiționale cu suprafețe transparente, în ideea unei arhitecturi contemporane și în ideea unui sistem

pavilionar. În peisaj, dacă este posibilă înconjurarea cu o perdea de protecție, trebuie avut grijă ca prin proiect peisager să fie prevăzuți mai multe tipuri de arbori și arbuști (autohtoni), pentru a nu crea o pată de culoare nefirească, monocromatică în peisaj. Este recomandată evitarea unui monovolum prin fragmentarea acestuia în bucăți permise de fluxul tehnologic. Dacă bucățile rezultate nu respectă raportul acoperiș-perete-soclu obișnuit, pot apărea probleme, dar se pot găsi formule arhitecturale potrivite, ca în cazul amenajării locului de îmbăiere pe lacul Tineretului, Sovata. Îngroparea parțială, acoperișul verde pot fi soluții atenuante.

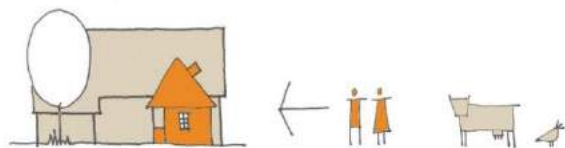

31

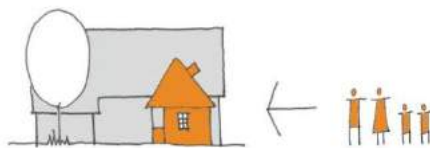

4. INTERVENȚII PE CLADIRI EXISTENTE.

4.1. Problematika caselor tradiționale, adaptarea lor la diferite moduri de utilizare tys

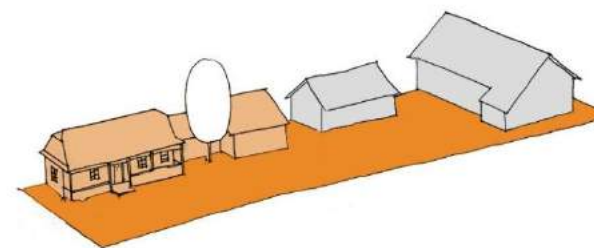
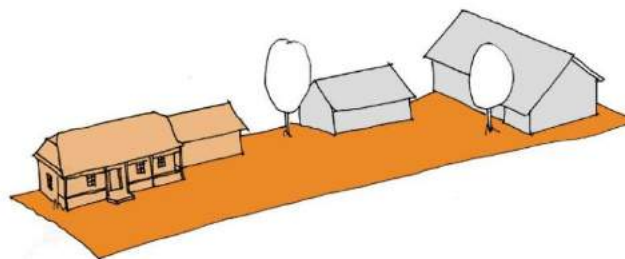
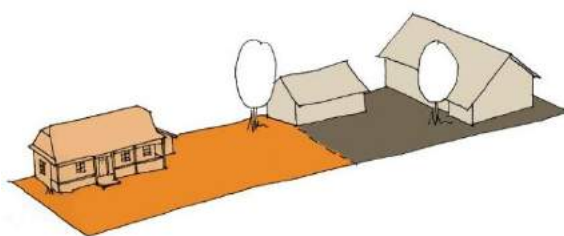
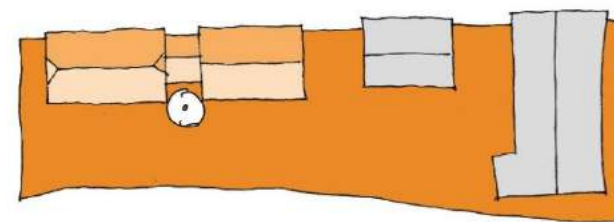
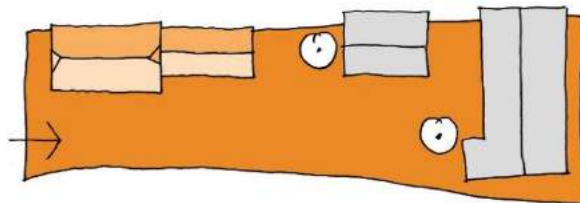
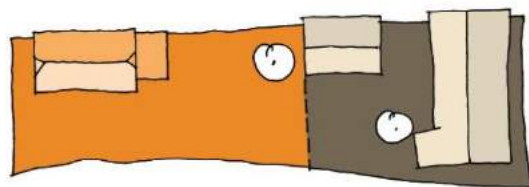
FOLOSIREA TRADIȚIONALĂ

LOCUIRE FĂRĂ AGRICULTURĂ (FĂRĂ GOSPODĂRIE)

FAMILIE MARE FĂRĂ GOSPODĂRIE

ZONE FUNCȚIONALE

Locuire

Gospodărie

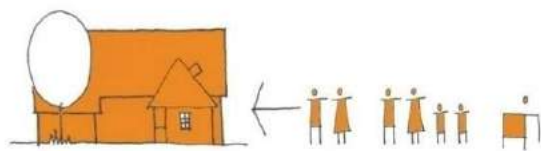
Industrie locală / meșteșuguri

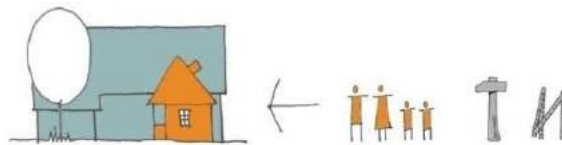
Servicii

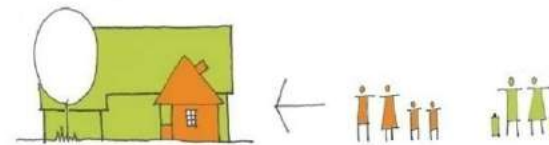
Nefolosit, dar păstrat

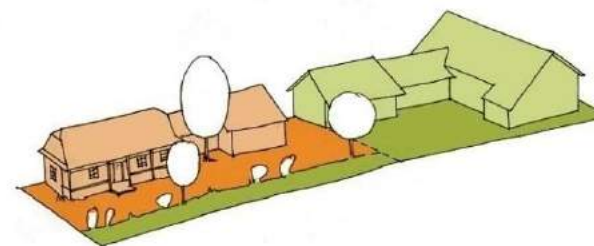
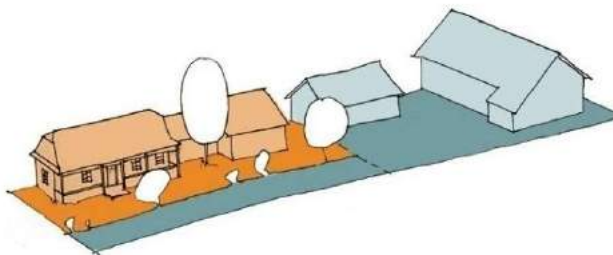
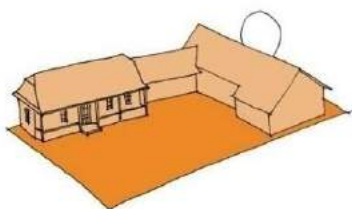
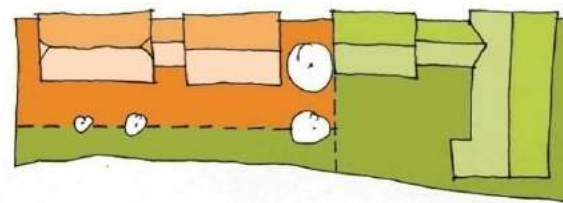
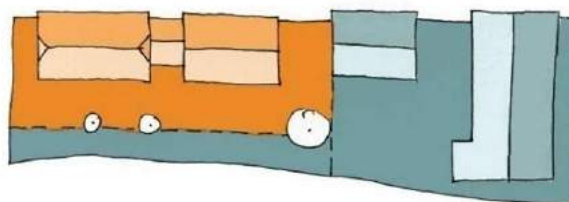
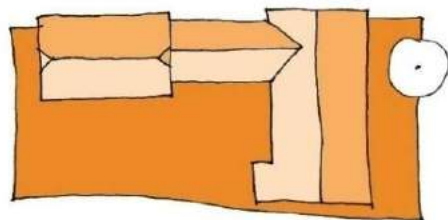
UTILIZARE DE CĂTRE MAI MULTE GENERAȚII

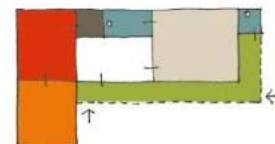
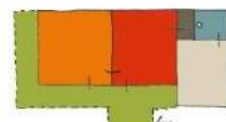
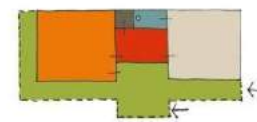
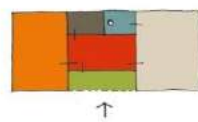
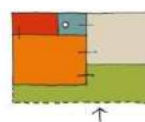
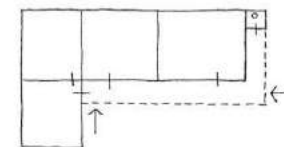
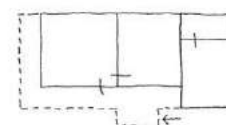
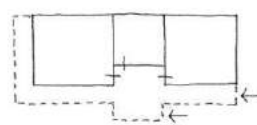
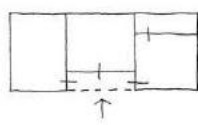
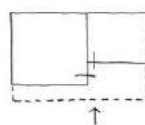
LOCUIRE + INDUSTRIE LOCALĂ / MEȘTEȘUGURI

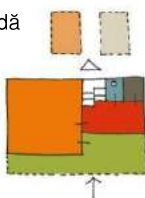
LOCUIRE + SERVICII

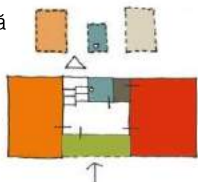
- camera de zi
- cameră copii
- baie
- dormitor
- circulații

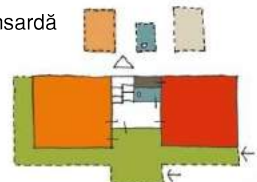
mansardă

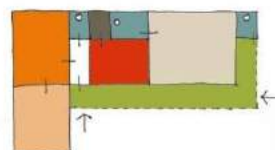
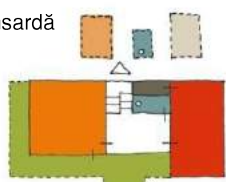
mansardă

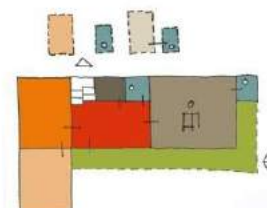
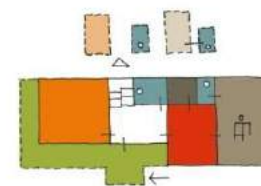
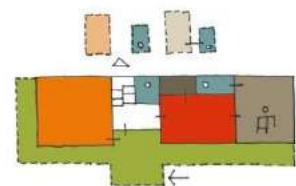
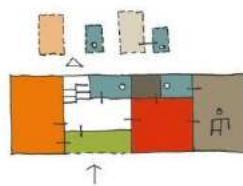
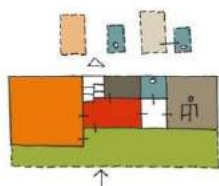
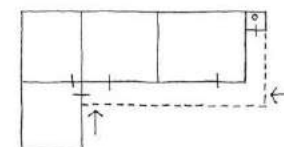
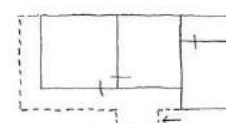
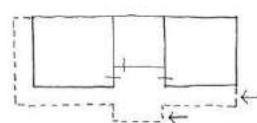
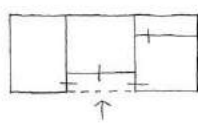
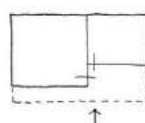
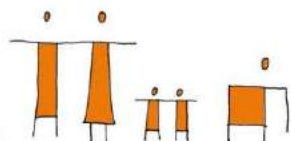
mansardă

mansardă

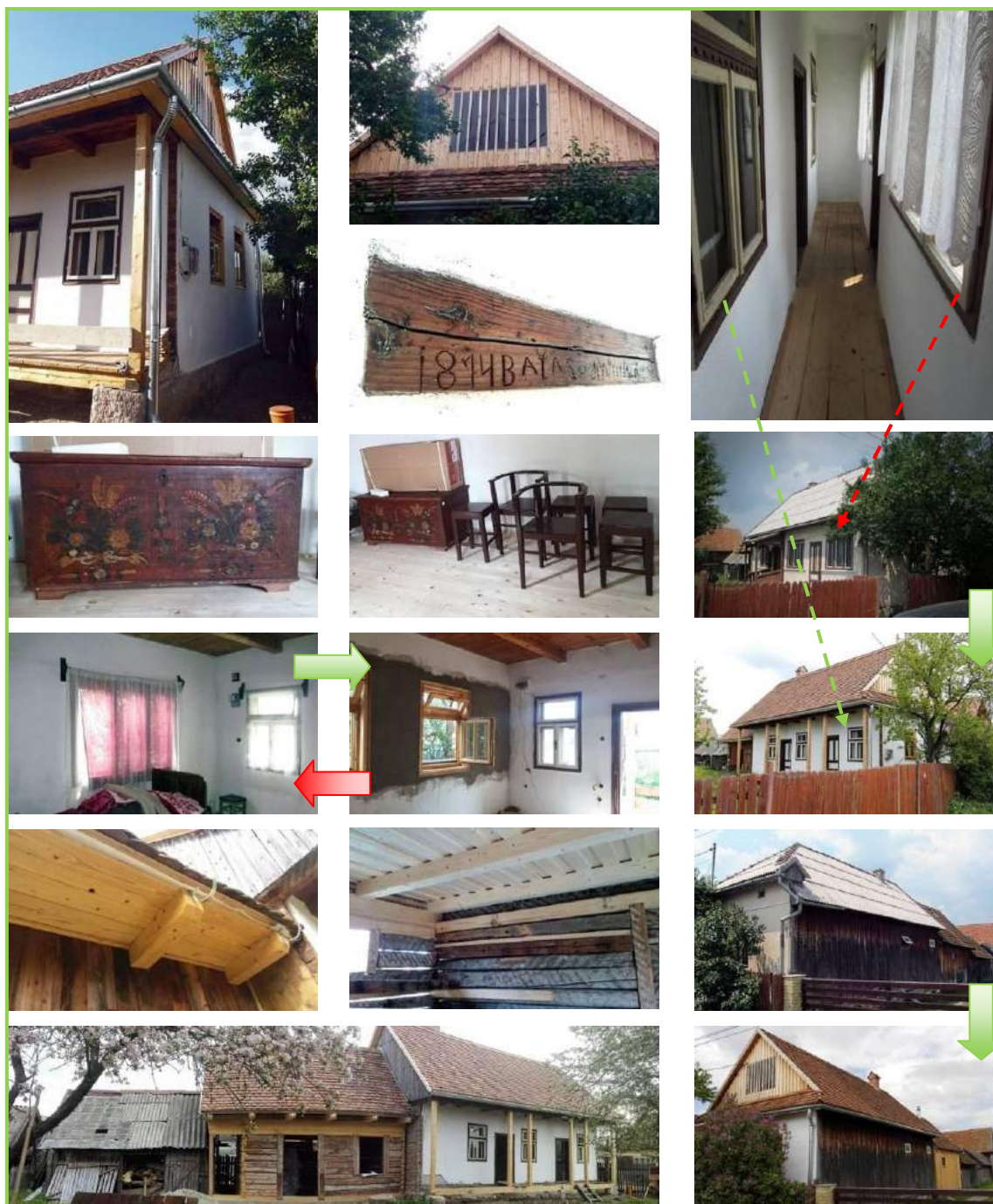
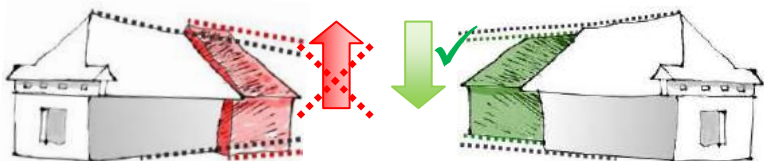
- bucătărie
- cămară
- prispă / „streășină”
- scară

AȘA DA! Exemplul de sus este rezultatul unei atitudini adaptive, respectuoase, a unei familii intelectuale mutate la țară. Casa păstrează axialitatea longitudinală interioară, prin păstrarea în continuare a ușilor interioare de la parter. Camera de zi, locul de luat

masa, bucătăria, baia sunt la parter, zona de noapte sub șarpanta păstrată. ↑ **AȘA DA!** Exemplul din dreapta este un exemplu când s-a putut reveni la situația inițială datorită culturii beneficiarului, (din nou un intelectual). →

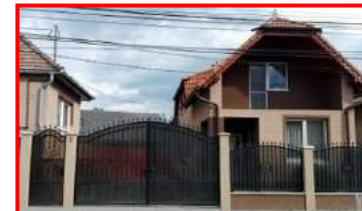

← **AȘA DA!** Cazul din stânga (mai depărtat) este un exemplu de atitudine complementară, spațiile fiind refuncționalizate, apare o mică extindere. Imaginea dinspre stradă (în linii mari) se păstrează, mai ales privit în lungul străzii.

← **AȘA DA!** Casa prezentată în stânga (mai aproape) este un exemplu foarte bine reușit, discret de a dezvolta o casă existentă la țară după nevoile unui „orășan”, cu înscrierea volumelor propuse în morfologia lotului tradițional și în volumetria obișnuită la sat, dar printr-un limbaj arhitectural contemporan – care utilizează materialele tradiționale din zonă și indică perioada construirii.

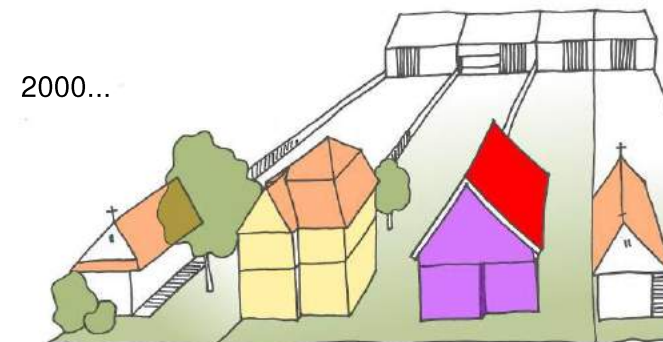
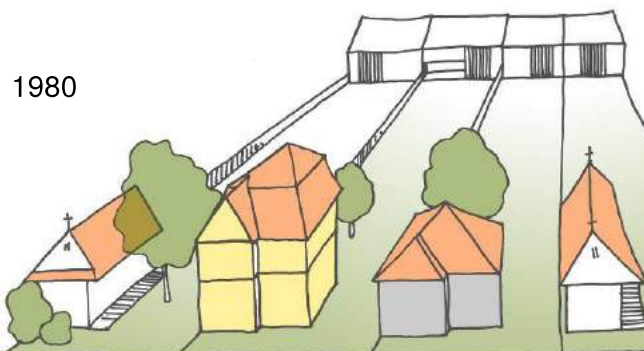
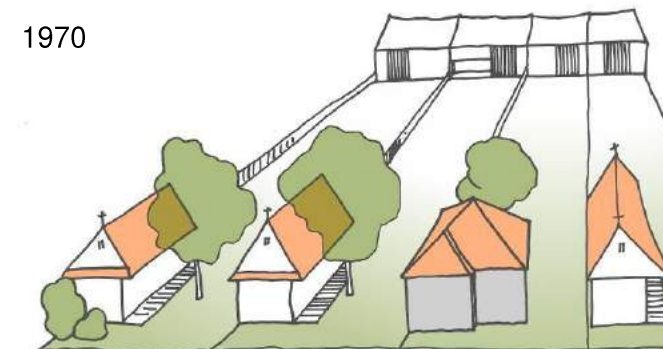
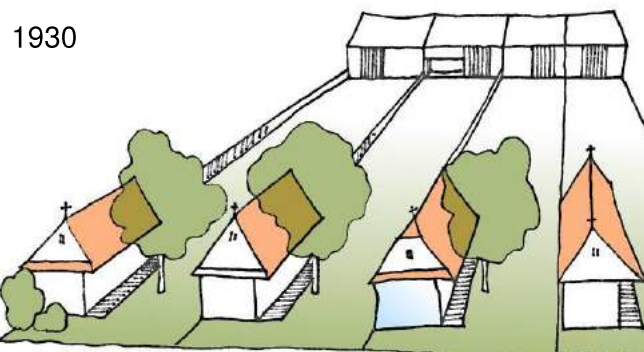
AȘA NU! →

Exemplele negative din dreapta reprezintă treptele unor atitudini din ce în ce mai distrugătoare. Primul, cel de sus nu este decât izolarea cu polistiren și îmbrăcarea casei în plăci OSB, deci o intervenție teoretic reversibilă, dar care practic împiedică „respirarea” casei și va conduce la „fierberea” materialului lemnos, adică la distrugerea acestuia, în urma căreia de regulă se demolează casele. Următoarele exemple –pe rând, de sus în jos- distrug compoziția fațadei prin înlocuirea celor două ferestre cu care suntem obișnuiți cu una singură (intervenția este și o slăbire a structurii), apoi schimbă total materialele, distrugând aspectul exterior, pe urmă dezvoltarea din spate „vine peste casă” cu o dezvoltare de acoperiș terasă necaracteristică, care distruge și ritmul la stradă, și în final, se construiește casa nouă retrasă de la aliniament, iar zilele casei vechi (ajuns depozit) sunt numărate.

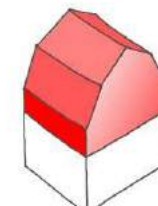
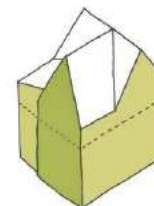
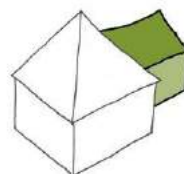
4.2. Problematika caselor pătrate

Ele apar odată cu anii 1970, varianta parter, și anii 1980, varianta cu etaj, varianta ce urma ca în urma sistematizării satelor –împreună cu blocurile implantate- să dea un aspect urban localităților.. Erau singurele modele de case aprobate în perioada socialistă, case de tip nou pentru omul de tip nou. Cele cu parter sunt la limită: nu deranjează ca regim de înălțime, distrug ritmul frontului construit, ca materiale se înscriu în context. Pentru a păstra cât de cât ritmul la stradă, la unele dintre ele, pe fațada dinspre stradă există o retragere parțială a frontului. Cele cu etaj deja sunt o problemă iremediabilă, exprimă clar epoca "sistematizării" satelor. Din păcate casele pătrate parter au devenit o bombă cu ceas: prin mansardarea lor distrug imaginea rurală, mai rău decât casele pătrate cu etaj al anilor 1980. Problema este gravă, deoarece volumele rezultate după intervenții sunt greu de transformat în ceva ce se înscrie în imaginea satelor.

AȘA DA! Asemănător caselor țărănești tradiționale, se va încerca extinderea pe orizontală, spre spate, dacă curtea și indicatorii urbanistici permit acest lucru. Dacă această opțiune nu este viabilă, mansardarea se va face astfel ca –prin volumetria jucată a acoperișului- casa să se înscrie cât mai bine în imaginea tradițională a satelor.

↓

AȘA NU! Exemplul de mai jos (cel mai des întâlnit la intervenții de mansardare) duce mai departe într-un fel logica tradițională a învelitorilor economice (evitarea doliilor, pierderi de țigle din cauza tăierii pe formă) dar are un efect devastator. În cazul caselor pătrate acest model de extindere trebuie abandonat!

4.3.Despre schimbare

Casele vechi nu întotdeauna pot fi gândite mai departe, pentru ziua de azi. Starea lor nu întotdeauna permite acest lucru, și este un lucru firesc, că sunt înlocuite. Important este că cea ce punem în locul celui vechi să fie cel puțin la fel de valoros din punct de vedere estetic ca cel

înlocuit, și să contribuie la păstrarea valorii ambientale a zonei. Protecția oferită de statutul de monument sau de zonă construită protejată de multe ori este "dejucată", interesul privat nu mai ia în considerare faptul că moștenirea culturală este a tuturor. Cele trei poze din dreapta

**

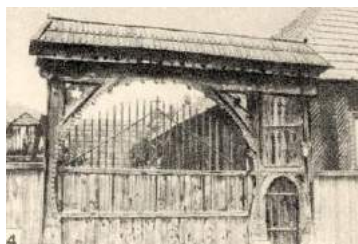
sunt din Satu-Mare, sat renumit pentru porțile secuiești bine păstrate. Însă fiind protejată doar poarta, și nu și ce se află în spatele ei, imediat după poartă se ridică noua casă, iar poarta rămâne doar un obiect. Poate că există o frică față de schimbare, față de necunoscut, și se

păstrează tradiția din teama de a nu rămâne cu nimic, sau a rămân cu ceva pentru care vin turiștii. Păstrarea formelor golite nu este o soluție, astfel schimbarea este inevitabilă și firească. Schimbarea când valorile sunt înlocuite cu valori.

Sândominic, din anii 1960. Una dintre porțile secuiești din poză, cea de jos a fost clasată ca monument istoric, datorită faptului că este publicat în lexiconul etnografic maghiar. → ↓

38

*

Același stradă din Sândominic, azi. A dispărut și poarta monument istoric, și restul porților, iar construcțiile care au înlocuit vechile case cu acoperișurile abrupte din scândură nu se ridică la valoarea ambientală / arhitecturală a construcțiilor pe care le-au înlocuit. Probabil cele noi au o funcționalitate bună, și majoritatea oamenilor nu vor să locuiască în "muzeu". →

Gheorgheni, stradă orășenească, cu parcele mici, dense, din perioada socialistă, de 2,5 ari, cu casa banală și pătrată a anilor 1970: însă are o valoare ambientală, ritmul egal al fațadelor aleneat cu spațiul liber egal dintre case sugerează mai multă liniște decât fronturile care se zbat pe imaginea din mijloc a Sândominicului de azi. →

*

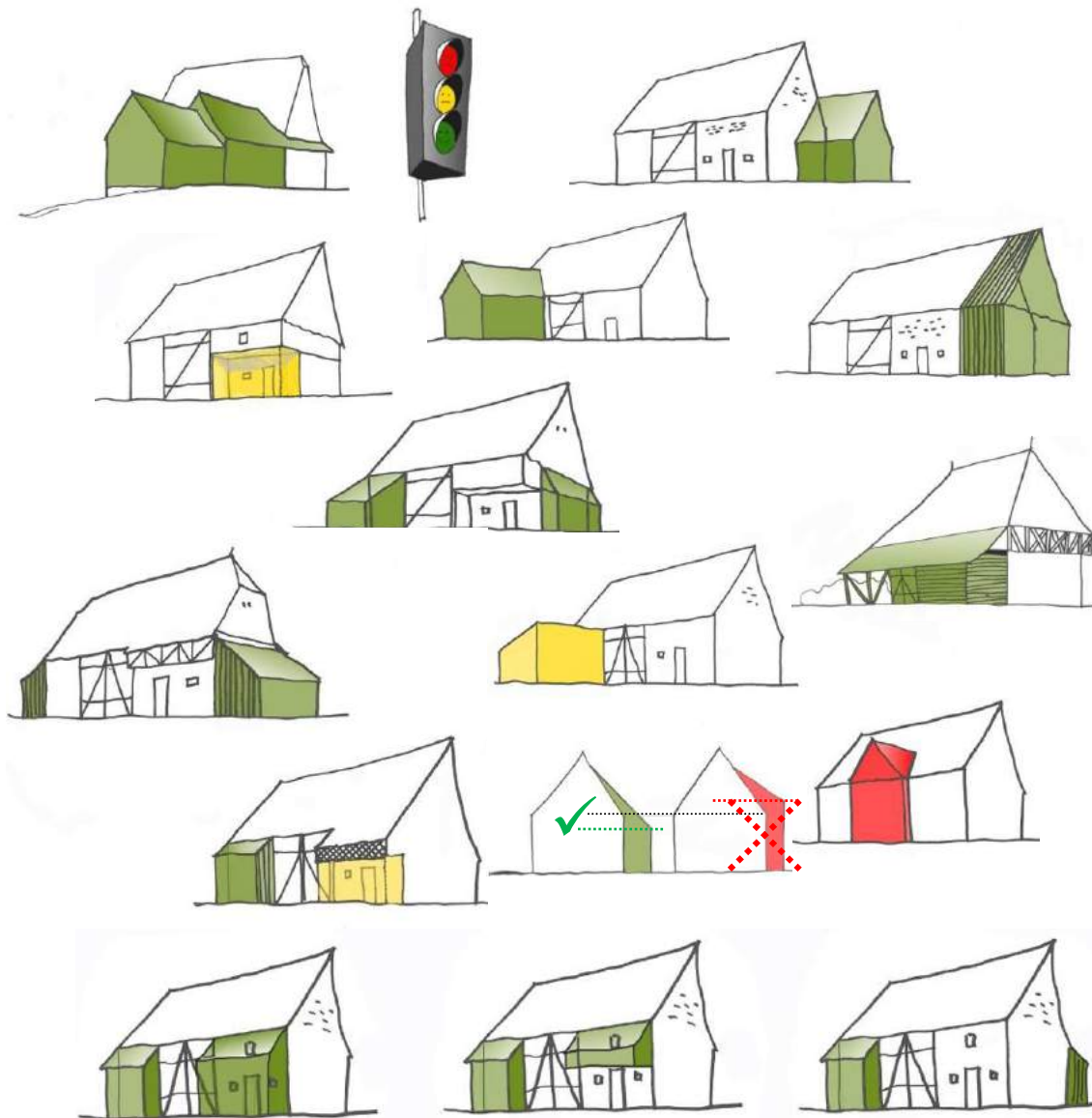

4.3.1.Șurile

“Astăzi putem observa fenomenul că, din ce în ce mai puțini se ocupă cu agricultura. Ca urmare, tot mai multe șuri rămân goale. Există, de asemenea proprietari, care observă posibilitatea de refolosire, renovare și revitalizare acestor clădiri. Primesc viitor și viață, prin revalorificare, fapt care contribuie la păstrarea lor. Exemplul lor este prioritar pentru noi. (...) Exemplele din publicație ne ajută să prezentăm șuri recent revitalizate sau refolosite, care astfel din nou fac parte integrantă a vieții de zi cu zi. (...) Este important să înțelegem punctul de vedere a arhitectului, ca să obținem un rezultat profesionist și elegant. Un rezultat care este bun pentru proprietar și păstrează valorile trecutului. O rezolvare care crează ceva nou, rămâne în armonie cu trecutul, și păstrează imaginea caracteristică a satului și peisajul local.”⁽¹¹⁾

Nu încurajăm defavorizarea agriculturii, șurile în primul rând ar trebui folosite pentru agricultură.

Șansa șurelor este dimensiunea lor încăpătoare și ele ușor pot găzdui diferite funcții. Revitalizare este cu atât mai reușită, cu cât ține cont de spațialitatea șurilor și urmărește păstrarea sau chiar amplificarea ei. Spațiul central amplu se pretează pentru funcțiuni care necesită spații mari: cameră de zi cu galerie, ateliere pentru artiști, cafenea, etc. Această zonă poate să beneficieze de ferestre mari – în zona porților care pot fi păstrate în continuare. În zona grajdurilor ferestrele sunt mici, în zona depozitării fânului practic nu există, decât aerisiri – e nevoie deci de dibăcia arhitectului pentru a ieși din această “penumbră”. Podul unitar – cu spații ample – poate primi fel și fel de funcțiuni, primordiale fiind cele care păstrează această dimensiune mare a spațiului. Nu este exclusă subdivizarea spațiilor, dar este mai puțin recomandat. În acest ultim caz se pierde “șura” din interior, ea păstrând totuși rolul ei în imaginea satului și ajută în peisajul cultural secuiesc.

39

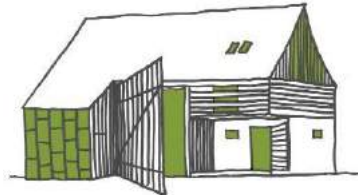
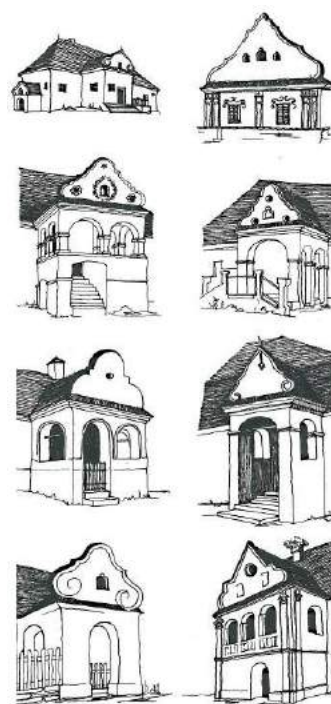
**

4.3.2. Situații speciale

Dincolo de intervențiile pe clădirile unei gospodării obișnuite, trebuie să amintim câteva situații speciale, care nu sunt de regulă monumente, dar care fac parte din fondul construit din rural și contribuie la imaginea satului, și anume:

- **conacele și curiile;** sunt clădiri "nobiliare" foarte reprezentative, cu un potențial turistic foarte ridicat. Odată cu destrămarea democrației militare secuiești apar diferențe în societatea secuiască. Din motive socio-istorice conacurile și curiile sunt prezente în număr mare în județul Covasna (mai rar în celelalte două județe), unde în teritoriul scaunelor sunt intercalate zone din comitate și viceversa, deci e un mozaic în care arhitectura castelelor a avut o influență certă asupra modului de locuire a nobilimii din Secuime. Este greu de făcut diferența între un castel mic și o curie mai mare. De obicei sunt amplasate în locuri bine alese, au un teren aferent amplu și au o relație specială cu peisajul. Putem considera că erau gospodării model. După cel de-al doilea război au avut o soartă cruntă, fiind locuințele inamicului de clasă. Multe dintre ele au fost naționalizate, subîmpărțite în mai multe locuințe (în conacul Benedek din Gheorgheni de exemplu au locuit în acea perioadă opt familii!) Altele au fost utilizate ca sedii C.A.P., sau grânare, dar fără efectuarea lucrărilor de întreținere și la un moment dat au fost abandonate. Terenurile aferente din jurul lor au fost semnificativ micșorate/mutilate, și au apărut construcții care astăzi sunt deranjante.

Majoritatea curiilor rămase în picioare au suferit transformări neadecvate, după nevoi stricte, imediate, „funcționale” etc. O bună parte din ele sunt în stare critică. Considerăm că aceste construcții sunt „intangibile” în sensul că nu se recomandă extinderea acestor construcții, decât cu volume minime și cu soluții reversibile, iar reîntregirea terenurilor aferente odinioară și eliberarea acestor terenuri de construcții este inevitabilă și obligatorie. Nu se acceptă schimbarea formei acoperișului, nici supraetajarea. Se recomandă tratarea lor ca monumente istorice, chiar dacă nu figurează pe lista monumentelor istorice – de regulă au tavan valoros din lemn, picturi murale, elemente din piatră cioplită etc.

↑ **AȘA DA!** Se consideră variante bune de intervenție cele care reușesc să păstreze caracterul șurelor, a ferestrelor și a fantelor mici cu excepția zonei centrale, unde se află poarta.

← **AȘA NU!** Intervenții care transformă aspectul șurilor în case.

▪ clădirile „preindustriale” (mori de apă, joagăre, mici manufacturi, ateliere de fierari etc. păstrate din arhitectura vernaculară). Sunt construcții practice “rămase din evul mediu” ale căror funcțiune practic a dispărut sau în condițiile zilelor noastre nu mai este rentabilă exploatarea lor. Se poate constata o reînviere a acestor mecanisme la începutul secolului XX., când au funcționat cu mașini cu aburi. În general au un potențial ridicat d.p.d.v. turistic. Această situație poate să însemne pe de o parte o șansă pentru reabilitarea lor, dar există un pericol iminent a intervențiilor nefericite. Propunem cuprinderea acestor obiecte pe o listă a monumentelor tehnologice și abordarea problemelor ca și cum ar fi monumente istorice.

▪ clădirile „industriale” de la începutul sec. XX, dezvoltate odată cu apariția căii ferate (mori cu aburi,

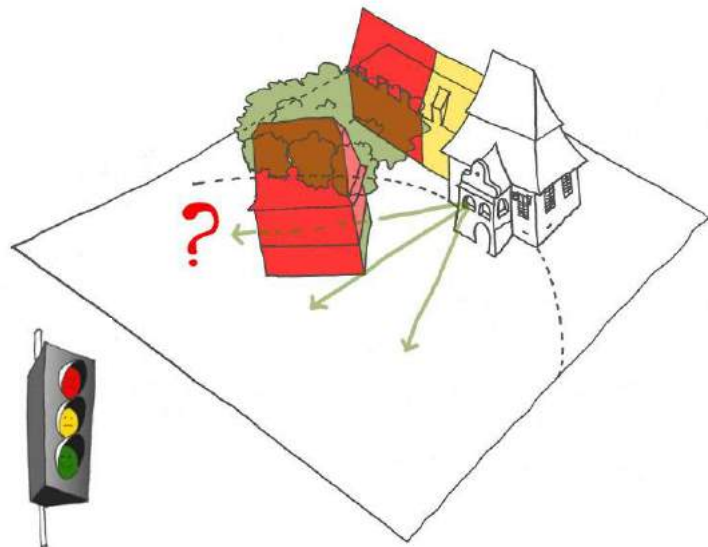
cuplate de multe ori cu gatere, fabrici de bere, etc.) Asemăbător categoriei anterioare, propunem cuprinderea acestor obiecte pe o listă a monumentelor tehnologice și abordarea problemelor ca și cum ar fi monumente istorice.

▪ magazinele coloniale, deseori amplasate la colt de stradă sunt clădiri orășenești apărute la țară, într-un fel au constituit un reper de orientare. Ele au suferit modificări brutale: extinderi parazitare, mutilări proporții de goluri. Se recomandă revenirea la situația inițială, după poze de epocă, după studiu de parament și ceretare stratigrafică. Se vor îndepărta elementele parazitare, vor fi refăcute proporția golurilor. Noile goluri nu vor distruge compoziția fațadei. Nu se acceptă tâmplării din PVC, copertine din polycarbonat, reclame lipite peste geam, ci doar firmă și marfă expusă spre stradă !

▪ școli, instituții de epocă, cu valoare arhitecturală sau ambientală; în cazul acestora se recomandă ca intervențiile menite să asigure spațiul necesar după normativele actuale să fie moderne, din materiale locale. Volumele noi vor fi subordonate volumului inițial, și vor respecta compoziția fațadei. Se pot accepta acoperișuri cu pante foarte reduse, tocmai pentru a nu concura volumul inițial. Din păcate, deseori ferestrele au fost schimbate recent, din fonduri europene, în tâmplării PVC, și s-au modificat și forma și dimensiunea golurilor. Cât mai repede se va reveni la forma inițială a clădirilor.

▪ clădirile „utilitare” din perioada socialistă (tribune de patinoar, clădiri agroindustriale etc.) sunt prezente și ele în imaginea așezărilor. Trebuie cântărit atent, ca senzația emoțională față de o epocă să nu se răsfrângă asupra arhitecturii de valoare, care merită conservată și utilizată după nevoile contemporane.

**

41

**

**

5. ELEMENTELE DE CONSTRUCȚIE.

5.1. Acoperișul

42 Analiza și recomandările privitoare la acoperiș evaluează următoarele componente ale sale: formă și volumetrie, șarpantă (tipuri de structură, materiale utilizate și tratamente), învelitoare (materiale utilizate și culori), marcarea posibilelor probleme ce pot apărea la comportamentul în timp. Toate materialele care alcătuiesc acoperișul au nevoie de întreținere în exploatare. Realizarea de alcătuiți constructive corecte, cu materiale naturale, compatibile, de calitate, precum și urmărirea în timpul execuției (și în timp) îi pot asigura o durată mai mare de viață, împreună cu o întreținere conștientă, periodică. Recomandările se grupează pe trei categorii:

- a. construcții care sunt la scara parcelor tradiționale (construcții mici și medii –este important principiul și nu o definire în metri pătrați, deoarece mărirea parcelor poate fi foarte diferit între Scaunele)
- b. construcții cu gabarit mare, de tip monovolum, care depășesc scara parcelarului tradițional
- c. intervenții pe construcții existente

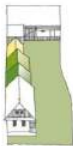
5.1.1. Specificul local

În special este un răspuns la iernile lungi și zăpezile mari din zonă, bazat pe materialele locale. Astfel acoperișurile sunt cât se poate de simple, cu pante mari (care depinde de tipul învelitorii).

De regulă, acoperișurile sunt în două sau patru ape simetrice. Cele cu două ape pot avea o țesătură la nivelul pinionului. La anexe găsim și acoperișuri într-o singură pantă. La materialele învelitorii există o evoluție în timp, cele din paie/șindrilă/ draniță a fost înlocuite într-o primă etapă cu scândură, respectiv cu țigle solzi ceramice, ulterior cu țigle de beton (chiar din perioada interbelică, acestea având culoarea gri și erau profilate, imitând șindrila), țigle industriale și plăci de azbociment (de formă romboidală sau dreptunghiulară, de culoare gri, cunoscute ca "eternit", respectiv ulterior cu plăci ondulate, de culoare gri). Tabla nu prea a fost utilizată, decât în zona doliilor. Aceste materiale în general s-au înscris în imaginea tradițională a satelor (fiind de culoare gri, iar suprafețele erau vibrante). Învelitorile moderne de țigle profilate, tablă profilată, șindrilă bituminoasă etc., în diferite culori stridente din păcate produc o poluare vizuală. Poza din dreapta sus reprezintă două acoperișuri cu plăci azbociment ondulate, una cu țiglă profilată (una frumos îmbătrânită) și doar una tradițională din scândură, fără ca imaginea să fie deranjantă. Imaginea de altădată, idilică (prezentă în a doua poză de sus) se transformă zi ce trece, printru moda materialelor și formelor noi (cele două poze de jos prezintă fenomenul de transformare.)

5.1.2. Recomandări 1

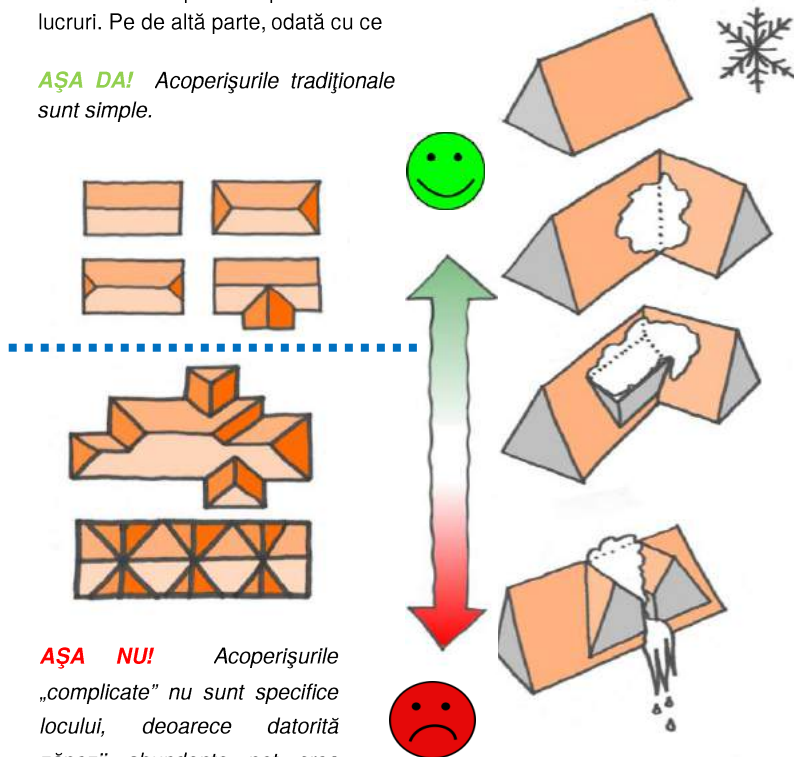

A. Construcții care sunt la scara parcelor tradiționale + C. Intervenții pe construcții existente.

5.1.2.1. Forma și volumetria

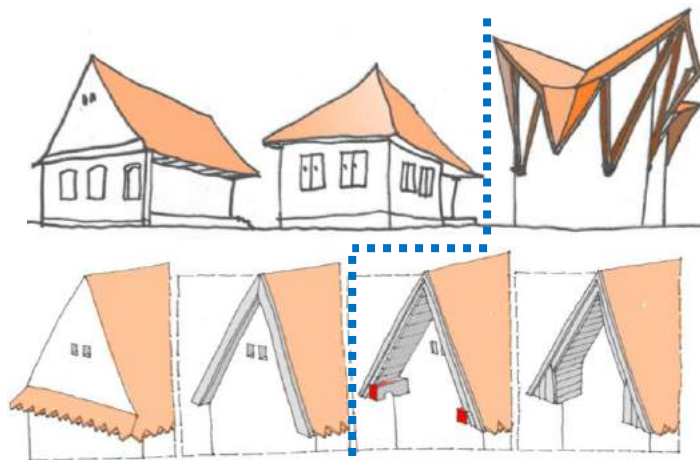
Acoperișurile vechi sunt de forme simple, economice și eficiente. Nu crează probleme datorate acumulării de zăpadă, sunt ușor de realizat, cu pierderi minime de învelitoare. Despre cele noi, dictate de modă de multe ori nu putem spune aceste lucruri. Pe de altă parte, odată cu ce

AȘA DA! Acoperișurile tradiționale sunt simple.

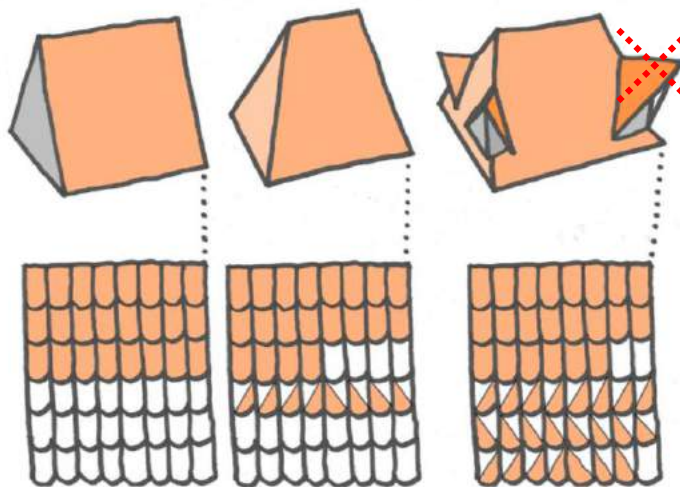
AȘA NU! Acoperișurile „complicate” nu sunt specifice locului, deoarece datorită zăpezii abundente pot crea probleme în timp.

ne apropiem de prezent, practic se pierd formele geometrice pure ale acoperișurilor. La fel se întâmplă și cu detaliile, posibilitățile oferite de prelucrarea mecanizată duc la pierderea frumuseții detaliilor și la lipsa de grijă față de aceasta. De exemplu, alegerea penelor prelungite în fața planului fațadei înseamnă un nod nerezolvat, expus la ploaie, iar mascarea cu lambriu a detaliilor respective duce la complicații și bălbâieli compoziționale. Însă tot timpul trebuie avut în vedere contextul în care se află clădirea, și soluțiile trebuie raportate la aceasta.

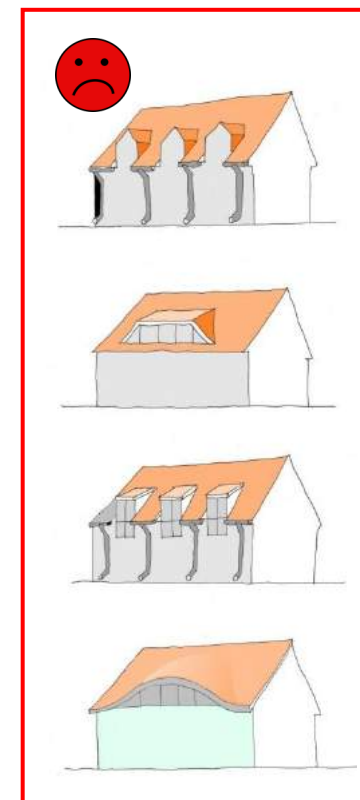
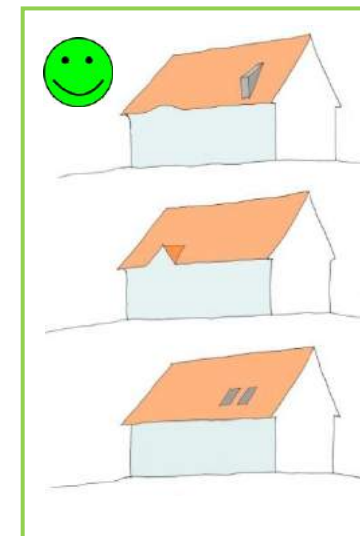

AȘA DA! Detaliile acoperișurilor tradiționale sunt minimaliste și rezistă, fiind „(a)probate” de timp.

AȘA NU! Detaliile mai recente ori nu rezistă în timp, și de multe ori sunt deranjante în compoziția fațadelor.

AȘA DA! Acoperișurile simple sunt economice, fără pierderi de învelitoare, de aceea erau preferate în arhitectura rurală, lipsită de mijloace financiare.

Extinderile, mansardările, precum și construcțiile noi vor avea o volumetrie care se integrează în sit. Pe planul de situație se va prezenta, pe lângă parcela vizată, parcelarul caracteristic (loturile construite cele mai apropiate, câte două loturi în stânga și dreapta parcelei, sau chiar mai multe, după caz. În situația în care găsim loturi neconstruite în vecinătate, vor fi luate cele mai apropiate cinci loturi construite), cu toate construcțiile existente, cu regimul de înălțime al acestora și materialele folosite. Se va prezenta P.O.T. și C.U.T., separat pentru fiecare parcelă. Va fi prezentată situația existentă, precum și modul în care contextul este respectat de intervenția propusă. În situațiile în care există alinieri unitare, clădirile se vor retrace cu aceeași distanță față de aliniament ca și clădirile alăturate. Dincolo de păstrarea unei imagini coerente dinspre stradă, se dorește evitarea clădirilor și a volumelor mari deranjante din fundalul imaginii privite dinspre stradă, astfel:

- volumele noi nu vor obtura vizibilitatea monumentelor istorice de pe arterele de circulație, precum și dinspre perspectivele valoroase. Nu

se admite mascarea monumentelor istorice;

- se recomandă iluminarea mansardei prin timpan sau prin ferestre tip mansardă, care nu modifică volumetria și aspectul general al acoperișului. Luminatoarele și ferestrele montate în planul acoperișului se recomandă orientate spre interiorul parcelei.

- se va evita pe cât posibil ca lucarnele să devină dominante. Suprafețele însumate ale lucarnelor nu pot depăși 10% din suprafața planului de acoperiș în care sunt montate;

- pentru clădirile care depășesc regimul de înălțime general al zonei în care se află nu se pot autoriza lucrări care duc la creșterea regimului de înălțime sau a înălțimii;

- nu se admit construcții anexe prefabricate din beton armat aparent, tip container, nici construcții metalice aparente.

- în cazul construcțiilor cu valoare arhitecturală prin natura intervențiilor se vor evidenția clar volumele originale și completările ulterioare, atât în cazul extinderilor orizontale, cât și în cazul mansardărilor prin aplicarea concomitentă a următoarelor măsuri: aplicarea concluziilor unui studiu de parament (dacă există etape diferite, trebuie văzut dacă diferența se va accentua prin acoperiș), respectiv evitarea continuării acoperișului în planul acoperișului existent – vezi schemele de extindere din pag.35. Astfel se recomandă coborârea acoperișului la extinderi cu min. 10 cm față de acoperișul existent (cu excepția unor construcții situate pe teren în pantă, unde intervenția va respecta panta

terenului, conform fotografiei din pagina 17, colțul stânga jos.

- forma și panta acoperișurilor va fi stabilită după analiza atentă a contextului. În această idee, se vor prezenta și desfășurata străzii prin fotomontaj cu poze color sau fotografie panoramică, care să ilustreze explicit situația existentă (câte două loturi în stânga și dreapta parcelei, sau chiar mai multe, după caz. În situația în care găsim loturi neconstruite în vecinătate, vor fi luate cele mai apropiate cinci loturi construite.). Alături de fotomontaj/fotografie panoramică, se va realiza relevul exact al fațadelor construcțiilor imediat învecinate, pe o fâșie verticală de câte cca. doi metri, inclusiv materiale, culori, iar fațada propusă va fi prezentată în acest context, ilustrând modul de preluare a liniilor de forță din vecinătăți. Va fi prezentată atât situația existentă, cât și cea propusă, cu accent deosebit pe modul de integrare a fațadei propuse și a acoperișului propus în imaginea localității. (Racordul la înălțimea de cornișă, respectarea înălțimii maxime a construcțiilor, coama, materiale utilizate etc.)

- În zonele sensibile, se recomandă să se realizeze și profilul străzii, tocmai pentru a verifica dacă nu cumva sunt deranjante eventualele intervenții mai înalte din fundul loturilor, și a modului cum apar aceste intervenții (mai ales acoperișurile) în "spațiul public".

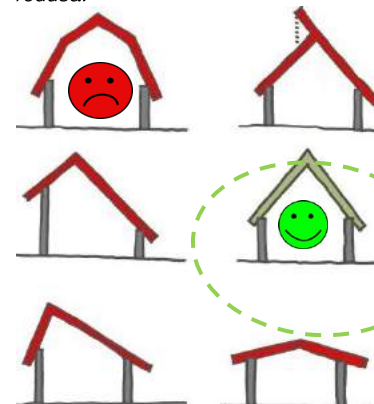
- Când există posibilitatea unei percepții de sus (de exemplu: din turnul bisericii sau de pe un deal/ vârf apropiat -pentru păstrarea unei apariții coerente în peisaj- se va prezenta o imagine fotografică de

sus și o interpretare a acestuia cu volumetria și materialele acoperișului propus. Nu este exclus rezolvarea modernă a acoperișurilor, cu condiția ca ele să aibă o valoare estetică ridicată, cu standard arhitectural ridicat.

- Cu toate că ghidul nu recomandă un acoperiș anume, ci propune analiza atentă a contextului și o raportare la aceasta, sunt niște forme care în mod ferm ar trebui evitate. Ele sunt în pante asimetrice, sau pante frânte sau sunt foarte complicate. Atragem atenția, că unele detalii etichetate prost gândite" de prezentul ghid totuși sunt bine ameliorate în multe situații, deci când se văd toate datele problemei, pot fi chiar soluții de urmat, dacă devin dominante în zonă, tocmai pentru respectarea contextului. Însă preluarea lor se va face cu critică.

La fel, propunerea care respectă oricât de bine o formă considerată bună și arhaică într-un context schimbat între timp poate deveni ridicolă.

ASA NU! Acoperișurile asimetrice nu sunt specifice, nici cele cu pantă redusă.

Poza alăturată prezintă una din soluțiile tradiționale de rezolvare a tâmpanului, cu o ornamentație specifică. Poza imediată, de dedesubt este o situație modificată ușor, în defavoarea compoziției originale, dar reversibilă). Este un timpan renovat: vopsirea uniformă a fațadei diminuează prezența ornamentației gândite inițial. Înlocuirea soluției tradiționale de închidere cu tencuială a zonei dintre țiglă și timpan cu țigle profilate moderne rezolvă mai bine etanșeizarea zonei, dar este o pierdere din punct de vedere a autenticității. Modificarea următoare este mult mai dură (a treia poză de sus), penele se prelungesc forțat în consolă, schimbând caracterul casei. În plus, detaliul aplicat frecvent (prezentat alăturat, în zona încercuită) este un detaliu greșit, în care elementul structural este expus la ploaie, deci inevitabil se va deteriora mult mai repede prin putrezire. Următoarea poză (coloana din dreapta, sus) prezintă o altă soluție istorică, mai recentă, din perioada interbelică, în care protejarea elementelor structurale expuse la ploaie este parțial rezolvată. Următoarea variantă (din mijlocul coloanei din dreapta), de după cel de-al doilea război mondial rezolvă corect protecția penelor și este în regulă și din punct de vedere estetic. Ultima poză –dreapta jos al paginii– din punct de vedere a protecției este în regulă, însă din punct de vedere estetic este o situație nedorită, asemenea cacufonii vizuale ar trebui evitate. Este de dorit înțelegerea soluțiilor tradiționale și interpretarea lor într-un mod contemporan ("Dumnezeul stă în detalii...")

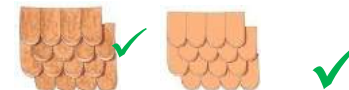
5.1.2.2. Șarpanta

Șarpantele sunt din lemn, în general se folosesc soluțiile tradiționale (sau soluții plecând de la tehnologiile locale). Secuii sunt recunoscuți ca dulgheri buni, astfel implicarea meșterilor locali este binevenită. Însă experiența meșterilor nu poate să înlocuiască cu totul lipsa unui proiect de rezistență – vezi poza din dreapta, cu improvizații, ulterior curățite. (experiența meșterilor se bazează pe trecut, proiectarea pe normative. Când nimeni nu se ocupă de urmărirea în timp a construcției, micile hibe nu au timp să se agraveze, nerespectarea normativelor pot avea consecințe destul de grave privind comportarea construcțiilor). Pe de altă parte, exigențele unui spațiu clar sub acoperiș se pot rezolva doar "inginereste", cu soluții moderne sau prin inovații venind din zona șarpantelor istorice ale clădirilor mai mari, prin reinterpretarea acestora la posibilitățile tehnologice de astăzi. Există posibilitatea de a realiza șarpanta din alte materiale -lemn lamelar încheiat, metal, sau sisteme combinate etc.- când funcțiunea o cere. Elementele structurale din lemn se vor ignifuga și biocida cu materiale care nu afectează structura și culoarea lemnului și care permit tratamentul ulterior al acestuia, păstrând aspectul de lemn. Se va ține cont de principiul, că în interiorul spațiilor locuite nu se acceptă pentru finisaje și tratamente soluții dăunătoare la sănătatea oamenilor. Lacurile termospumante, transparente prin care poate fi ridicată clasa de reacție la foc nu pot fi aplicate pe pardoseli, unde uzura le elimină.

5.1.2.3. Învelitoarea

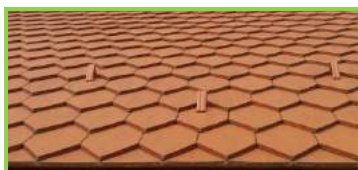
Învelitoarea va fi adaptată tradiției locale, și va fi alcătuită din materiale tradiționale și cu culori tradiționale, locale. De regulă, acoperișurile din țiglă erau făcute la distanțe care puteau fi parcurse ușor cu căruța. Astfel în zona Gheorgheni țiglele solzi cu capătul în semicerc se numesc țigle de Lăzarea, în zona Ciucului aceleași țigle poartă denumirea de țigle de Frumoasa etc. - tocmai după denumirea locului din apropiere, unde argila locală a permis fabricarea țiglei. Din acest motiv -mai ales după câțiva ani după montarea țiglei, culoarea acoperișurilor era uniformă. Țiglele industriale de epocă s-au înscris cromatic destul de bine în acest context, cele de ceramice prin culoare asemănătoare, cele din beton, prin culoarea gri, aproape al șindrilei /draniței /scândurii folosite la învelitoare -chiar și prin desenul profilelor imitau șindrila, într-o textură la scară apropiată. Țiglele industriale noi parcă sunt prea colorate (cel "cărămiziu" e prea roșu, și apar fel și fel de culori, de la negru, maro până la verde) și chiar dacă imită forma țiglelor solzi, devin o pată deranjantă în peisajul satului prin culoare. În plus, majoritatea țiglelor industriale rup scara țiglelor tradiționale, sunt mai mari ca dimensiune, deseori sunt țigle alipite, tocmai pentru a reduce manopera la montaj și a fi astfel "avantajoase" - însă distrug peisajul cultural, scoțând casele din scara lor. Învelitorile din tablă colorată -oricât seamănă ele a țiglă- sunt tipătoare și depășesc limita bunului simț, și nici nu au șansa unei îmbătrâniri oneste prin care să se înscrie în context - ele

AȘA DA! Țiglele recuperate, cele manufacturieră și parțial cele industriale sunt binevenite.

AȘA NU! Imitațiile din alt material (beton, bitum, tablă, imitare patină prin vopsire) sunt deranjante în imaginea satelor

- sunt adevărate atentate la adresa peisajului cultural. Diferitele culori tari introduse la nivelul învelitorii în imaginea satului devin vibrante, neliniștitoare, se pierde armonia cu peisajul. Moda tablei ieftine, (care din păcate lucește) din nou are un efect distrugător și straniu, nu poate fi acceptată, nici ca soluție temporară. Nu se acceptă învelitori din tablă care luceșc (reflectă lumina soarelui), azbociment, carton asfaltat, materiale plastice sau bituminoase – indiferent de tratamentul suprafeței aparente ale acestora. Nici prin îmbătrânire nu se „adaptează” contextului. Ele nu vorbesc despre tradițiile din Secuime, sunt din altă poveste. Și tocmai din acest motiv nu se acceptă învelitori care imită țigla. Se acceptă materiale naturale, locale, care îmbătrânesc frumos și se înscriu în peisaj.

Pe porțiuni mici ale acoperișurilor se acceptă învelitori din tablă care se îmbătrânesc frumos (de recomandat tablă de titan-zinc sau tablă vopsită în culori mate, nuanțe de gri). Sunt interzise, de asemenea, culorile stridente, atipice, străine de tradiția locală (albastru, verde, negru, roșu lucios etc.).

Învelitorile de șită, șindrilă, scândură fac parte din tradiția locului, și odată cu procesul de îmbătrânire capătă o culoare gri, capabilă să reflecte într-un mod plăcut lumina puternică. Griul lor se închide în timp. Tratamentele prin care se schimbă culoarea naturală a lemnului - și astfel asigură o culoare constantă, dar străină zonei- nu sunt acceptabile. Acoperișurile verzi nu se acceptă în zonele de locuit tradiționale, fiind străine zonei ca soluție.

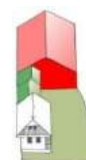
5.1.2.4. Elementele de iluminare, ventilare, instalații

Lucarnele atât de obișnuite pentru zona săsească nu sunt caracteristice pentru zona secuiască. Inițial, din lipsa coșurilor (care se ridică peste nivelul învelitorii), în învelitoare au existat găuri pentru fum, practic duse mai departe din reflex în compoziția timpanelor, chiar după apariția coșurilor. În cazul învelitorilor din țiglă -destul de recente în zonă- aerisirea acoperișurilor în patru ape ori s-a rezolvat "între țigle" -fără alte soluții speciale, ori prin elemente de tinichigerie de mici dimensiuni. Astfel, volumele sunt simple, dintr-o bucată. Din aceste considerente, este mult mai bine utilizarea ferestrelor de mansardă, (tabacherelor) în locul lucarnelor de orice tip, tocmai pentru că ele păstrează simplitatea volumetrică. Tabacherile sau iluminatoarele din planul acoperișului se vor orienta pe cât posibil spre interiorul lotului, ca să se păstreze o deranjeze cât mai puțin imaginea tradițională, coerentă. Aceași logică se va urmări și în cazul panourilor solare (colectoarelor) și a panourilor fotovoltaice, care obligatoriu vor fi montate în planul acoperișului. În cazul panourilor în locul tuburilor se preferă panourile plane. Astfel se va evita ca elemente "discrepante" să devină vizibile din drum sau din diverse puncte de perspectivă și belvedere cunoscute la nivel local.

5.1.3. Recomandări 2

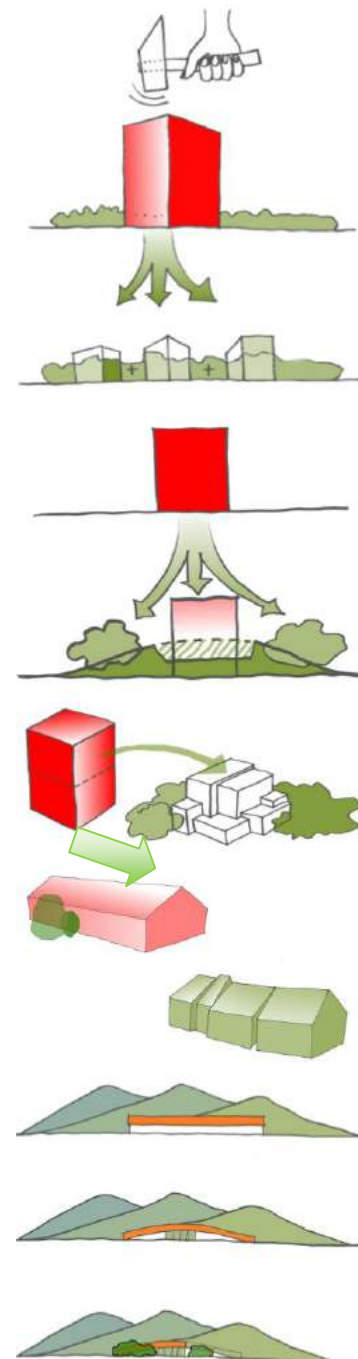

**Construcții
care sparg
scara
gospodăriei
tradiționale**

5.1.3.148. Forma și volumetria

Odată cu creșterea în lățime a casei crește și înălțimea acoperișului, drept urmare se schimbă raportul dintre înălțimea pereților și înălțimea acoperișului. Este o răscruce: dacă se păstrează panta acoperișului, iese un acoperiș nejustificat de mare, dacă se reduce panta acoperișului, trebuie schimbată învelitoarea. Problema este ridicată în peisajul secuiesc de dezvoltarea fermelor agricole, respectiv a industriei în mediu rural. Înscrierea în context în asemenea situații este dată de o raportare corectă la peisaj, nu păstrarea și mimarea formelor uzuale ale arhitecturii tradiționale. Trebuie cântărit de la caz la caz, pentru adoptarea soluției corecte, care poate fi:

- spargerea volumului mare în mai multe volume mici, când aceasta nu contravine procesului tehnologic;
- îngroparea parțială a construcției / acoperișul verde;
- curbarea coamei la construcțiile lungi, pentru a evita o linie fermă și lungă în peisaj sau curbarea planimetriei, din același motiv;
- mișcarea "tectonică" a acoperișului;
- înconjurarea volumelor mari cu volume mici;
- ascunderea construcțiilor cu vegetație, pierderea prin culoare.

*

50

←Soluția lui Kós Károly pentru volumele mari și acoperirea lor la clădirea Kalot din Șumuleu-Ciuc: fragmentarea volumelor (adoptarea unui sistem pavilionar) și rezolvarea ușor diferită, variată a acoperișurilor.

AȘA DA! Pe paginile 50-51 sunt prezentate exemple reușite realizate în Secuime în idea schemelor prezentate pe pagina 49, aplicabile în cazul acoperișurilor volumelor mari.

**

**

5.1.3.2. Șarpanta

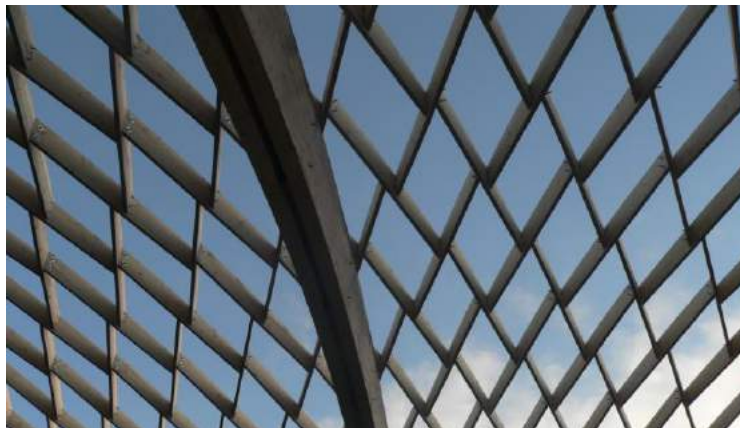
Deschiderile mărite nu mai sunt economice, decât prin soluții ingineresti. De cele mai multe ori se dorește un spațiu interior liber, de deschidere mare, fără sprijin intermediar. Renunțarea la tavan - unde procesul tehnologic permite și arătarea structurii șarpantei pot crea un adevărat spectacol de arhitectură.

La construcțiile agricole într-un fel se pot utiliza soluțiile tradiționale, dar la o sală de sport sau o hală industrială de producție nu. Trecând peste scara tradițională, familiară meșterilor se pot folosi tehnologii contemporane de industrializare a lemnului (lemn lamelar, grinzi și panouri multistrat, lemn stratificat, lemn armat etc. Se pot folosi rigidizări suplimentare din alte materiale structurale pentru prinderi/legături, fără ca acestea să fie prezente ca pondere importantă în ansamblu.

5.1.3.3. Învelitoarea folosită și compatibilități

Învelitoarea din țiglă are limitele lui (ca pantă), de regulă la suprafețele mari de acoperiș, prevăzute cu

*

**

pante reduse se apelează la alte tipuri de învelitori, mai ușoare sau mai etanșe: azbociment, ondulin, tablă etc. De regulă se utilizează cele mai ieftine materiale, iar culorile alese nu se integrează în peisaj, nici prin culoare, nici prin modul de îmbătrânire, și rezultatul este foarte poluant în imaginea satului.

← **AȘA NU!** Acoperișuri din tablă de diferite culori disonante.

← **AȘA NU!** Acoperișul din tablă „orbește”, distruge „liniștea vizuală”.

← **AȘA NU!** Acoperișuri de culori imposibile (albastru) sar în ochi de la distanță.

← **AȘA NU!** Învelitoare din tablă care lucește distrage atenția de la silueta tradițională a satului.

Trebuie atent cântărită alegerea învelitorii: de exemplu, un strat de scândură rărită, ventilată și nevopsită peste un strat de tablă asigură o umbrire a învelitorii, totodată maschează tabla, deci înscrie construcția în sit, prin îmbătrânirea naturală a lemnului. O tablă titan-zinc patinată se recomandă în zona de protecție monumente istorice - zonă care dealtfel ar trebui evitată cu construcții care nu se încadrează în limita gospodăriilor tradiționale.

← **AȘA NU!** simularea din dreapta jos arată pericolul când acoperișurile colorate de mari suprafețe scot din ecuație chiar peisajul cultural.

← **AȘA DA!** Prin utilizarea scândurii, a draniței sau a șitei construcția poate fi înscris în peisaj, pentru că aceste materiale se îmbătrânesc frumos, griul lor este neutru în peisaj.

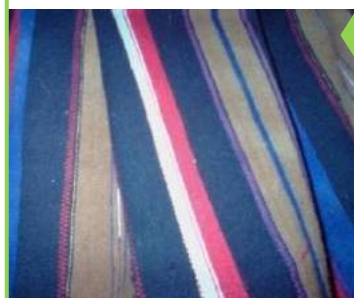
Totuși, la sala de sport din Lăzarea (în aria de protecție a patru monumente de importanță națională) s-a ales ca învelitoare o tablă vopsită, cutată, de culoare verde, combinat cu un acoperiș înierbat, verde, pentru că această soluție s-a înscris mai bine în peisaj, în pata verde a pădurii apropiate.

La acoperișuri "compozit", „reci”, când peste tablă se realizează o „mască” se vor folosi materiale și tehnologii locale sau care pornesc/derivă din tehnologii locale, fără a avea efecte negative asupra destinației construcției. La fel, țiglele solzi vechi, recuperate o pot "pierde" clădirea în peisaj. Țiglele vechi - chiar dacă necesită ceva mai mult timp, ca manoperă și grijă (desfacerea, verificarea, sortarea și curățarea fiecărei piese) pot da o "haină locală"/un port pentru acoperiș. Dintre materialele noi vor fi alese cele care se îmbătrânesc frumos, și nu vor prezenta o pată discrepantă în peisaj (tablă titan-zinc, cupru, țigle solzi artisanale sau industriale de culoare asemănătoare țiglelor locale, dar cu suprafața aspră). Se va evita folosirea țiglelor industriale cu aspect patinat (învechit). Materialele cu culori neutre pot fi acceptate, cu condiția să nu lucească: tablă vopsită în culoare gri, plăci eternit de culoare gri, sau în apropierea pădurii acoperișuri din tablă de culoare verde închis etc. Condiția acceptării este ca ele să fie sincere, să se înțeleagă din prima despre ce material este vorba, să se respecte vocabularul materialului respectiv. Este de evitat situația când culoarea scoate mai mult în evidență acoperișul și așa mult mai înalt față

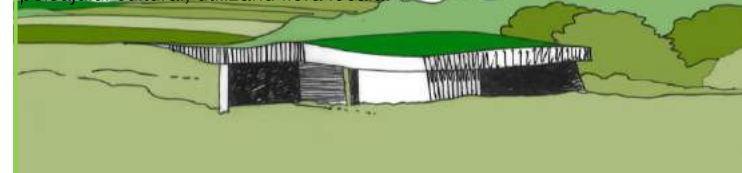
de construcțiile din jur. Învelitorile metalice și cele bitumionase, sau din orice alt material care imită țigla, șita, șindrila, dranița sau scândura vor fi evitate, ele de fapt se înscriu în categoria kitch. Acoperișurile verzi, înierbate sunt o soluție care se pretează în peisajul înconjurat de dealuri și munți. Pentru camuflarea gabaritelor mari, se pot folosi acoperișurile verzi cu înclinație mică.

5.1.3.4. Elementele de iluminare, ventilare, instalații

Acoperișurile de regulă se ridică peste vegetația înconjurătoare, propusă pentru diminuarea prezenței clădirilor mari în peisaj. Totuși, de la distanță se citesc cel mai bine din clădire. Din acest motiv, ele vor fi cât mai simple posibile, și din perspectiva elementelor de iluminare, ventilare și instalații. Luminatoarele zenitale vor fi gândite just și vor face parte din compoziția clădirii. Dacă există riscul să lucească sau prin prezența lor deranjează un monument istoric/un peisaj valoros etc. vor fi luate măsuri de "umbrire" pentru evitarea prezenței. Panourile fotovoltaice, panourile solare, ventilatoarele solare -dacă se utilizează punctual, pot fi montate în planul acoperișului. În cazul în care -în verderea obținerii unei autonomii energetice- suprafețele lor cresc considerabil, devine mult mai interesant amplasarea celor de mari dimensiuni (în câmp) pe fațada de sud a clădirii sau amplasarea la nivelul solului, lângă clădire. Poate fi discutată randamentul lor, și faptul că a fi "verde" este "cool", dar utilizarea lor nu trebuie să atragă după sine poluarea vizuală a peisajului.

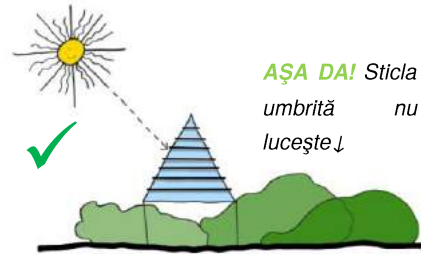
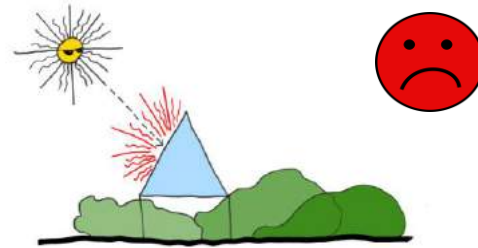
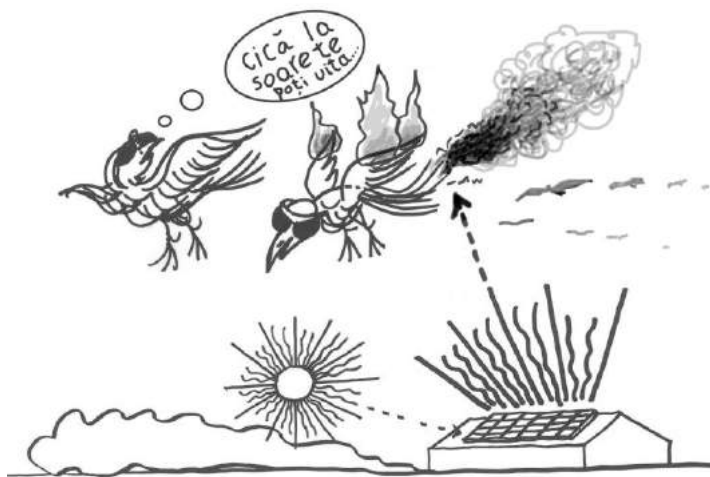
AȘA DA! Acoperișurile verzi de pante mici pot fi realizate în ideea peisajului cultural, utilizând flora locală.

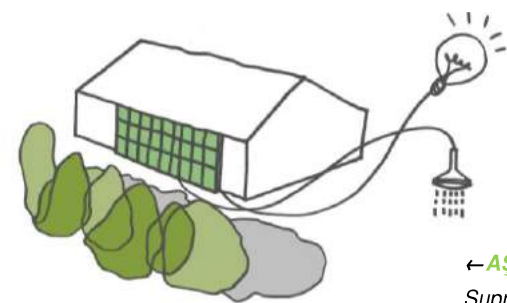
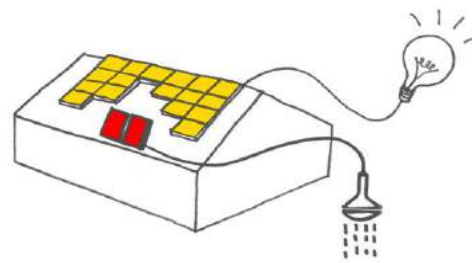
AȘA DA! Clădirea se „înscrie chiar” în curbele de nivel, prin fragmentare. ↓

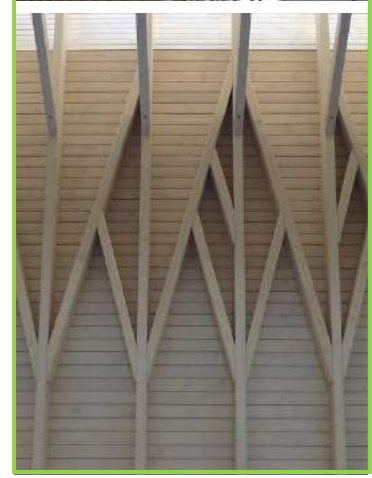
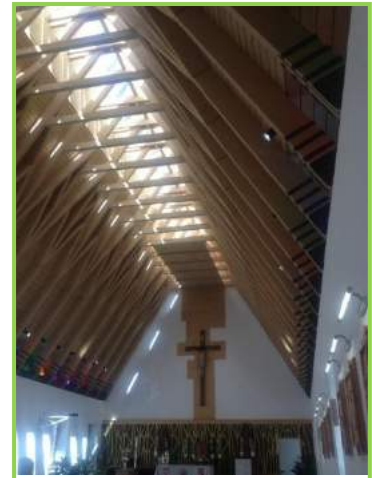
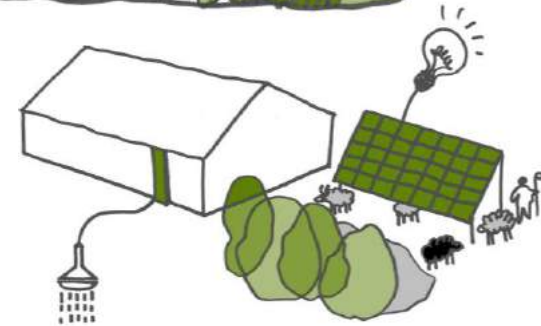
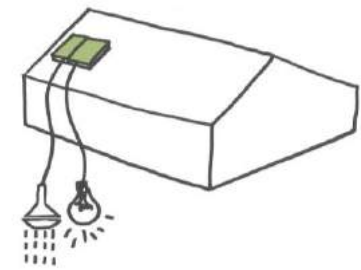
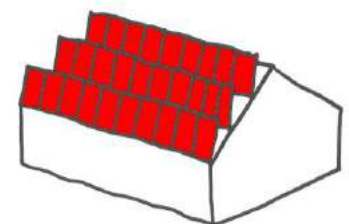
AȘA DA! Clădirea se înscrie în sit prin acoperișul verde a volumului mai jos, care maschează volumul mai mare, acoperit cu tablă verde de culoare asemănătoare cu cel al pădurii din fundal. →

AȘA DA! Sticla umbrită nu lucește ↓

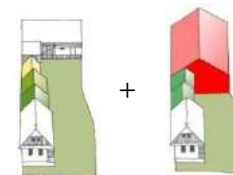
← AȘA DA! Suprafețele mari de panouri solare+fotovoltai ce nu sunt pe

*

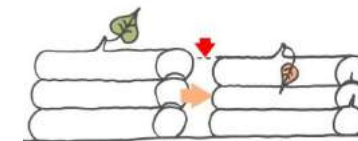
5.2. Pereții (...și recomandări)

A. Construcții care sunt la scara parcelor tradiționale + B. Construcții care sparg scara gospodăriei tradiționale + C. Intervenții pe construcții existente.

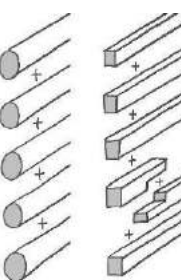
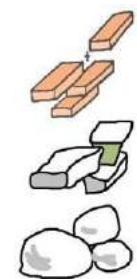
Lemnul este o resursă regenerabilă, din ce în ce mai scump. Astfel modul tradițional de realizare a pereților se schimbă, ba prin schimbarea sistemelor structurale tradiționale, ba prin înlocuirea materialelor. Finisajele uscate solicită o altă raportare față de structură și dacă lemnul lucrează apar probleme cu finisajul. Sistemele tradiționale au limitele lor de lungime, lățime, chiar dacă casele din Secuime datorită lemnului de calitate puteau fi realizate în dublu tract, cu spațiile înșiruite pe două axe paralele și cu deschideri considerabile. Sistemele utilizate la clădirile agricole ating și ei limita la deschiderile de peste 12-15m. Pentru a depăși aceste deschideri, că experiența tradițională acumulată trebuie completată cu calcule structurale ingineresti. Sistemele tradiționale au rezerve care permit o mare flexibilitate în cazul modificărilor ulterioare ale partiului, sistemele moderne de regulă sunt calculate economic și la limită. Mai trebuie avut în vedere, că nu o construcție de cărămidă este

concuranța pentru construcțiile de lemn, ci o construcție de lemn prost făcută. Probabil în continuare va rămâne un segment de populație care vor să construiască case naturale și care pot permite o construcție realizată în întregime din lemn. În acest context putem observa în cazul construcțiilor noi diminuarea pereților din grinzi, apariția caselor din bușteni și abundența caselor cu structură de lemn pe schelet, în diferite sisteme, combinarea pereților cu structură de lemn cu pereți din cărămidă sau sisteme structurale din b.a. Menționăm că scheletul de lemn cu rigidizări în diagonală a fost utilizat tradițional la șure (deci construcții destul de mari) și în cazul pereților de chirpici (mai rar întâlnite) și cărămidă.

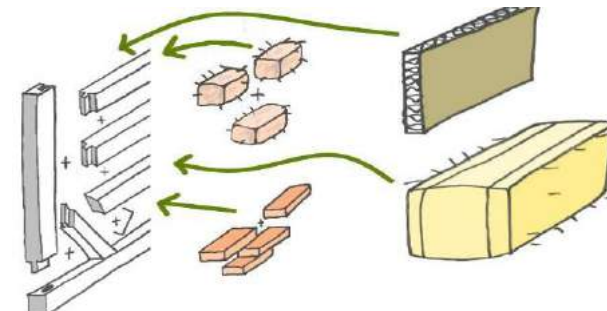
AȘA DA! Atenție! Odată cu uscare, lemnul schimbă lățimea, dar păstrează lungimea. Pentru o proiectare responsabilă, este nevoie de un consultant pe partea comportării materialului lemnos.

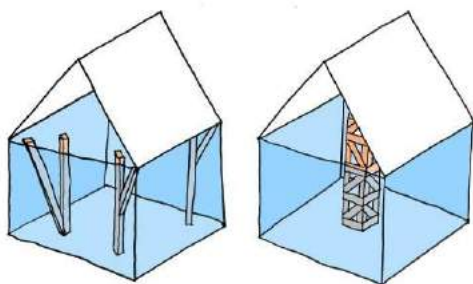
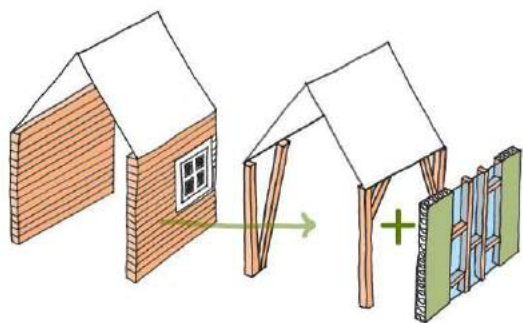
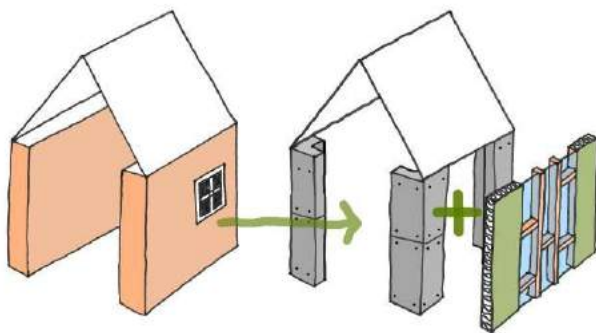

Pozele și schemele alăturate arată faptul că s-a lucrat de regulă cu ce era la îndemână, accesibil la nivel local. Aceasta ar trebui să fie un principiu general în continuare, pe cât posibil. Sigur, zidurile masive -fie ele din piatră, cărămidă sau lemn- necesită o manoperă mai mare și un timp mai îndelungat de realizare, dar sprijină economia locală. Sistemele pe schelet permit o mai bună prefab-

ricare și începerea montării mai rapide a acoperișului, umplutura fiind realizabilă și ulterior, fie din lemn (chiar recuperat), fie din chirpici, cărămidă sau termoizolație din vată minerală, cânepă, stuf, lână baloți de paie etc. Treptat, la deschiderile mari, pereții își pierd capacitatea portantă, cedând locul unor structuri ingineresti. Structura se concentrează în câteva puncte, lemnul

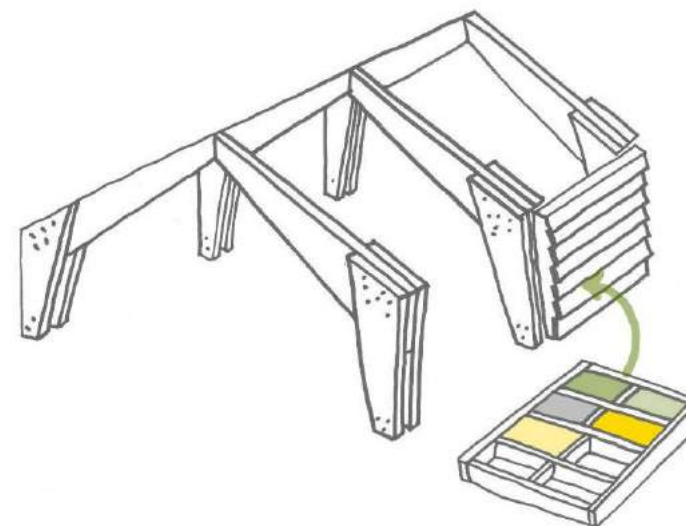
AȘA DA! O structură de schelet economisește lemn, astfel este responsabil față de mediu. Umplerea poate fi făcut și cu materiale locale, naturale –desigur cu multă manoperă- și astfel se poate realiza o construcție locală și "verde".

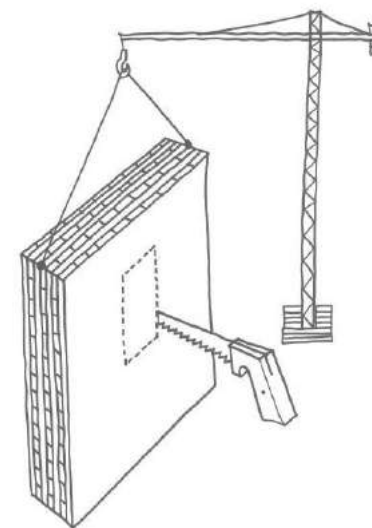
AȘA DA! Structurile ingineresti au frumusețea lor și permit tratarea mai liberă a pereților perimetrali de închidere, care poate deveni chiar transparentă. Se va încerca păstrarea suprafețelor mari, liniștite ale fațadelor tradiționale.

lamelar înleiat, metalul, respectiv betonul armat fac posibilă o structură mai punctiformă, cu deschideri mari. În acest caz, rolul pereților exteriori se reduce doar la închiderea spațiului, cu problemele de etanșitate, termoizolare, fonoizolare aferente, iar cei interiori au rolul de compartimentare și fonoizolare.

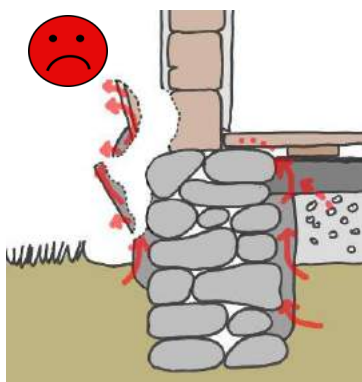
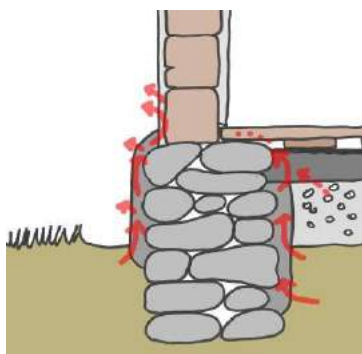
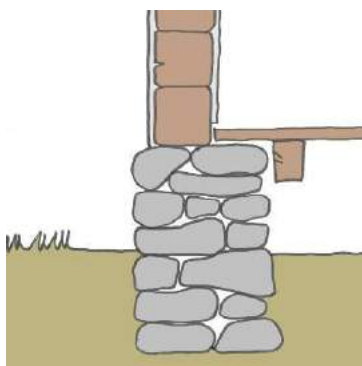
Astfel devine posibilă chiar "transparența" "totală" a fațadelor, care pot fi termoizolate cu ferestre cu geam tripan. Termoizolarea pereților poate fi rezolvată prin panouri fabricate din materiale locale (inclusiv termoizolații), în acest caz sinceritatea și rigurozitatea structurii ingineresti combinată cu o închidere din materiale locale "naturale" poate fi un răspuns la panourile metalice sandwich, termoizolate cu poliuretan. Cealaltă extremă este când pereții exteriori sunt realizați integral din diferite sisteme bazate pe piese prefabricate din plăci din scânduri de lemn suprapuse și diferit orientate. Acești pereți „high-lemn”, fără deformare formează și structura clădirii (golurile sunt perforate în pereți ulterior, după realizarea panourilor). Această soluție se înscrie ca material în context, dar nu mai poate fi fabricat local. Prezintă totuși un avantaj cert: se poate monta foarte repede, chiar și la locuri considerate inaccesibile (piesele "legoului" pot fi transportate cu helicopter.) Întotdeauna trebuie respectate prevederile PSI, și dacă este cazul, se vor lua măsuri suplimentare. Și întotdeauna trebuie avut în vedere și factorul de transport: materialele vor fi procurate de pe cea mai mică rază posibilă față de locul de punere în operă.

AȘA DA! Structurile din lemn sunt spectaculoase, iar închiderile –în locul panourilor metalice prefabricate și termoizolante- merită să fie făcute din materiale locale, naturale, cu finisaje din lemn.

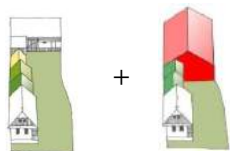

AȘA DA! În situații de criză –după calamități de exemplu- în locuri greu accesibile sau pur și simplu, când se dorește realizarea rapidă a unei construcții, sistemele prefabricate din lemn sunt cea mai bună opțiune.

AȘA NU! La construcțiile existente, întărirea fundațiilor prin tencuieli de ciment, cămășuiri cu beton fără măsuri de hidroizolație poate fi fatală, deoarece umezeala va urca prin ciment și se va distruge peretele / tencuiala.

5.3. Fundațiile (și recomandările aferente)

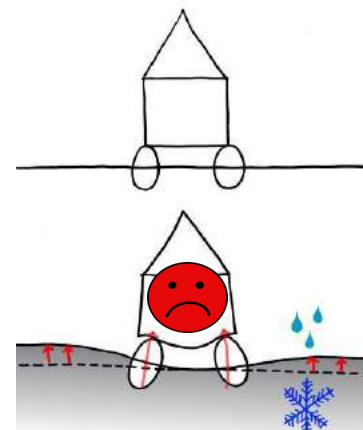

A. Construcții care sunt la scara parcelelor tradiționale + B. Construcții care sparg scara gospodăriei tradiționale + C. Intervenții pe construcții existente.

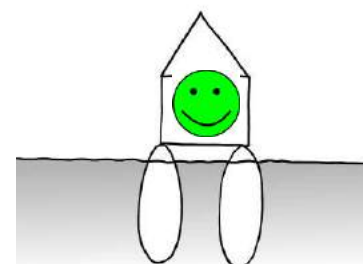
Prin fundații, se vor înțelege, în funcție de tipul construcției și de zona în care se realizează investiția: fundațiile-soclu, pivnițele, subsolurile și demisolurile. Toate materialele de alcătuire pentru fundații au nevoie urmărirea în timp, respectiv de întreținere în exploatare (în mai mică sau mai mare măsură). Realizarea de alcătuirii constructive corecte, cu materiale naturale, compatibile, de calitate, precum și urmărirea în execuție pot asigura o durată mai mare de viață a acestora, împreună cu o întreținere conștientă, periodică, din partea utilizatorilor. Materialele recomandate, în funcție de zona în care urmează să se realizeze investiția sunt, după caz: piatra locală + betonul armat. Aspectele principale care trebuie avute în vedere fac referire la: distanța de procurare cea mai mică (este în avantajul pietrei locale), siguranță și stabilitate, compatibilitatea materialelor de alcătuire, compatibilitatea materialelor de acoperire, termoizolațiile și hidroizolațiile, realizarea straturilor de

drenaj pentru îndepărtarea apelor de la nivelul fundației, materialele și modalitățile de realizare a trotuarului de gardă (dacă este cazul), îmbinarea soclu/material de tencuire/placare soclu cu trotuarul de gardă. În cazul construcțiilor de lemn, fundațiile de regulă s-au făcut din piatra locală (de râu, de carieră - după caz) cioplite sau necioplite. În cazul pietrelor cioplite, erau fundații "uscate", obținute prin așezarea pietrelor fără liant, rareori cu argilă, pământ sau mortar. Curiile, și celelalte construcții mai mari din cărămidă au fundații serioase, deseori din cărămidă. Anexele de multe ori nu au fundații. Mai ales în cazul construcțiilor de lemn se remarcă adâncimea mică a fundațiilor; totuși, flexibilitatea grinzilor de lemn și elasticitatea construcțiilor de lemn tradiționale tolerează asemenea fundații mici, doar cu mici deteriorări ale zidurilor. Cele din cărămidă și piatră crapă datorită nerespectării adâncimii de îngheț și necoborării cotei de fundare sub aceasta. Este greșeala caracteristică a caselor pătrate din anii 1970, când în pereți lemnul a fost înlocuit cu cărămidă, fără schimbarea tipului și adâncimii de fundare. La construcțiile noi, hidroizolația de peste soclu nu permite urcarea umezelii în pereți, iar trotuarul de protecție îndepărtează apa de la soclu, rezolvând astfel situația. Casele vechi nu au trotuar de protecție, uneori chiar este ridicol realizarea lui, distrugând imaginea caselor așezate pe iarbă. Îndepărtarea apei se poate face prin ridicarea terenului, asigurând panta necesară, respectiv prin dop de lut în

jurul casei. Casele vechi erau fără jgheaburi și burlane, cele noi sunt de regulă echipate și datorită lor se remarcă crăparea colțurilor construcțiilor (mai ales a colțului nord-vestic, unde mai des se produce fenomenul de îngheț-dezghet, deoarece în zilele geroase ceața dispare abia spre prânz, astfel colțul nord-vestic se încălzește,

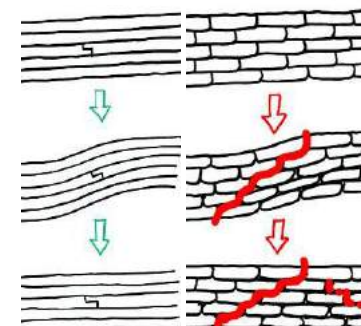

AȘA NU! Nerespectarea adâncimii de fundare la „polul frigului” va crea probleme de rezistență și stabilitate.

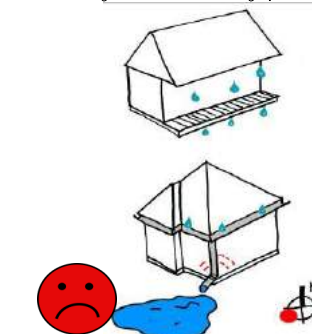

AȘA DA! Fundațiile coborâte sub adâncimea de îngheț (1- 1,15 m) sunt cele corecte, cu excepția zonelor de protecție a apelor minerale unde coborârea la această cotă deseori nu este posibilă din cauza reglementărilor specifice. Acest aspect se va clarifica de la început.

datorită razelor reflectate spre pământ de pe fațada construcției, iar în celelalte zone amplitudinea fenomenului este mai mică). Fundațiile vor fi realizate pe baza proiectului tehnic, partea de rezistență. Proiectul se va realiza pe baza studiului geotehnic și se va avea grijă deosebită la realizarea hidroizolațiilor.

AȘA NU! Pereții de lemn sunt mai flexibili, pot fi realizate cu fundații mai sumare, dar vor apărea fisuri la finisaje în cazul respectării fundațiilor tradiționale din zonă. Realizarea acestor tipuri de fundații este fatală la construcții de cărămidă și piatră.

AȘA NU! Jgheaburile și burlanele concentrează apele pluviale. Neevacuarea acestora va crea probleme, mai ales la construcțiile care în mod tradițional nu erau echipate (de exemplu șurile).

5.4. Tâmplăria și golurile

5.4.1. Tâmplării și goluri în zona dimensiunilor tradiționale, inclusiv recomandări.

A. Construcții care sunt la scara parcelor tradiționale + C. Intervenții pe construcții existente

60

La construcțiile existente se recomandă recondiționarea tâmplărilor existente, prioritar schimbării tâmplărilor. În cazul copilor se va apelare la tehnici tradiționale și meșteșugari locali pentru realizarea tâmplăriei interioare și exterioare. Construcțiile noi vor fi prevăzute cu tâmplării termopan, din lemn. Există o microindustrie dezvoltată în acest domeniu în Secuime, este păcat neutilizarea acestora.

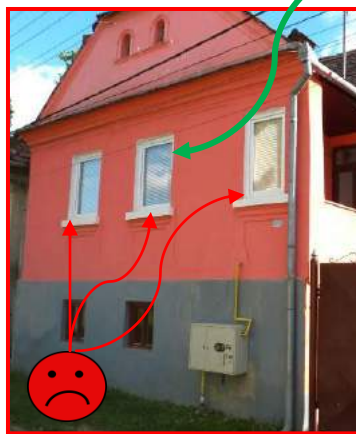
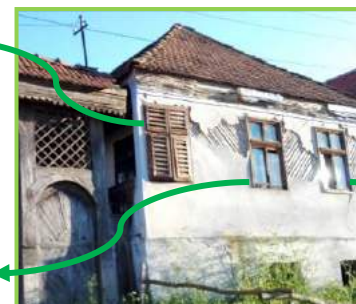
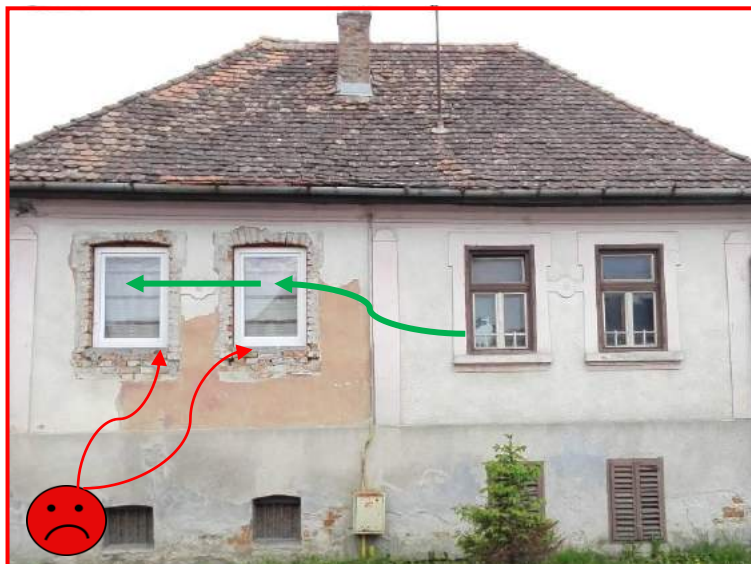

AȘA NU! Profilele termopan sunt mai groase, cele standard schimbă finețea desenului de tâmplărie. ↑

AȘA DA! Tâmplăria tradițională recondiționată, cu foaia de geam interior schimbată în termopan. ↑

Soluție de compromis...acceptabil, dar de evitat pe cât posibil ↑

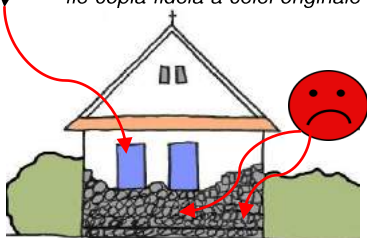

Tâmplăriile sunt podoabele fațadei. La cât de mici sunt ca suprafață față de aria fațadei, joacă un rol cu atât mai mare în compoziția acestora, și contribuie la valoarea ambientală/arhitecturală a casei. Nerespectarea șprosurilor originale- simplificarea prin eliminare înseamnă "orbirea fațadei" și dă o senzație de casă neterminată, căreia-i lipsesc fațadele. Schimbarea formelor înseamnă mutilarea fațadelor. Grosimile caracteristice tâmplăriilor termopan pot fi deranjante la nivelul fațadelor, chiar dacă

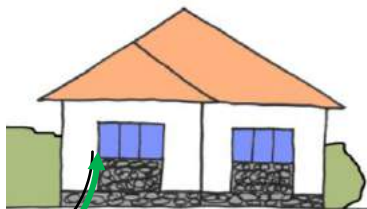
forma ferestrelor vechi. Prin excepție, pentru conformare la reglementările PSI privind rezistența la foc, se poate folosi tâmplăria metalică, strict în zonele impuse de normativele în vigoare. În asemenea situații se vor căuta ca prin culoare soluția să nu fie deranjantă. Pentru asigurarea cerințelor privitoare la igienă și sănătate, se vor folosi aerisitoare incluse în tocul geamului atunci când alcătuirea ferestrelor generează o soluție etanșă, care nu permite împropățarea aerului.

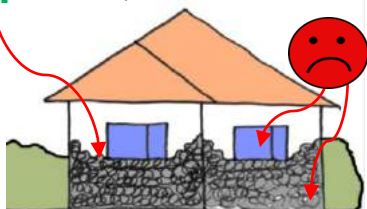
AȘA DA! La casele vechi, tâmplăria schimbată trebuie să fie copia fidelă a celei originale

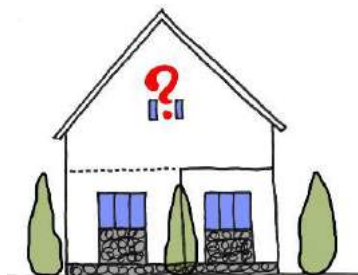
AȘA NU! Din lipsa desenului fin, tradițional, obișnuit al tâmplărilor, casa pare neterminată.

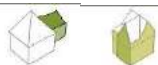
AȘA DA! La casele pătrate, este de preferat păstrarea împărțirii originale a tâmplăriei.

AȘA NU! Împărțirile asimetrice crează senzație de neliniște în compoziția fațadelor la casele pătrate, iar împărțirea cu doar un singur montant schimbă proporțiile ferestrelor în defavoarea casei.

AȘA NU! „Rețeta” tradițională a fațadei dinspre stradă a construcțiilor tradiționale nu poate fi aplicată la mansardările caselor pătrate, forțarea devine ridicolă.

AȘA DA! ↑ Soluționarea problemei poate fi fragmentarea volumetriei în volume mai apropiate de scara celor tradiționale, sau evitarea repetării formelor de la parter și adoptarea unei soluții neutre. ↓

**
**

5.4.12. Tâmplării moderne și goluri mari, inclusiv recomandări.

B. Construcții care sparg scara gospodăriei tradiționale + construcții noi în general

Subîmpărțirea ferestrelor la construcțiile noi nu este necesară, este suficientă preluarea unor dimensiuni de goluri specifice, cu păstrarea suprafețelor mari liniștite (chiar din sticlă), în ideea principiilor compoziționale ale clădirilor tradiționale, creând tensiuni asemănătoare între goluri și plinuri. Tâmplăriile speciale foarte înguste ori sticla lipită pot oferi soluții în acest sens. Se va folosi vitrajul termoizolant, cu două sau trei foi, de grosimi diferite în alcătuire acestora, pentru o izolare fonică adecvată. Nu se vor folosi geam bombat, geam reflectorizant, geam oglindă. Se vor evita golurile atipice (cercul, triunghiul, hexagonul etc.), ele pe cât posibil se vor evita, dincolo de performanțele mai scăzute (neetanșeități) chiar și din motive financiare: datorită formei atipice, sunt mai scumpe, inclusiv de soluțiile de umbrire (atipice).

65

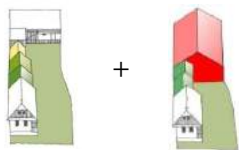
**
**

**

5.5. Fațadele

A. Construcții care sunt la scara parcelelor tradiționale + B. Construcții care sparg scara gospodăriei tradiționale + C. Intervenții pe construcții existente.

66

5.5.1. Compoziție, materiale.

Compoziția fațadelor odată cu creșterea suprafeței ridică probleme care nu s-au rezolvat corect în momentul răspândirii mansardurilor/etajărilor caselor, fie ele tradiționale, pătrate sau recent construite. Problema se concentrează în zona timpanului de pe fațada principală, unde apar ferestre triunghiulare, balcoane etc. Deși în mod tradițional acoperișurile erau cele mai simple posibile, în cazurile acestea o cale de soluționare poate fi "jucarea" acoperișului – asemănător partiului- pentru a crea

volume și suprafețe mai apropiate de cele tradiționale, pentru care există soluții. Sigur, aceste recomandări nu sunt valabile pentru clădirile industriale, unde se pretează cele mai simple soluții și forme posibile, înțelegând esența șurelor din zonă. Și din punct de vedere a fațadelor este avantajoasă spargerea volumelor mari în volume mai mici. Și este interesantă zona de legătură între aceste volume mici, care poate fi transparentă, asigurând dizolvarea construcției în peisaj. Transparența fațadelor poate fi un mijloc de dialog cu peisajul. Scările exterioare pot fi tratate la rândul lor ca asemenea spații intermediare, ca și spațiile de primire, foayerele etc.

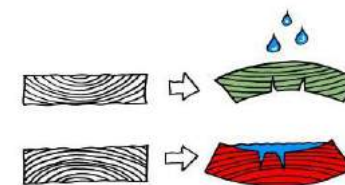
Fațadele din scândură erau prezente în special la șure, șoproane și la alte anexe gospodărești, bucătării de vară. În cazul caselor putem observa prezența lor pe fațadele din spate, "la picătură", respectiv la casele mai arhaice în zona prispei închise, cunoscută cu denumirea "streășină" ("eresz" în maghiară). Din această perspectivă, fațadele din scânduri și șipci se încrui în specificul local, fie ele ventilate sau nu. Fațadele "reci", asemănător acoperișurilor reci sunt cele mai

eficiente sisteme dpdv. a termoizolației. Ideea lor stă în faptul că finisajele fațadei sunt distanțate față de straturile hidroizolante/termoizolante, practic prin ele se formează o coajă exterioară a casei, coajă care aruncă umbră pe casă, respectiv elimină presiunea vântului în straturile termoizolante. Dat fiind faptul că pentru asigurarea ventilației coaja practic trebuie îndepărtată de perete, este posibilă ca suprafețele exterioare să fie ușor mișcate, tocmai pentru o corectă înscriere în sit (de exemplu când construcția este mișcată după curbele de nivel, mișcarea finisajului de pe fațadă poate să amplifice rezultatul.)

Fiind la aer, lemnul rezistă bine, astfel se pretează pentru astfel de soluții, care pot fi realizate din șipci alăturate, cu o minimă distanță între ele, sau prin scânduri alăturate în aceeași idee, ori suprapuneri de tip scândură peste scândură, scândură peste șipcă, șipcă peste scândură, și nu în ultimul rând se poate juca cu alterarea orientării pieselor componente, cu colorarea diferită a acestora etc. – asemănător gardurilor, variantele sunt infinite. Un avantaj al fațadelor din materialelor în acest caz nu costă decât munca investită de

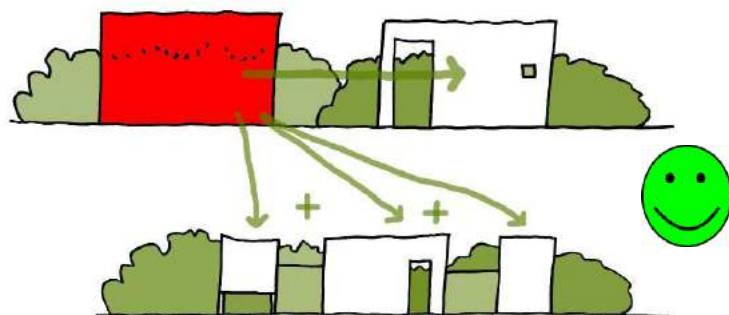
gazdă – ca și în cazul termoizolațiilor realizate din vată minerală/câne-pă/saltea de lemn/saltea de lână/paie. Problema tratării chimice ar trebui să se rezume la impregnarea în masă a acestuia, fără a căpăta vre o culoare. Suprafețele exterioare în mod tradițional nu au fost tratate chimic, și de aici se datorează culoarea lor, prin care se pierd în peisaj, adică prin care lemnul se încrui în sit. Lemnul vopsit cu tratamente în diferite culori ascunde mai mult sau mai puțin textura specifică, și este în disonanță cu tradiția, cu peisajul și în cele mai multe cazuri nu se îmbătrânește frumos.

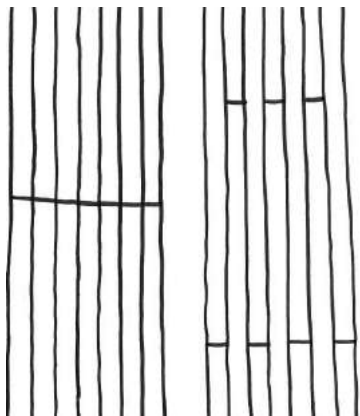
Ca și compensare, protecția fizică a lemnului este o soluție: orientarea corectă a pieselor din lemn, protejarea nodurilor, realizarea picurătorilor, alegerea unei pante minime, inobservabile în locul orientării orizontale perfecte, soluții care pot prelungi semnificativ durata de viață a lemnului. Sigur, prevederile PSI impun în anumite situații tratarea suprafeței lemnului. Există soluții, se vor alege cele incolore, pentru păstrarea culorii naturale a lemnului. Introducerea de fâșii incombustibile în cadrul

AȘA DA! / AȘA NU! Întotdeauna se va avea la vedere orientarea corectă a șipcilor, astfel că spre exterior/spre ploaie va fi orientat miezul, spre partea cealaltă coaja. Dacă lemnul "zâmbește" la ploaie, este corect orientat, în caz contrar, va rezista mult mai puțin din cauza crăpăturilor și a deformărilor, care vor introduce apa în crăpături.

fațadelor de lemn permite realizarea acestora pe mai multe nivele. Alegerea lemnului pentru fațade și acoperiș – chiar în cazul alegerii unor forme mai neobișnuite, dar care se justifică funcțional- poate însemna înscrierea construcțiilor în sit. În cazul în care lungimea pieselor de lemn nu este suficientă comparativ cu înălțimea fațadei, este posibilă țeserea acestora, adică pierderea liniei de înnodire. În alte situații, tocmai această linie este de dorit în compoziția fațadei.

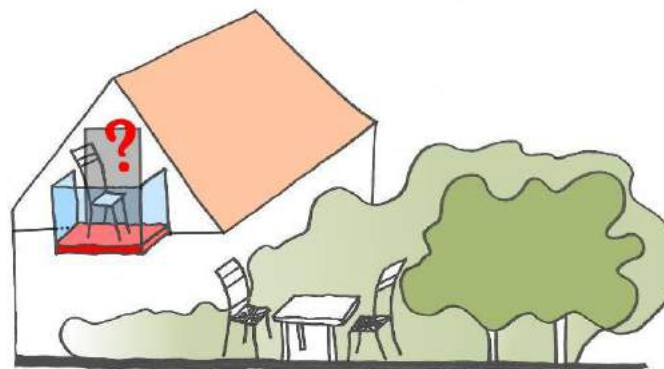
Țeserea sau nu a pieselor de lemn pe fațade este opțiunea proiectantului pentru obținerea efectului dorit.

Fațadele ventilate din cărămidă sunt semnificativ mai scumpe, decât cele din lemn, sigur, au și o durată de viață mai mare. Pot fi o soluție în zone care în mod tradițional a fost utilizată cărămidă. Aceste fațade—ca și cele din piatră—ridică problema materialelor locale, deoarece materialele necesare nu pot fi produse local, trebuie transportate de la distanțe mari, astfel ridică probleme ecologice. Placajele din piatră neregulată, răspândite recent din motivul protejării fațadelor contra

noroiului împrăscat sau pentru mascarea igrasiei sunt soluții greșite din punct de vedere al fizicii construcțiilor, practic amplifică problema în mod mascat, iar daunele în final pot fi mai mari decât avantajele...

Ușile mari vitrate, glisante pot redefini termenul spațiului intermediar, astfel prin intermediul lor, chiar și livingul/locul de luat masa poate deveni un astfel de spațiu. Suprafețele mari vitrate—mai ales cele orientate spre sud și vest—necesită umbră în timpul verii, dacă nu există vegetație înaltă în fațalor. Practic aceste "umbrare" pot deveni o a doua coajă a casei, asemănător fațadelor ventilate. Ele sunt realizabile din lemn.

Balconul, logia spre stradă este străină arhitecturii din zonă, de regulă balcoane apar sporadic în zonele centrale, istorice a orașelor. Din punct de vedere funcțional este un nonsens să existe un spațiu intermediar mic, orientat către și vizibil din stradă, când există ditamai curtea ferită de priviri, cu care casa poate fi relaționată foarte bine. Ca spații intermediare, există numeroase variante de cerdac/târnaț/prispă/"streașină".

↑ **AȘA DA!** Soluțiile tradiționale, bine interpretate sunt independente de scară. ↓

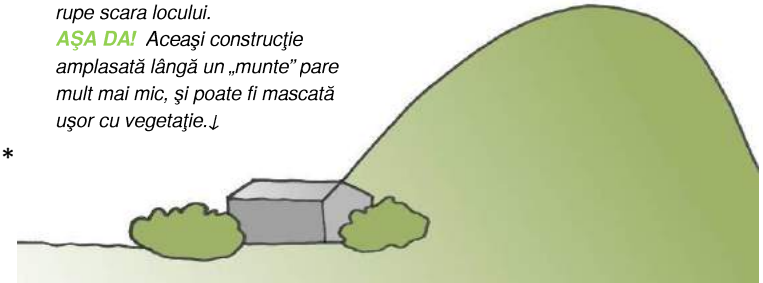
*

↑ **AȘA NU!** O construcție monobloc are o fațadă mare, care rupe scara locului.

AȘA DA! Aceași construcție amplasată lângă un „munte” pare mult mai mic, și poate fi mascată ușor cu vegetație. ↓

**

AȘA NU! Construcțiile nu vor fi amplasate pe vârfuri (nu face parte din specificul local, e și vânt puternic, rorile mari se vor vedea de la distanțe mari...). →

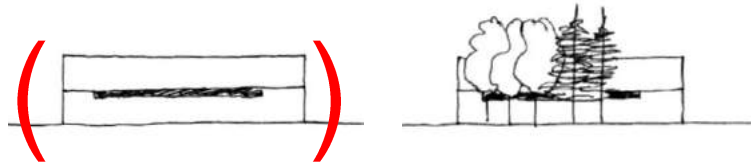
AȘA DA! Construcțiile din văi par mai mici, sunt mai ușor accesibile și sunt ferite de vânt. ↓

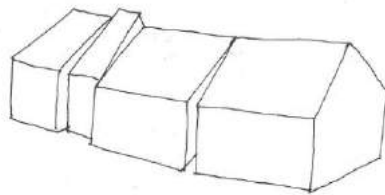
AȘA DA! Construcțiile cu „fațade verzi” spre cer nu sunt tradiționale, dar se pot înscrie corect în peisaj. Condiția ca să se folosească vegetația caracteristică pentru zonă. →

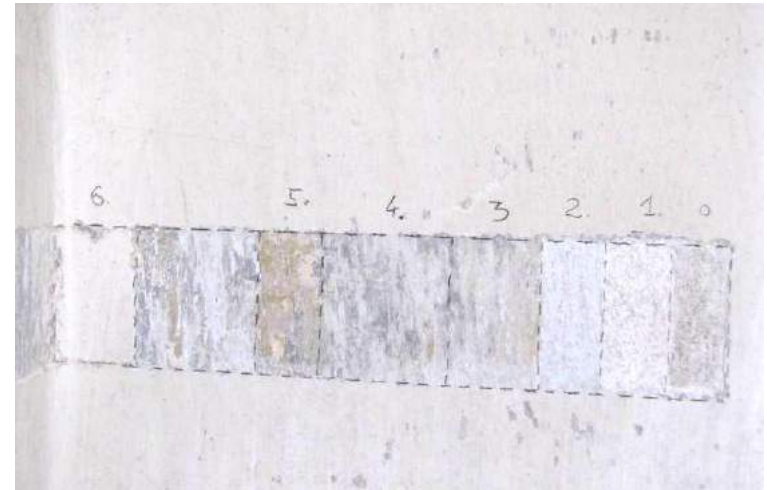
5.5.2. **Cromatică fațadelor** este o problemă din ce în ce mai gravă. Intervențiile pe clădirile existente merită să fie pe baza unui studiu de parament / studiu stratigrafic.

72

↑ **AȘA DA!** Câteva idei mici de pornire pentru fațade mari...
(pe o margine de foaie)

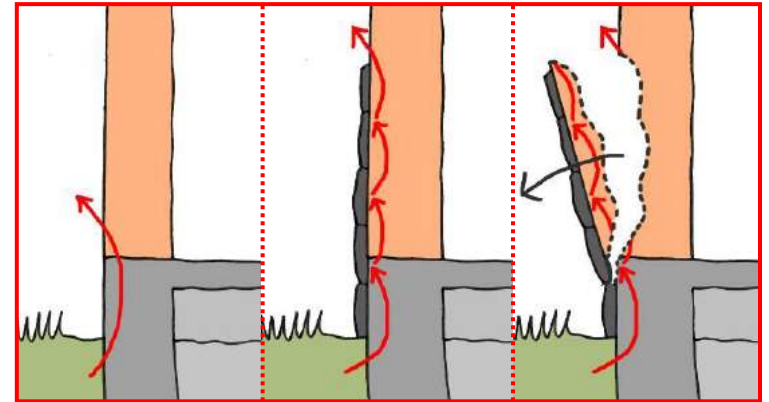
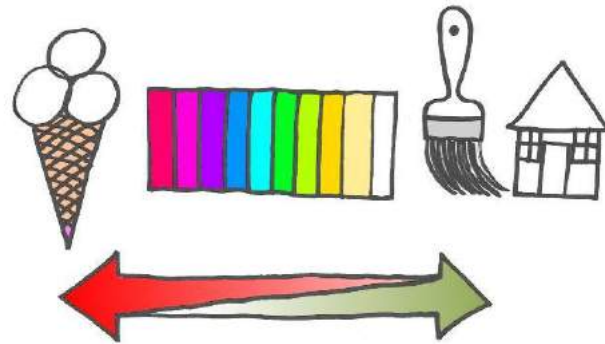

↑ **AȘA DA!** Odată cu studiul stratigrafic pot apărea detalii ascunse, care pot da farmecul unei construcții.

← **AȘA NU!** Desenele gratuite de pe fațadă nu au nici-un rost.

AȘA NU! Placarea fațadelor asemănător este o soluție nedorită. Este inestetică și nesinceră „simularea ruinelor de cetăți” pe fațadă, în ideea „my house is my castle...” În plus, nu rezolvă lipsa hidroizolației orizontale, ci agravează situația. →

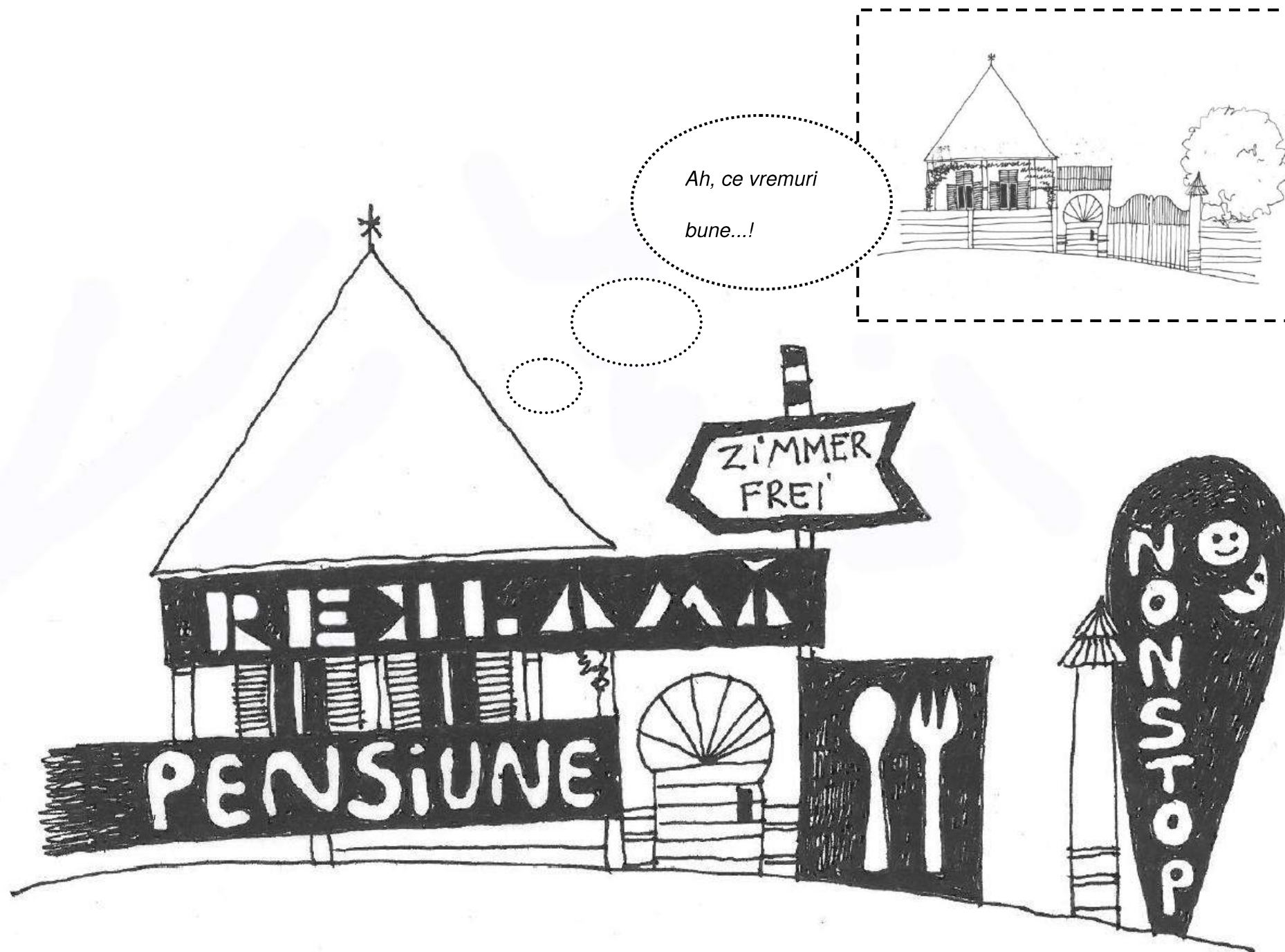

↑ **AȘA NU!** Culorile de „înghețată” nu au ce căuta pe fațadele construcțiilor.

↑ **AȘA DA!** Lemnul nevopsit, netratat are șansa unei îmbătrâniri frumoase și se va înscrie în peisaj.

↑ **AȘA NU!** Tencuielele de ciment aplicate pe clădirile vechi în timp distrug soclurile și fațadele.

AȘA DA! Firmele merită să fie proiectați de specialiști. O firmă bună „vorbește” și fără text →

5.5.3. Reclamele, firmele, Inscripțiile, însemnele

Reclamele pot polua fațadele. Vor fi preferate cele discrete, la obiect, fără a obtura sau concura cu elemente de fațadă (profilaturi, ferestre, streșini, etc.) și nu vor depăși în înălțime registrul parterului.

Se va evita poluarea luminoasă. Nu se admit tuburi fluorescente, sau jocuri de culori și intensități luminoase. Nu se admit reclame luminoase pentru produse. Se vor folosi sisteme cu lumină indirectă, dar nu tip panou reflectorizant. Dimensiunile se vor alege în funcție de proporțiile clădirii/clădirilor, dar nu vor depăși lățimea de o travee.

Amplasarea panourilor obligatorii de identificare a investițiilor se va alege astfel încât să nu obtureze imaginea de ansamblu a investiției.

AȘA NU! Este de evitat ca fațada/ vitrina/ușa de intrare să devină „mica publicitate” →

AȘA NU! Reclamele nu pot modifica compoziția fațadelor →

5.5.4. Întrebări control

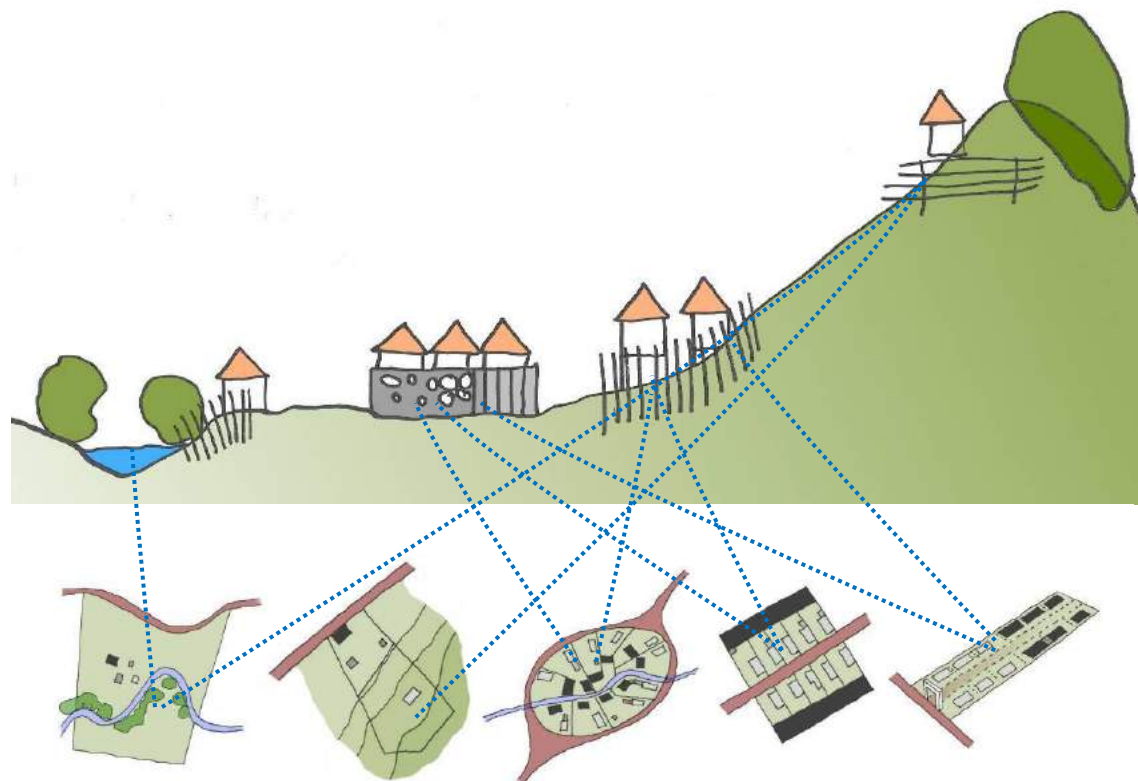
- ✓ Acoperișul este pe cât se poate de simplu? Are zone de acumulare pt. zăpadă?
- ✓ Învelitoarea se înscrie ca și culoare și material în tradiția locului?
- ✓ Structura pereților e din material regenerabil? Este din material local, din apropiere?
- ✓ Ferestrele sunt din lemn? Sunt făcuți de o firmă locală/meșteri locali? Au forme simple?
- ✓ Cunoașteți proveniența lemnului utilizat pentru construcție/ferestre/finisaje?
- ✓ Materialele/finisajele fațadei sunt materiale locale? Au fost puse în operă de meșteri locali?
- ✓ S-a evitat balconul de la etaj?
- ✓ Culoarele fațadei sunt reținute?
- ✓ Panourile solare/fotovoltaice utilizate se văd din stradă?

5.6. Amenajările exterioare

5.6.1. Împrejmuirile

Se pot observa câteva reguli generale privind împrejmuirile, și anume:

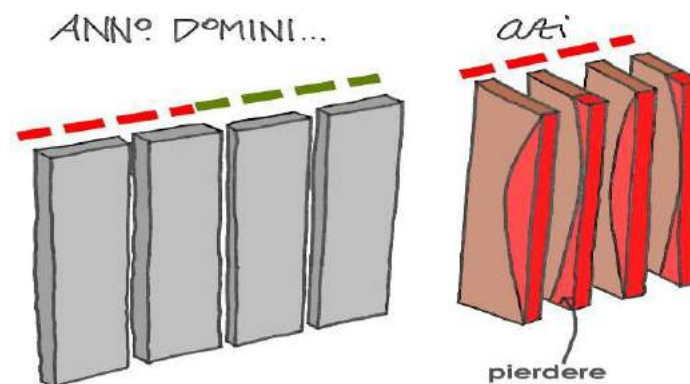
- opacitate/transparența gardurilor depinde de tipul de parcelar: în cazul parcelarului liber/montan, împrejmuirea se rezumă la câțiva copaci tineri așezați orizontal; în cazul zecimilor găsim garduri opace spre stradă;
- densitatea caselor este proporțională cu opacitatea gardurilor;
- gardul dinspre stradă este de multe ori mai reprezentativ; iar gardurile interioare din cadrul lotului sunt mai transparente.
- gardurile sunt similare șurelor, din punct de vedere a materialelor utilizate;
- construcțiile și denivelările terenului sunt folosite și pe post gard (astfel în zona "picături" unde casa este retrasă cu 60cm față de limita de proprietate, nu se mai face gardul, terenul respectiv practic intră în folosința vecinului);
- pe lângă părauri, respectiv în cazul parcelarului liber montan și a parcelarului invers copacii perimetrali lotului sunt utilizate pentru gard;
- în cazul gardurilor opace, cele realizate din scânduri așezate orizontal sunt cele mai arhaice. Sunt practice, deoarece dacă se putrezește scândura de jos, poate fi ușor schimbată, fără a afecta restul gardului. Logica aceasta este dusă mai departe de gardurile în două registre, unde partea de jos, de mică înălțime este din piatră sau scândură orientată vertical, iar sus sunt șipci.

↑AȘA DA! Gardurile tradiționale sunt din materialele locului, sunt economice, fără pierderi de material, și se pot repara ușor. Cu material cât mai puțin acoperă cât se poate de mult. Totodată sunt reținute.

↑AȘA NU! O bună parte din gardurile zilelor noastre sunt, din fier forjat și polycarbonat, din păcate sunt de prost gust, iar cele din piatră și lemn de multe ori au forme imposibile, nenaturale pentru materialul respectiv. Generatorul acestor forme este nevoia de a ieși neapărat în evidență, care forțează limitele fișcului. Regula generală este că aceste garduri "ciudate" greu se pot repara. ↓→

↑ **AȘA NU!** Protecția aplicată materialului lemnos este prea colorată, spre roșu, și nu permite îmbătrânirea frumoasă a materialului lemnos.

← **AȘA NU!** Atât la garduri, cât și la porți se vor evita formele foarte mișcate, ondulate. Nu se va utiliza fierul forjat „prefabricat”, nici policarbonatul, nici placajele de piatră. Se va evita rostuirea pietrelor.

AȘA (APROAPE) DA! Protecția aplicată materialului lemnos este destul de apropiată unei posibile îmbătrâniri, și orin ea se vede textura lemnului. ↓

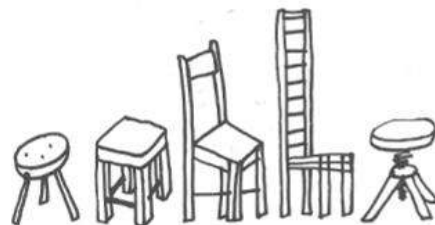

5.6.2. Porțile

Porțile specifice sunt porțile mari, secuiești. Ele păstrează o tipologie de poartă răspândită în Europa evului mediu, porți asemănătoare sunt reprezentate de Albrecht Dürer. Este de remarcat că sunt zone în Secuime, în care nu sunt utilizate aceste tipuri de „porți mari, legate”, deci nu pot fi aplicate din reflex. Structura porților și astăzi se realizează în mod identic celor vechi, numai învelitoarea s-a schimbat în multe locuri din șită / draniță / șindrilă în țigle solzi. Oamenii locului sunt foarte conservatori în privința acestor porți, și chiar ar fi interesant o încercare contemporană de interpretare a esenței lor.

La alegerea tipului porții secuiești, trebuie avut în vedere că aceștia diferă nu numai între Scaune (Ciuc, Odorhei, Treiscaune, Casin, Gheorgheni, Mureș) ci ele diferă de la sat la sat. Diferența provine tocmai din dorința de reprezentare. Se recomandă inventarierea porților din sat, precum și celor din satele vecine, pentru a alege într-adevăr poarta caracteristică pentru satul respectiv. Porțile mici secuiești au logica celor mari, iar porțile "simple" pot fi și ele caracteristice pentru un sat sau o microregiune. Este interesant cum porțile metalice din perioada socialistă se modelează pe idea porților vechi.

Porțile noi înseamnă de multe ori poluare vizuală din păcate. Pentru a evita această situație, dacă se dorește o poartă ieșită din tiparul tradițional, acea trebuie să fie preponderent din materiale locale, să fie simplă, cu geometrie curată și cu proporții impecabil

82

POARTĂ = IDEA + MATERIALUL LA ÎNDEMÂNĂ + SPECIFICUL SCAUNULUI SECUIESC + TEHNICA MEȘTERULUI + GUSTUL GAZDEI...

84

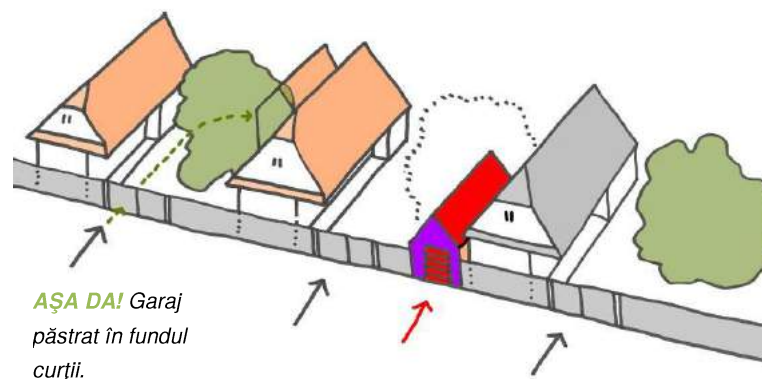
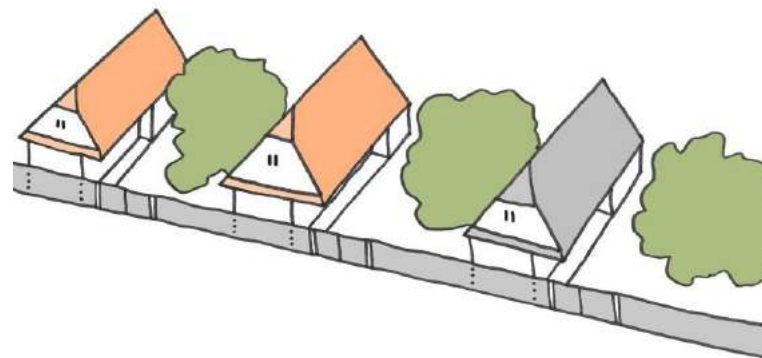
↑ **AȘA NU!** Porțile din fier forjat „prefabricat”, dublate cu policarbonat ar trebui interzise prin regulamentele planurilor urbanistice.

← **AȘA NU!** Încercări nereușite de a reformula poarta secuiască mică.

5.6.3. Garajele

Din motivul că e „greu” de curățat zăpada din fundul curții până-n drum, garajele încep să se mute din anexele din spatele gospodăriilor pe frontul străzii, cu un nou acces direct din stradă (cu un nou pod peste șanț).

AȘA NU! Garajul înglobat în casă, cu intrarea dinspre frontul spre stradă sparge aliniamentul și prezintă un gol atipic spre stradă. Soluția ar trebui interzisă prin regulamentele planurilor urbanistice. →

AȘA DA! Garaj păstrat în fundul curții.

AȘA NU! Garajul adus în față, cu acces direct din stradă sparge ritmul stradal.

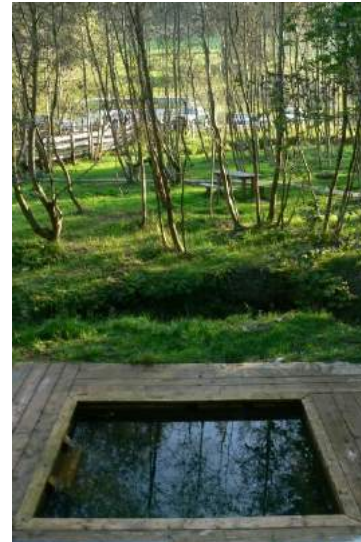

AȘA NU! De ce sărăcia plantelor din parcurile orășenești, când există o asemenea abundență la țară? ↓

**

93

**

*

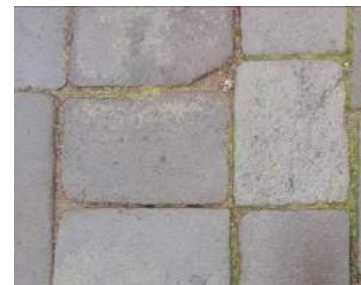
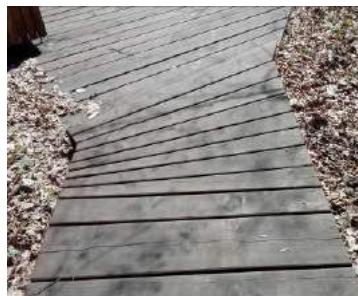
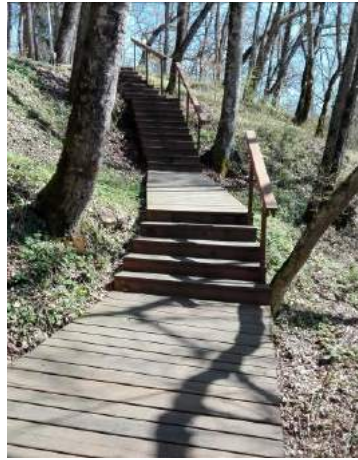

**

94

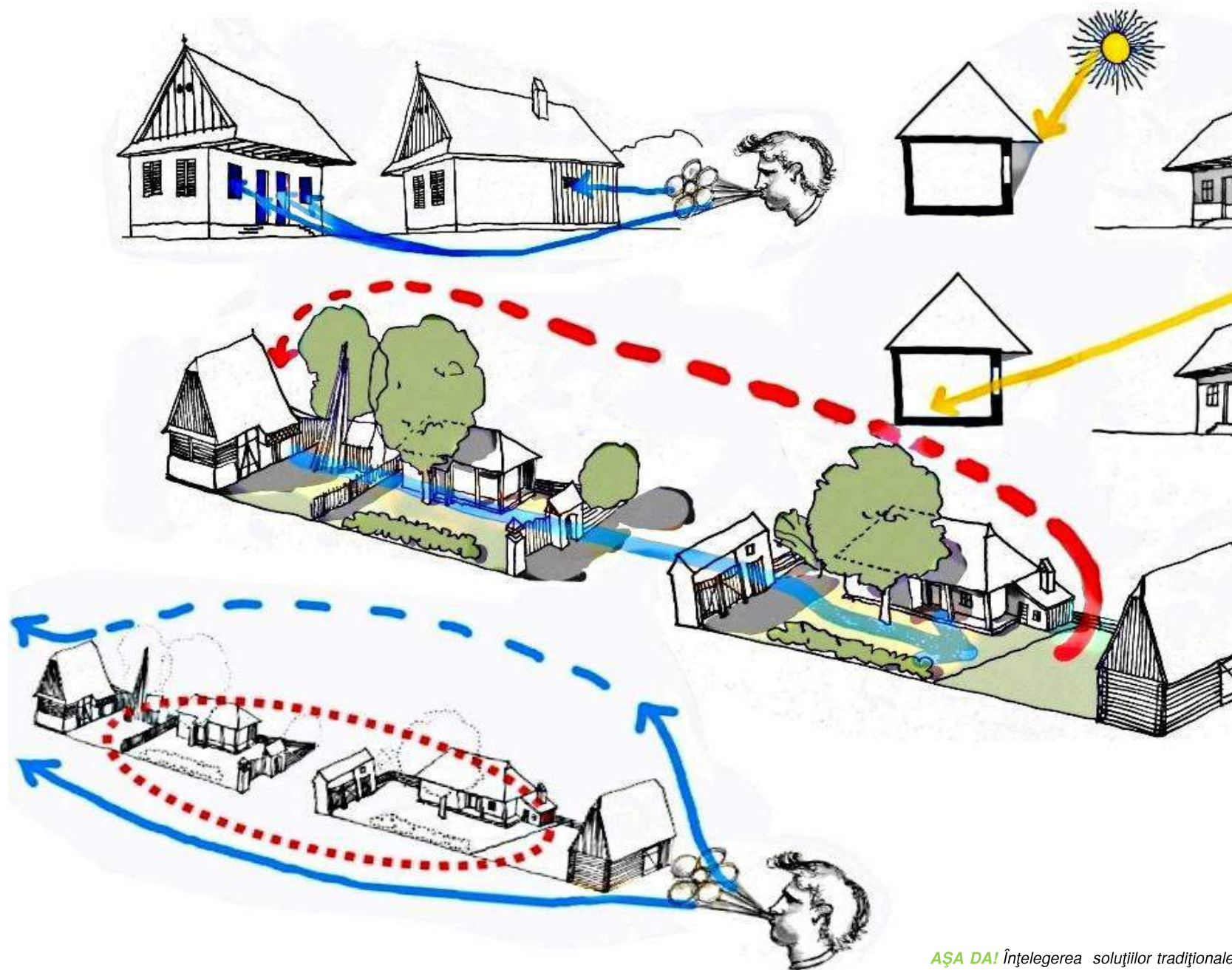

*

6. PERFORMANȚA ENERGETICĂ

6.1. Premiză

În mediul rural nu high-techul este „cool”, ci tocmai low-techul are farmec. Iar clădirile tradiționale oferă o lecție bună în acest sens. Nu numai sistemele moderne asigură un confort termic, ci – asemănător unui proverb maghiar, în sensul căruia câteva găște la un loc până la urmă fac cât un porc- multe detalii „minore” a soluțiilor tradiționale adunate la un loc oferă per total argumente de luat în considerație la reabilitarea clădirilor existente sau la proiectarea construcțiilor noi.

6.2. Rolul spațiilor intermediare/ spații tampon

Ele sunt foarte eficiente din punct de vedere a performanței energetice: de exemplu târnațul vara oferă umbră necesară, iarna permite încălzirea „solară” a încăperilor. Arhitectura populară excelează în utilizarea „spațiilor tampon”. Obloanele din timpul verii asigură și ele umbrirea casei, iar deseori erau schimbate cu cercevele exterioare cu geam în timpul iernii. De multe ori ușile erau dublate cu cercevele exterioare, în două canate înguste, dintre care de obicei doar una era utilizată frecvent, celălalt se deschidea doar la transportul obiectelor mai voluminoase. În interior, o perdea groasă, trasă în timpul nopții sau o pătură agățată în fața geamului/ușii era o soluție simplă de păstrare a căldurii. Podul casei de fapt era un recuperator de căldură, în sensul că fumul care se răspândea sub

învelitoare asigura o încălzire a acestuia.

6.3. Orientarea clădirilor

Dacă clădirea își întoarce spatele la vânturile dominante, și nu se deschid uși și ferestre în direcția respectivă, se reduc din nou pierderile de căldură.

6.4. Rolul vegetației

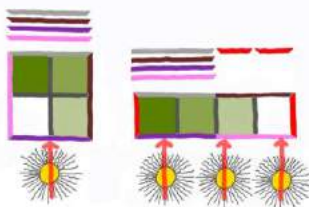
Nu trebuie să neglijăm importanța vegetației: un pom vîguros bine plantat asigură umbră în timpul verii, dar permite trecerea razelor de soare în anotimpul friguros. Același rol poate fi îndeplinit și de vița de vie în zonele unde aceasta rezistă. Vegetația este astfel ultima coajă a casei.

6.5. “Mobilarea parcelarului”

Chiar modul de organizare a parcelarului în piațan asigură un microclimat mai convenabil, în sensul că șurile care închid loturile formează o barieră în calea vânturilor, iar în interior totdeauna se găsesc zone umbrite și o circulație de aer, care răcorește zonele încălzite.

6.6. Planimetria clădirilor

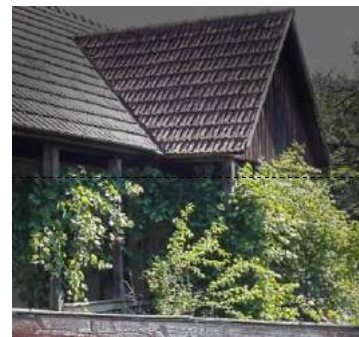
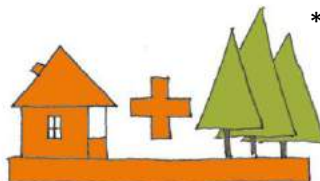
Forma alungită a caselor țărănești a fost des criticată de adepții caselor de planimetrie pătrată, în ideea că după cerc pătratul este forma geometrică, care cu perimetrul cel mai mic asigură aria cea mai mare, în consecință o casă cu planul pătrat pierde cea mai puțină căldură. Adevărat, dar la rândul ei, această clădire pierde la capitolul de însorire. Considerăm că lucrurile trebuie puse în balanță, iar o limită arbitrar

stabilită la anvelopanta clădirii nu poate fi singurul criteriu la realizarea termoizolațiilor.

6.7. Gospodărire energetică în trecut și în zilele noastre

„Locuința tradițională nu a fost risipitoare de energie, fiindu-i posibilă susținerea prin metode valide. (...) Satul de adineaori, construit sub semnul rațiunii era mai restrâns decât azi, la fel ca și casele de altminteri. Casele nu existau singulare ci, integrate în sisteme de gospodărie-arabil-fînețuri-păduri, alcătuind astfel entități energetice sustenabile. Clădirile de locuit mai bine sau mai rău izolate, dar construite și reparate cu tehnologii băștinașe au putut fi încălzite din cont propriu folosind pădurile proprii. Pădurile erau susținute la fel, cu un consum de lemn ținut sub controlul rațiunii. Acest sistem natural, integrat a fost unul întradevăr de „energie zero și sustenabil pe termen lung”. Casa de locuit de azi se prezintă ca sistem izolat, determinat de exigențe intrinseci.”⁽¹⁴⁾

6.8. Ventilarea construcțiilor

Casele tradiționale oferă soluții low-tech și la acest capitol: o gaură de diametru de cca. 15-20cm, cu închidere glisantă din scândură sau tablă a fost deschisă în tavanul camerelor, peste sobă - cu excepția camerei curate, care oricum nu era încălzită, tocmai pentru ca hainele să nu miroase a fum, respectiv în cazul unui deces în familie aici a fost întins mortul, și nu era nevoie de căldură.

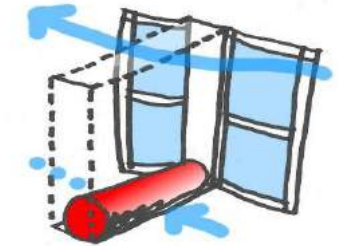
Când a ieșit fumul din sobă, acest orificiu a fost imediat deschis, simultan cu deschiderea ușilor și ferestrelor, pentru a elimina fumul din partea superioară a spațiului. În cazul bucătăriei a avut un rol și mai amplu: când se fierbea apa/supa etc, prin orificiul deschis s-au eliminat repede aburii, gaura fiind închisă imediat ce oala a fost luată de pe foc, pentru a nu mai pierde căldură. "Acționarea" a fost făcută cu coada măturii sau cu un băț suficient de rezistent. Sobele din fontă, de cărămidă și de teracotă au o ușă sub spațiul de ardere, prin care se scoate scrumul, și care în timpul arderii focului a fost lăsată deschisă și astfel a asigurat arderea "forțată", dar care în momentul când flăcările au dispărut și a rămas numai jărtecul, a fost închis, pentru a limita "tragerea" coșului, adică pierderea de căldură prin efectul de sucțiune prin coș. În tubul de legătură între sobă și coș a existat o clapetă care din nou a putut fi închis parțial când mai exista jărteac, și total după arderea integrală a combustibilului. Când coșul a fost răcit, și fumul deseori se răbufnea în cameră la aprinderea focului, înaintea aprinderii focului în sobă se aprindea o flacără prin intermediul clapetei de curățare în

interiorul coșului, la nivelul podului (cu o pagină de ziar, câteva așchi de lemn) care a pornit circulația aerului și astfel a asigurat evacuarea fumului. Aerisirea camerei se făcea pe o gaură amplasată pe fațada nordică, cu priză de aer din zona umbră a curții.

6.9. Izolarea termică a construcțiilor

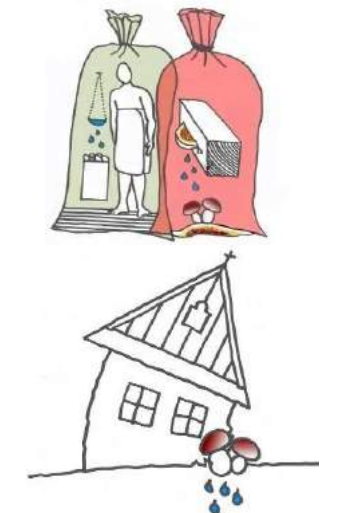
Izolarea termică nu este punctul forte a clădirilor tradiționale din zonă, în schimb modul de viață a țăranilor obișnuiți cu schimbarea de temperatură până la urmă asigură o imunitate mai bună, decât o temperatură constantă, reglată cu termostat cu care este obișnuit un om contemporan. Odată cu separarea camerei de locuit, aceasta a fost încălzită doar pentru noapte, la temperaturi în jur de 25 C°, care spre dimineață au coborât deseori la 12-14 C°, suportabilă numai sub cerșii și plăpumi groase -semnalizând că e timpul pentru începerea unei zile noi, prin aprinderea focului. Pe vreme călduroasă, bucătăria de vară din curte/de sub casă -depinde de zonă- a fost utilizată pentru gătit, astfel casa a rămas răcoroasă. În timpul zilei, pe timp de iarnă bucătăria era spațiul care din cauza gătitului era oricum încălzit, așa că la secui una din laturile mesei din bucătărie este ocupată de o canapea sau de un pat, pentru siesta de după masă. Finisarea planșeului de peste parter spre pod cu argilă bătută sau cu cărămizi plate a fost mai mult o măsură de limitare a focului în cazul în care acoperișul a luat foc, decât o măsură de izolare termică.

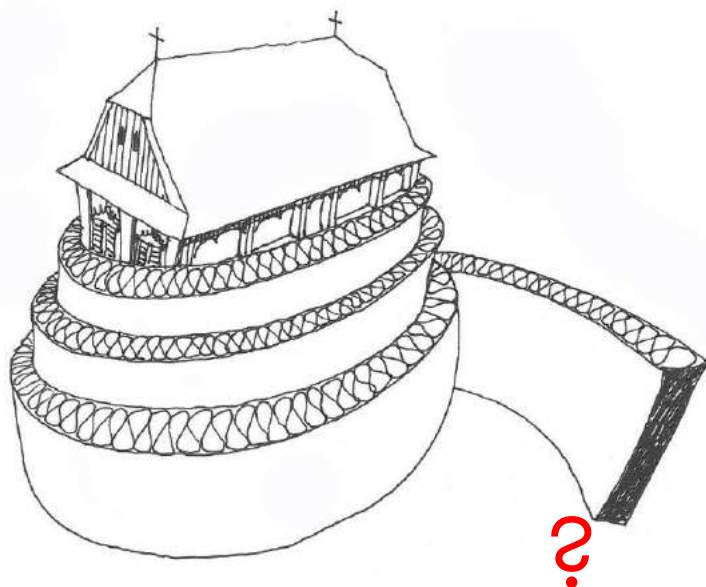
Etanșeitatea ferestrelor au fost rezolvate cu "ciorapi", un mic săculeț cusut, umplut cu cârpă, așezat între cele două foi de cercevea. Dincolo de stoparea circulației aerului din cauza ferestrelor neetașne, "ciorapul" rezolva și problema umidității: după topirea geamurilor înghețate, ciorapul era scos la uscat, astfel s-a evitat pătrunderea apei în tocul ferestrelor.

99

Important: izolarea termică a construcțiilor trebuie tratată împreună cu ventilarea construcțiilor! Izolarea necorectă poate conduce la pierderea construcțiilor din lemn sau la probleme de sănătate.

6.10. performanța energetică a clădirilor vechi versus performanța clădirilor noi

Performanța energetică nu este singurul criteriu de apreciere pentru o casă. Ea este un factor important, care trebuie tratat în consens (eventual cu mici concesii, compromisuri) cu alte probleme, cum ar fi valoarea arhitecturală/ambientală a casei și mai ales a fațadelor, valoarea sentimentală etc. Trebuie respectat modul de funcționare a clădirilor vechi, modul de conviețuire cu probleme, așa cum a fost el experimentat în dealungul timpului.

În cazul clădirilor vechi practic nu există hidroizolație între soclu și pereți. Într-un fel nici nu era nevoie, soclul fiind din piatră, de multe ori cu mortar de var, în alte situații doar cu lut între pietre și deseori fără mortar: nu a existat problema ridicării umidității prin soclu, până când nu erau tencuite cu mortare pe bază de ciment. De multe ori, sunt considerate insuficiente aceste fundații, și se realizează consolidarea/sau subfundarea cu beton, fără a se gândi la consecințe și fără prevederea unei hidroizolații sub talpele din lemn. Cimentul din păcate ține umiditatea și favorizează ascensiunea capilară în pereți, iar peretele umed pierde astfel din rezistența termică. Împiedicarea uscării peretelui prin termoizolare nepermeabilă poate avea efecte devastatoare și la distrugerea casei prin atac biologic. Astfel am ajuns la problema cea mai delicată, la "respirația caselor", un subiect mult discutat, dar mai puțin înțeles. Acest "respir" nu înseamnă că trece vântul prin pereți și se pierde căldura din casă, ba din contră.

"În timpul activităților noastre, în interiorul clădirilor se formează o anumită cantitate de vapori de apă. Aceștia pot proveni de la spălat, de la gătit sau de doar din simplul fapt că respirăm." ⁽¹⁵⁾

Un anumit grad de umiditate a aerului este necesar, dar dacă nivelul acestuia crește prea mult și se menține pentru un timp îndelungat, în situațiile în care izolația și ventilarea clădirii nu sunt gândite împreună și nu sunt corect rezolvate, va conduce inevitabil la condens și la mucegai în interior, la putrezirea pieselor din lemn în pereți sau la apariția putregaiului uscat (Serpula Lacrymans)

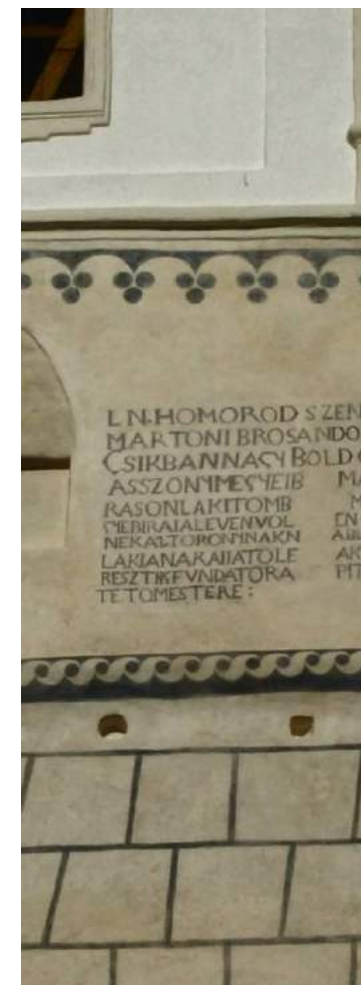
"Clădirile tradiționale sunt construite din materiale permeabile care lasă clădirea să respire. Astfel prin zidărie, planșee, pardoseli și chiar tâmplării are loc un transfer foarte lent a vaporilor, însoțit de vaporii de apă de la interior spre exterior, transfer care contribuie la menținerea unei atmosfere sănătoase înăuntrul locuinței." ⁽¹⁶⁾

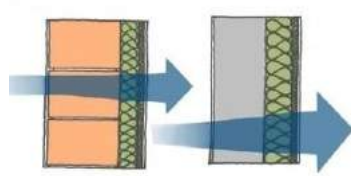
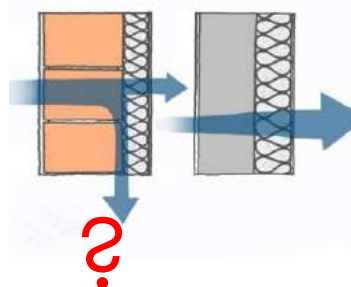
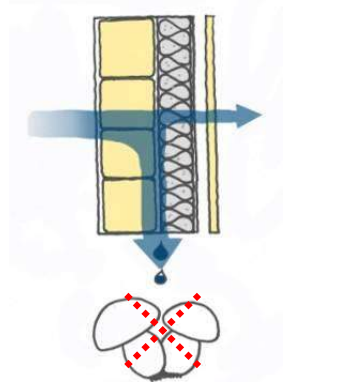
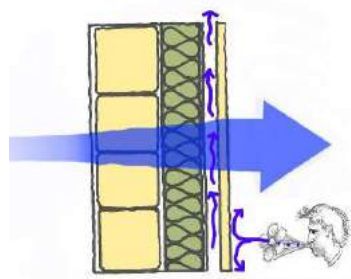
În cazul construcțiilor noi avem la îndemână o gamă variată de soluții privind hidroizolația, termoizolația și ventilația caselor, cu ajutorul cărora construcțiile pot fi concepute ca și case pasive, sau chiar active, în urma schimbării paradigmei de utilizare în mod responsabil a energiei în ultimele decenii.

O casă veche nu poate fi adusă la standardele unei case pasive, cel mult poate fi un imobil cu consum redus de energie, însă per total, o reabilitare corectă poate fi mai "verde", decât o casă pasivă. "60% din totalul de CO₂ emis anual în țările dezvoltate este atribuit industriei de construcții și activităților sale

adiacente. Ca urmare, cea mai responsabilă și ecologică abordare este reabilitarea construcțiilor deja existente" ⁽¹⁷⁾

Astfel, prin upcycling, o construcție veche poate nu va fi atât de funcțională, decât una nouă, nu va avea o performanță "perfectă", dar va face parte în continuare din identitatea locală, va fi în continuare familiar, va avea un plus rezultat din alăturarea trecutului cu prezentul.

Schema alăturată din stânga sus, prezintă un perete din lemn, termoizolat din exterior cu vată minerală, și cu fațadă ventilată - sistemul fiind unul dintre cele mai performante. Vata minerală are permeabilitate mai mare la vapori, decât bărnele de lemn, aerisirea fațadei permite o uscare mai rapidă, ține umbră în timpul verii și este un obstacol în calea pătrunderii vântului prin presiune în fațadă. Soluția este mai ieftină, decât o izolație cu vată minerală tencuibilă, dar mai performantă, și în mare măsură poate fi executat cu mijloace rudimentare de către proprietar. În cazul fațadei ventilate, termoizolația poate fi realizată din mai multe straturi (de exemplu în loc de un strat de 15 cm pot fi utilizate trei straturi de 5 cm, suprapuse și decalate pentru a preveni orice deteriorare a materialelor). În cazul construcțiilor vechi, unde suprafețele nu sunt întotdeauna plane și netede, combinarea celor două soluții permite preluarea diferențelor. Următoarea schemă reprezintă izolarea unei construcții de lemn cu polistiren, a cărei permeabilitate este de obicei semnificativ mai mică, decât a lemnului, astfel se crează condiții ideale pentru "putregaiul uscat". Izolarea pereților de cărămidă cu polistiren din același motive nu este recomandată, deși permeabilitatea cărămidei este mai aproape de valorile caracteristice pentru polistiren, în schimb în cazul izolării unei pereți din beton cu polistiren se asigură "respirația" peretelui. Izolarea cu vată minerală tencuibilă în ambele cazuri este o soluție bună. Termoizolația din interior nu este

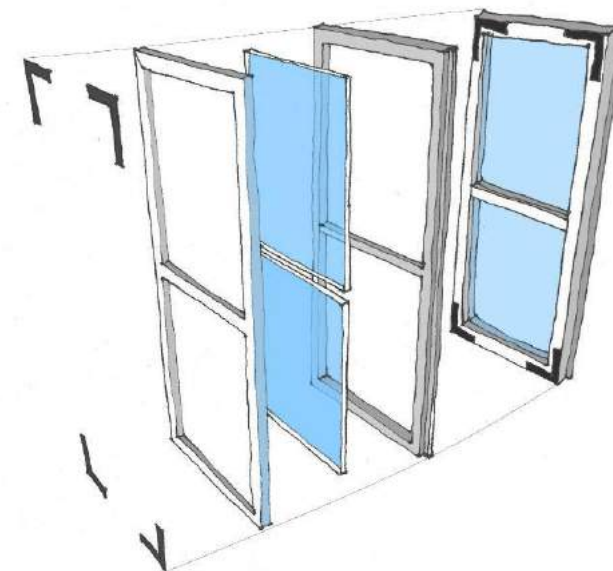
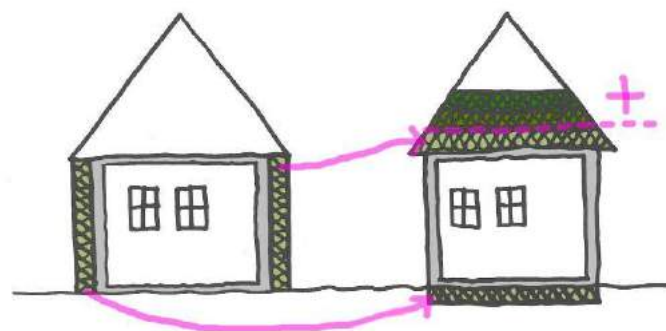
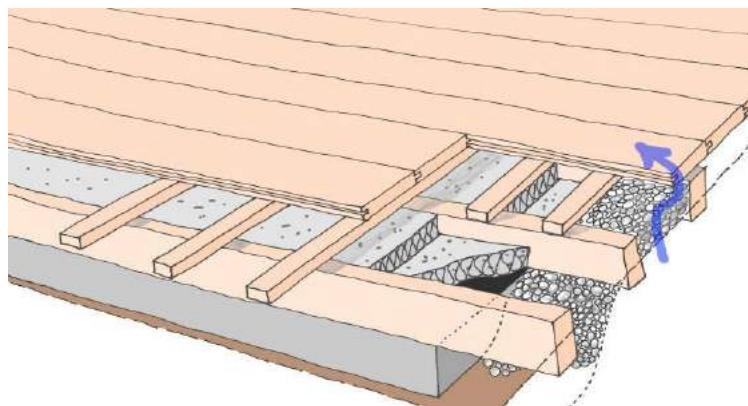
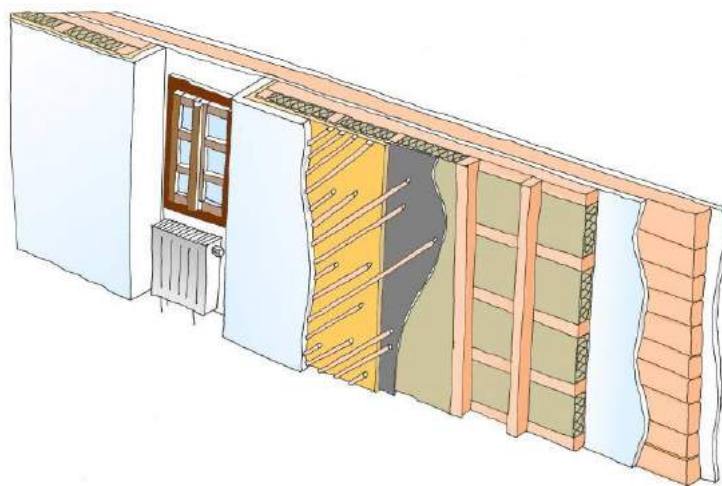
imposibilă, însă este mai delicată, aducând mai în interior punctul de rouă în perete, astfel în cazul alegerii acestei soluții neapărat este nevoie de simularea responsabilă a termoizolației. Și nu în ultimul rând, casa nu trebuie termoizolată peste tot, prin soluții compensatorii unele părți pot fi izolate suplimentar, altele deloc. Pe pagina următoare, este desenată o asemenea soluție: peste o termoizolație din interior este aplicată o barieră contra vaporilor, peste care vine o placă OSB ca suportul unei tencuieli de factură tradițională. Sub geam nu se realizează termoizolație, în nișa creată este discret amplasat un calorifer. Sub tencuială se poate realiza în această zonă o folie reflectorizantă din aluminiu etc. Sigur, OSB-ul datorită formaldehidului ridică niște rețineri din partea celor care doresc să locuiască într-o casă naturală. În locul OSB-ului se pot utiliza scânduri recuperate etc., sau placajul se poate realiza din gipscarton, în acest caz se pierde farmecul tencuielilor imperfecte de odinioară, cu excepția situației când peste gipscarton se realizează un glet care le imită. Termoizolațiile din interior din cânepă au un comportament adecvat pentru acest tip de izolare. După cum se vede, gama posibilităților este destul de variată, trebuie evitată totuși pasișă, intervențiile contemporane nu trebuie să pară vechi, ele trebuie să fie sincere, arătând epoca în care au fost realizate. Termoizolația sub pardoseală este una din soluțiile compensatorii posibile la construcțiile existente. În acest caz este indicat să se realizeze o "aerisire" între perete

și pardoseală, tocmai pentru a evita migrarea umidității în pereți și a proteja structura casei, sacrificând în timp podeaua. Termoizolarea podului este cea mai la îndemână soluție tip "efort minim, randament maxim".

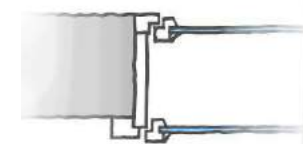
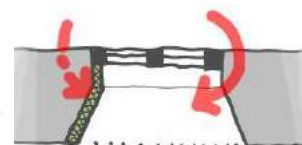
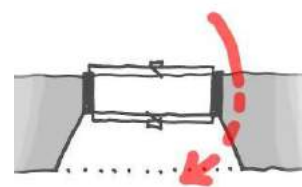
6.11. Îmbunătățirea performanței energetice ale ferestrelor

Înlocuirea ferestrelor tradiționale cu ferestre termopan din lemn, dar mai ales cu PVC este rezultatul dorinței de "modernizare", dar și a dumpingului. Însă de cele mai multe ori ferestrele tradiționale pot fi reparate și recondiționate. Prezentul capitol tratează subiectul din punct de vedere energetic și ecologic. Ferestrele vechi din lemn sunt realizate din materiale de calitate superioară, fără noduri și cu inele anuale dese - cu metodele manufacturii de altă dată nu era posibilă prelucrarea nodului, decât cu "stricarea" ustensilelor, care după fiecare nod necesită reascuțire. În plus, în timpul Monarhiei Austro-Ungare exista o reglementare precisă privind uscarea îndelungată a lemnului destinat pentru tâmplării, precum și privind numărul des al inelelor anuale și orientarea acestora în scândură. Azi din orice lemn se face tâmplărie, și de multe ori deformările ulterioare a lemnului insuficient uscat și nepotrivit utilizat fac ca noile tâmplării de lemn ieftine să fie vulnerabile se comporte prost în timp. Cele de calitate au un preț asortat la calitate. Tâmplăriile din PVC nu pot fi recondiționate în timp, ele trebuiesc schimbate din nou. O problemă neglijată în cazul tâmplăriilor PVC este și schimbul de aer din locuință, apariția mușgaiului

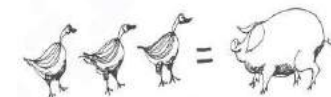
în interiorul locuinței, și nu în ultimul rând, problemele de sănătate survenite. Singura problemă: trebuie găsit meșterul cu răbdarea necesară pentru reabilitarea tâmplăriei vechi. Schema din dreapta sus reprezintă modalitatea cum o cercevea tradițională, cu o foaie de geam poate fi adaptată geamului termopan subțire, printr-o intervenție reversibilă. Schema din mijloc, jos arată situația unei ferestre tradiționale, de grosime de cca. 14 cm, pe lângă care - în cazul zidărilor de cărămidă, respectiv piatră - există o oarecare punte termică, care devine acută după schimbarea tâmplăriei cu fereastră termopan, caz în care o grosime de 6-8 cm de zidărie trebuie să facă față unei diferențe de temperaturi semnificative, uneori de chiar 30 de grade! În acest caz este indicată termoizolarea interioară a nișei - lucru care uneori chiar este o pierdere din punct de vedere estetic. Desenul din partea superioară a coloanei din dreapta jos arată principiul izolării exterioare a clădirii, racordul cu tâmplăria termopan, precum și punctele în care se realizează etanșeitatea tâmplăriei prin chedere de cauciuc. Desenul de dedesubt este schema unei tâmplării tradiționale, iar cel de jos ne arată posibilitatea etanșeizării moderate ale acesteia și dublarea geamului din interior cu geam termopan. Această tâmplărie are până la urmă trei rânduri de geamuri și o punte termică moderată și în aceste condiții se apropie, ba chiar este superioară termenilor tehnici ale geamurilor termopane noi. Plus că nu trebuie scos tocul de fațadă și nu trebuie revopsită clădirea...

"colțare" metalice pt. rigidizare + dublare ramă tâmplărie + geam termopan + cercevea veche, păstrată = tâmplărie reabilitată dpdv. termic

103

Înțelegând principiile cu care arhitectura tradițională a operat, chiar cu câteva mici îmbunătățiri se pot obține rezultate neașteptate în cazul caselor moderne - fără a apela la soluții high-tech. Pardoseala din cărămidă din imediata vecinătate a unui geam mare orientat către sud poate înmagazina căldura, răcind casa astfel în timpul zilei, ca pe urmă -având o inerție termică de cca. 12 ore- tot această pardoseală temperează camera în timpul nopții, redând căldura înmagazinată. Pe timp de vară, fereastra mare poate fi umbrită din exterior cu stuf, paie, jaluzele, pânză etc, iar în nopțile friguroase de iarnă o perdea groasă trasă din interior va salva o cantitate de căldură apreciable. Returul de la calorifer "plimbat" sub această zonă de cărămidă încălzește încet și cu întârziere această zonă, care va rămâne caldă multă vreme după ce nu mai circulă apă caldă spre calorifer. Colectoarele solare pot asigura apă caldă fără a face foc prin casă. Termoșeiuneul prin radieri poate încălzi imediat spațiul în care este instalat, respectiv spațiile adiacente. Izolarea în plus a puferului, a boilerului poate aduce din nou o mică economie de energie.

AȘA DA! Combinarea sistemelor „rudimentare”, tradiționale și celor moderne crește eficiența energetică.

6.13. Sisteme de încălzire

Primele sobe cunoscute din Secuime sunt cele denumite "cserepes", adică cu "țigle" sau cu "ceramică".

*

104

Este vorba despre un fel de șemineu deschis, pe două laturi, adosat la colțul camerei, cu un sprijin punctiform pe latura opusă colțului, realizat din lemn de esență tare. Partea superioară a fost realizată din piese de teracotă. Această "sobă" era folosită și pentru gătit. Modul aceasta de încălzire este considerat de către literatura de specialitate ca un specific secuiesc. Pasul următor a fost realizarea sobelor de teracotă, foarte eficiente. Putem spune că acest mod de încălzire este încă universal răspândit în Secuime, iar soba este o podoabă a locuinței. Deseori peretele dintre cameră și bucătărie a fost "străpunsă" de soba de teracotă, care în zona de bucătărie a adaptată pentru gătit, cu o înălțime mică, acoperită cu piese din fontă, iar spre cameră în continuare prezenta forma unei sobe de teracotă obișnuite. Mai recent există și variante portabile, realizate în cadru metalic. O variantă mai modestă este soba din cărămidă, tencuită - uneori cele două sobe au fost combinate. Ușile în mod tradițional erau din fontă, și erau de dimensiunea unui ochi de taracotă. Astăzi ușile sunt din sticlă termorezistentă și devin din ce în ce mai mari. Odată cu (termo)șemineele prevăzute cu uși mari vitrate, sau chiar uși pe două laturi, gisante în sus, este posibilă reinterpretarea "cserepes"-ului de altădată. Pe lângă sobele de teracotă trebuie să menționăm cuptoarele - de obicei amplasate în bucătăria de vară, respectiv sobele din fontă de la începutul secolului XX. Sunt spații, în care prezența caloriferelor poate

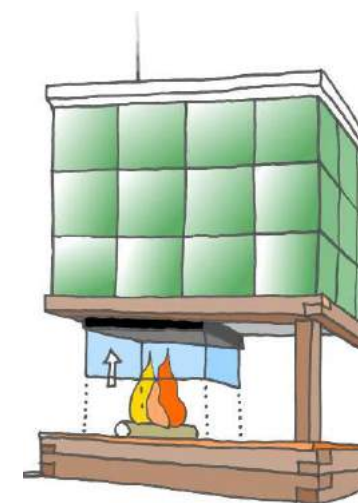

fi deranjantă, sau nu există fonduri suficiente pentru procurarea unor calorifere cu un design adecvat. Încălzirea prin pardoseală poate fi o soluție în aceste cazuri. Trebuie avut în vedere că - datorită grosimii mari al șapei și a pardoselii care vine peste șapă- această soluție are o inerție termică mare. Pe de altă parte, cu energie mai puțină o încălzire de pardoseală poate

asigura același confort termic, ca și caloriferele. O variantă mai economică a acestei tip de soluții este încălzirea capilară, care se montează imediat sub pardoseală, asemănător încălzirii electrice prin pardoseală. Din punct de vedere radiestezic încălzirea prin pardoseală nu este cea mai optimă variantă, se preferă încălzirea prin perete. Sub mobilier nu are rost realizarea

**
←
**

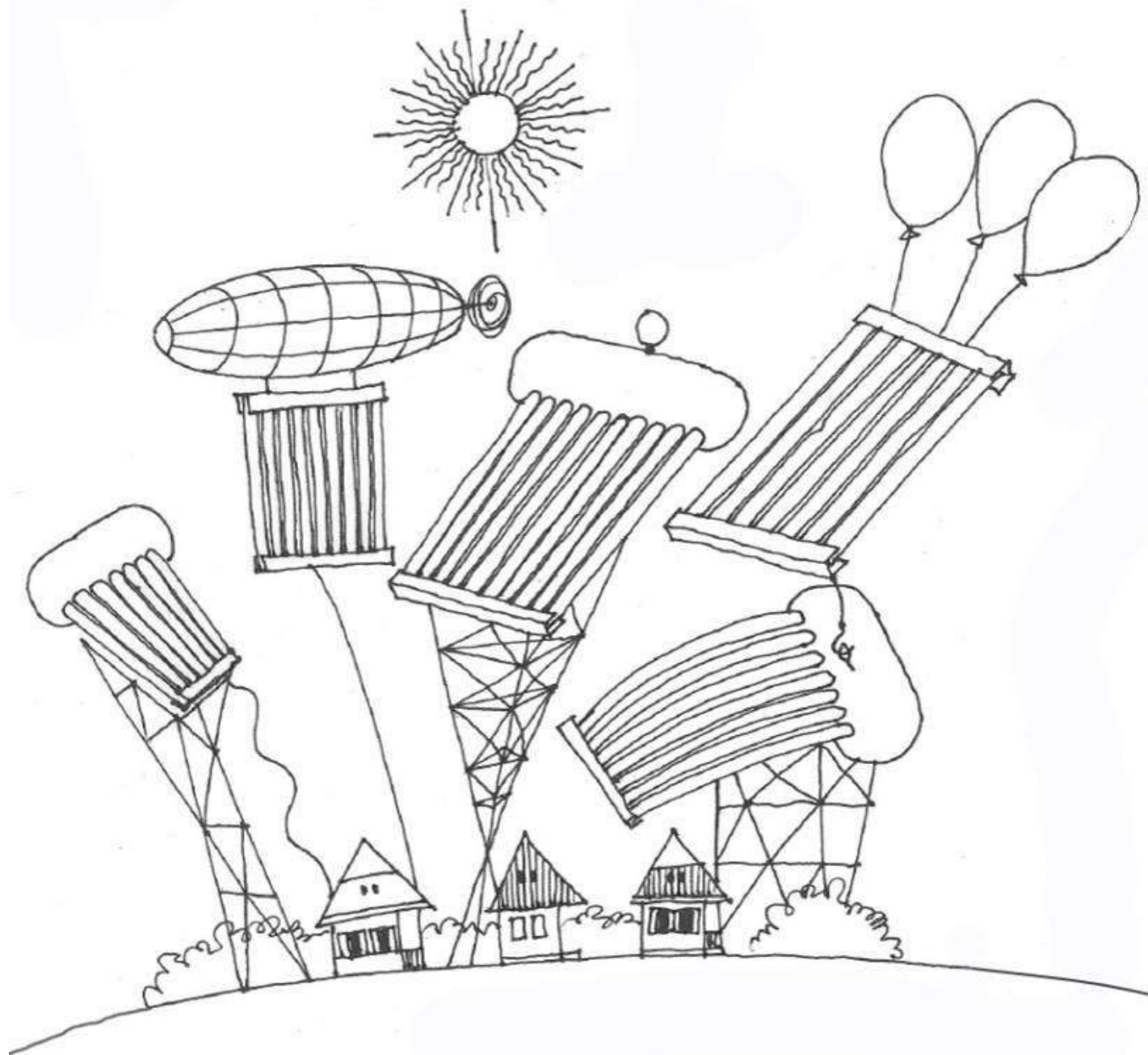
←
**
**

încălzirii prin pardoseală, cum încălzirea prin perete nu permite lipirea mobilierului de perete. Există și posibilități de încălzire prin plafon. aerul cald al șemineelor poate fi condus prin tubulatură prin plafon.

6.14. Energie alternativă

Dintre sistemele de energie alternativă se pot folosi panourile solare (de preferat cele plane, și nu

cu tuburi, montat în planul acoperișului), ventilatoarele solare încadrate corect în compoziția fațadei, panouri fotovoltaice, pompe cu căldură (variantele aer-apă, sol-apă, apă-apă, în funcție de caracteristicile terenului). Eolienele nu sunt specifice zonei, tradițional în puține locuri găsim mori de vânt, morile de apă în mod tradițional au fost larg răspândite în zonă. Trebuie avut în vedere, că dincolo de prepararea apei calde, aceste sisteme devin eficiente în cazul clădirilor foarte bine izolate.

7. SPAȚIUL PUBLIC

7.1. Specificul local

Din spațiul public fac parte: strada, malul și cursul de apă, obiectele cu funcție publică, fântânile/izvoarele, troițele, însemnele, vegetația înaltă etc..

Un alt element important este atmosfera creată prin folosirea corectă a materialelor, cromaticii și volumetriile construcțiilor. Acestea duc la armonia dintre mediul natural și cel construit.

Recent, investițiile nu sunt produse ale culturii locale, creându-se discrepanțe între trecut și prezent, mediul natural și cel construit și alterându-se atmosfera specifică rurală (a nu se confunda cu rustică). Acest lucru se în mod accentuat în zonele centrale ale satelor, și cu vârf îndesat în apropierea orașelor (Lelicieni lângă M-Ciuc, Corunca și Livezeni lângă Tg.-Mureș etc.) urbane.

Se întâlnesc o serie de elemente caracteristice realizate cu preponderență din lemn și piatră. Prevederile privesc materialele de construcție, conformația acestora, soluțiile tehnice și compatibilitatea dintre materialele de alcătuire.

Acolo unde este posibil, se recomandă apelarea la tehnici tradiționale și meșteri populari.

Se propune păstrarea „liniștei” de la țară.

AȘA NU! Este interzisă dejectarea resturilor animaliere în șanțuri, respectiv depozitarea pe termen lung pe domeniul public.

7.1. Specificul local

7.2. Recomandări

Spațiul public rural trebuie să-și păstreze autenticitatea, să conserve austeritatea, simplitatea și fluiditatea. Acest specific nu trebuie distrus prin diverse amenajări urbane (ca în orașe: pavele de beton, trotuare cu borduri etc.). Pentru a-l conserva intact, se recomandă evitarea amenajării cu decorații gen căruțe cu flori, fântâni arteziene sau plantații horticoale de flori și soiuri de arbuști de import. Materialele folosite trebuie să fie exclusiv cele locale, iar elementele de mobilier (bănci, etc.) trebuie confecționate cu meșteri locali.

Mobilierul urban, cofretele publice și posturile de transformare și reglare vor fi astfel proiectate încât să se integreze în peisaj și arhitectura locală. Nu se acceptă proiecte tipizate, ci doar soluții adaptate locului. Investițiile și evenimentele publice – clădiri publice (școală, primărie, biserică etc.), piețe pentru produse locale, targuri sezoniere, festivaluri și sărbători – trebuie să fie exemple de bune practici pentru toată comunitatea, atât ca arhitectură, cât și ca amenajare și integrare în peisaj.

Majoritatea drumurilor publice sunt neasfaltate, dar pietruite și întreținute corespunzător. De aceea, pe timp uscat, circulația auto ridică praful, pe timp ploios se face mult noroi, iar circulația pe timp de iarnă este extrem de dificilă. În ultimii ani, drumurile principale sunt modernizate exclusiv pentru circulația auto, cu tendințe de amenajări urbane (trotuare înguste cu pavele de beton) în interiorul

localităților. În mod tradițional, drumurile satești sunt delimitate de zone înierbate, taluzuri sau șanțuri deschise. Ele sunt utilizate simultan de către oameni, bicicliști, animale, căruțe/sânii și autovehicule. Tendința actuală – prin amenajări și asfaltare – este de a crește și a favoriza tranzitul auto, în detrimentul celorlalți participanți la trafic. Acest lucru dăunează siguranței, confortului de locuire și comunității. La nivelul spațiului public, se vor reface aliniamentele existente la nivelul străzii (pomi fructiferi sau alte alinamente specifice fiecărei localități/zone din interiorul localității). Se va conserva biodiversitatea (inclusiv păstrarea lângă construcții a speciilor de păsări și animale care asigură echilibrul ecosistemului: rândunele, cucuvele, lilieci, vrăbii etc.), prin folosirea plantelor autohtone specifice zonei și a practicilor agricole tradiționale. În spiritul principiilor de conservare a specificului local, se recomandă păstrarea polivalenței drumurilor și limitarea vitezei auto, păstrarea rețelei stradale existente și a profilelor transversale ale drumurilor. Nu se permite lărgirea drumurilor și crearea de trotuare suprainălțate de tip urban, cu rigole îngropate. Suprafețele de circulație (drumuri și alei publice sau private) trebuie să fie cât mai permeabile, cu pavaj din piatră sau pietriș de calcar, evitându-se folosirea betonului, asfaltului și a pavelelor din beton. Asfaltarea trebuie să se limiteze la drumurile principale (drumurile asfaltate din fonduri europene nu pot fi întreținute de bugetele modeste locale) și să includă o atență

rezolvare a pantelor a terasamentelor. Ignorarea acestor detalii sau rezolvarea lor superficială conduce la deteriorarea rapidă a asfaltului sau a stratului de uzură (în special în zonele umbrite, unde apa și gheața stagnează) și face extrem de dificilă folosirea drumului.

Drenajul căilor de circulație trebuie realizat în rigole deschise, înierbate. Avantajele acestora sunt scăderea vitezei de curgere a apelor, reducerea riscului de inundații în aval și preepurarea apelor recuperate de pe drumuri (fenomenul de fito-epurare).

Sistemul de colectarea a apelor pluviale, a taluzurilor, podețelor, sprijinirilor de pe marginile drumului, parapetilor etc. și a infrastructurii drumului se vor rezolva corect, înaintea lucrărilor de finisare rutieră. În cazul drumurilor secundare, pavarea cu piatră spartă împănată, pe pat de geotextil, este mai rezistentă în timp și mai eficientă. Elementele de siguranță a circulației (podețe, ziduri de sprijin, parapeti, etc.) vor fi realizate din materiale locale: zidăria din piatră naturală, construcții din lemn sau plantații cu scop de stabilizare a terenului. Indiferent de modul de realizare a drumurilor, acestea se întrețin periodic (se completează pietrișul, se repară asfaltul, se curăță șanțurile, etc.). Întreținerea drumurilor asfaltate e mai costisitoare.

Pietonalele, trotuarele se vor pava cu piatră. Ulițele și potecile nu vor fi asfaltate sau pavate, se recomandă pietruirea sau înierbarea lor. Pentru plantațiile menite să stabilizeze drumurile, se recomandă specii locale.

Zonele de parcare vor fi realizate din pietriș compactat (criblură spartă) din materiale locale. Sunt interzise pavelele de beton și zonele asfaltate. Parcărilor vor fi integrate în vegetație și nu vor fi marcate cu vopsele, ca în mediul urban. Pistele pentru biciclete între sate sunt foarte necesare și sunt obligatoriu de făcut, în afara carosabilului, de către autoritățile locale pentru ușurarea transportului de scurt parcurs atât pentru localnici, cât și pentru turiști. Aleile pietonale, trotuarele, terasele descoperite se vor pava cu dale de piatră cioplită, cu rosturi neetanșate, sau vor fi pietruite. Se va asigura panta pentru scurgerea apelor pluviale și îndepărtarea acestora de construcții concomitent cu dirijarea către spațiile verzi. Rețelele publice se vor amplasa îngropat.

AȘA DA! Amenajări exterioare ca la sat...↓

ANEXA 1

Studiu de amplasare și încadrare în imaginea așezării (imagine generală din punct de belvedere, silueta așezării, desfășurate stradale)

În vederea obținerii avizului Comisiei pe „încadrarea în specificul local”, solicitanții vor depune on-line, la adresa _____ sau la secretariatul filialei OAR BV-CV-HR, adresa: _____, un dosar privind evaluarea impactului pe care l-ar avea gabaritul investițiilor cu construcții de tip hală (aici ar trebui detaliate tipurile) în silueta și imaginea generală a zonei rurale. Dosarul va conține planșe la o scară adecvată prezentării și următoarele documente:

- documentație fotografică generală privind zona în care se va desfășura investiția, în care să apară, din puncte de belvedere cunoscute la nivel local, modul de așezare în relief a localității, principalele repere și limitele localității (în cazul localităților neîncadrate sau fără repere înalte, folosiți vederi panoramice din afara localității). Identificați locul investiției pe aceste documente;
- două siluete caracteristice ale localității prezentate la o scară adecvată prezentării. Identificați locul investiției pe aceste siluete;
- ortofotoplan sau vedere de sus a localității de tip Google Earth, cu marcarea punctelor de unde s-a făcut documentarea fotografică și siluetele descrise mai sus. Identificați locul investiției pe această planșă;
- documentație fotografică la nivelul ochiului sau din repere în

imediate vecinătate a investiției.

Identificați locul investiției pe aceste documente;

- o desfășurată stradală, în care să apară de o parte și de alta a parcelei investiției frontul la stradă a cel puțin trei parcele. Identificați limitele parcelei investiției, cu fațada detaliată spre stradă a investiției, cotați amplasarea construcției față de limitele laterale și construcțiile învecinate;
- un profil stradal transversal, în care să apară construcțiile la stradă de pe parcele, secțiunea drumului și amenajările acestuia, secțiune caracteristică prin construcția investiției. Identificați limitele parcelei investiției, cotați amplasarea și construcțiile învecinate, cotați secțiunea la o scară adecvată, astfel încât investiția să poată fi comparată cu restul construcțiilor descrise;
- două cadre în perspectivă de la nivelul ochiului în susul și în josul străzii cu clădirea studiată. Evidențiați modul în care ați integrat clădirea în fondul construit vecin și în peisaj;
- extras din regulamentul de urbanism în vigoare pentru terenul studiat (parte scrisă și parte desenată).
- fotografii cu 4-5 locuințe și anexe gospodărești tradiționale din localitate, care au ajutat arhitectul să încadreze propunerea în specificul local.

ANEXA 2

Glosar de termeni

Coefficient de utilizare a terenului (CUT): raportul dintre suprafața construită desfășurată (suprafața desfășurată a tuturor planșeelor) și suprafața parcelei. Nu se iau în calculul suprafeței construite desfășurate:

- suprafața subsolurilor cu înălțimea liberă de până la 1,80 m;
- suprafața subsolurilor cu destinație strictă pentru gararea autovehiculelor;
- spațiile tehnice sau spațiile destinate protecției civile;
- Suprafața balcoanelor, a logiilor, teraselor deschise și neacoperite, a teraselor și a copertinelor necirculabile, precum și a podurilor neamenajabile;
- aleile de acces pietonal/carosabil din incintă, scările exterioare, trotuarele de protecție (Legea 350/2001).

Procent de ocupare a terenului

(POT): raportul dintre suprafața construită (amprenta la sol a clădirii) și suprafața parcelei. Suprafața construită este suprafața construită la nivelul solului, cu excepția teraselor descoperite ale parterului, care depășesc planul fațadei, al platformelor, al scărilor de acces. Proiecția la sol a balcoanelor a căror cotă de nivel este sub 3,00 m de la nivelul solului amenajat și a logiilor închise ale etajelor se include în suprafața construită. (Legea 350/2001) Excepții de calcul ale indicatorilor urbanistici POT și CUT:

- dacă o construcție nouă este edificată pe un teren care conține o clădire care nu este destinată demolării, indicatorii urbanistici (POT și CUT) se calculează adăugându-

se suprafața planșeelor existente la cele ale construcțiilor noi;

- dacă o construcție este edificată pe o parte de teren dezmembrată dintr-un teren deja construit, indicii urbanistici se calculează în raport cu ansamblul terenului inițial, adăugându-se suprafața planșeelor existente la cele ale noii construcții (Legea 350/2001).

Construcții anexe: construcții distincte, de regulă având dimensiuni reduse și un singur nivel suprateran, care deservește funcția de locuire. Din categoria construcțiilor anexe fac parte: garaje individuale, depozite pentru unelte de grădinarit, șoproane, terase acoperite, foișoare, pergole, bucătării de vară.

Realizarea construcțiilor anexe se autorizează în aceleași condiții în care se autorizează corpurile principale de clădire.

Demisol (prescurtat: D): nivel construit al clădirii, având pardoseala situată sub nivelul terenului (carosabilului) înconjurător cu maximum jumătate din înălțimea liberă a acestuia și prevăzut cu ferestre în pereții de închidere perimetrală. Demisolul se consideră nivel suprateran al construcției. Atunci când pardoseala este situată cu mai mult de jumătate din înălțimea liberă, se consideră subsol și se include în numărul de niveluri subterane ale construcției (P118-99 Normativ de siguranță la foc a construcțiilor).

Echiparea edilitară: ansamblul format din construcții, instalații și amenajări, care asigură în teritoriul

localităților funcționarea permanentă a tuturor construcțiilor și amenajărilor, indiferent de poziția acestora față de sursele de apă, energie, trasee majore de transport rutier, feroviar, aerian sau naval, cu respectarea protecției mediului ambiant (G.M – 007 – 2000).

Glasvand: Perete interior alcătuit din panouri de sticlă montate pe un cadru de lemn sau de metal; ușă pliantă, cu geamuri, care separă două încăperi.

Mansardă (prescurtat: M): spațiu funcțional amenajat integral în volumul podului construcției. Se include în numărul de niveluri supratere. (P118-99 Normativ de siguranță la foc a construcțiilor). În sensul prezentului regulament, se consideră mansarde acele spații care respectă următoarele condiții suplimentare:

- podul construcției va forma un unghi maxim de 60 grade cu planul orizontal;
- podul construcției nu va depăși, în proiecție orizontală, conturul exterior al ultimului nivel plin (inclusiv balcoane sau cursive) cu mai mult de 1 m. La calculul coeficientului de utilizare a terenului, mansarda va contribui cu cel mult 60 % din suprafața desfășurată a ultimului nivel plin.

Parcela: suprafața de teren ale cărei limite sunt sau nu materializate pe teren, proprietatea unuia sau mai multor proprietari, aparținând domeniului public sau privat, și care are un număr cadastral ce se înscrie în registrul de publicitate funciară.

Împreună cu construcțiile sau amenajările executate pe suprafața sa, parcela reprezintă un bun imobil (G.M – 007– 2000).

NOTE

- 1 : Dr. KÓS Károly: Népi építkezés Kászonban, 186-228 in: Erdély népi építészete, Kelenföld kiadó, Budapest, 1989.
- 2 : MEDGYASZAY/BENKŐ, 1905. Művészet/Arta, red. Lyka, 5. 324-330.
- 3 : TÖVISSZ Zsolt/BÍRÓ Z. Zoltán/BOGOS Ernő/FARAGÓ Melinda: *Modernizarea casei țărănești*, prospect Csík LEADER, 2015.17
- 4: TÖVISSZ Zsolt/BÍRÓ ... / *Modernizarea casei țărănești*, prospect Csík LEADER, 2015.17
- 5: FURU Árpád: Udvarhelyszék népi építészete. Gloria, Cluj-Napoca. 2011,30
- 6: KÓS, 1989. 211.)
- 7: Revista Zeppelin nr. 144
- 8: TÖVISSZ Zsolt/BÍRÓ ... *Modernizarea casei țărănești*, prospect Csík LEADER, 2015.31
- 9: TÖVISSZ Zsolt/BÍRÓ... *Modernizarea casei țărănești*, prospect Csík LEADER, 2015, coperta din spate.
- 10: TAMÁSKA Máté: A vidéki tér emlékezete. Az építészeti formaképzéstől a kulturális örökségalkotásig, Editura Martin Opitz, Budapest 2011.29
- 11: Esztány Győző, Radev Gergő, András Szilárd, Furu Árpád, Rodics Gergely: Revitalizarea șurelor, prospect Csík LEADER, 2015.3
- 12-13: ZUBRECZKI Dávid: *Tájéépitészek, akik behozták a természetet a városba*, index.hu/urbanista/201704/28
- 14: TÖVISSZ Zsolt/BÍRÓ... *Modernizarea casei țărănești*, prospect Csík LEADER, 2015.38
- 15-17: Silvia DEMETER-LOWE, in *Ghid de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural. Zona cu influență sãsească, sudul Transilvaniei*, Pro Editură și Tipografie, București, 2017.3

CREDITE IMAGINI

imaginea *,	pag.8,	©https://hu.wikipedia.org/wiki/székelyföld
imaginea **,	„	©http://www.rovasirasforrai.hu/rovasiras/az-enlakai-unitarius-templom-feliratanak.htm
imaginea *,	pag.9,	©https://hu.wikipedia.org/wiki/Székelyföld
schițele *, **,	pag.12,	© Herczeg Ágnes
imaginea ***	„	Albrecht Dürer, fragment
imaginea ****	„	desen medieval, fragment
toate fotografiile	„	© Herczeg Ágnes,
		www.pagonyiroda.hu/, ars locus s.r.l.
imaginea *	pag.13	© Tővissi Márton, www. planTstudio
imaginea **	„	©https://mapire.eu
schițele *, **, ***	pag.14	© Tővissi Zsolt, www. planTstudio
imaginea ****	„	fotografie arhivă
imaginea *****	„	anexă harta cadastrală a orașului
		Gheorgheni, 1901
schița *	pag.14	© Tővissi Zsolt, www. planTstudio
imaginea **	„	captură Google Maps
imaginea *	pag.22	a fost realizată după idea preluată
		după un desen din Kirizsán András: Balaton-felvidéki
		építészeti útmutató, Editura Nemzeti Agrárszaktanács,
		Képzési és Vidékfejlesztési Intézet,
imaginea *	pag.23	a fost realizată după o idee András
		Alpár, Lőrincz Barna, www. Atelier 2
schițele *, **,	pag.25	© Tővissi Zsolt, www. planTstudio
imaginea *	pag.30	© Szász Adorján
imaginea **	„	©Esztány Győző
imaginea *	pag.31	©www.vallum.ro
toate schițele	pag.32, 33,34	© Tővissi Zsolt, www. planTstudio
imaginea *	pag.38	Magyar Néprajzi Lexikon,
		http://mek.niif.hu/02100/02115/html
imaginea **	pag.38	fotografie arhivă, Direcția Județeană
		Pentru Cultură, jud. Harghita
imaginea ***	pag.38	©Mihály Zita
imaginile *, **,	pag.39	©Esztány Győző
desenele *	pag. 40	©Kónya Ádám, in <i>Megyei Tükör</i> , 21
		martie 1971
imaginea **	pag.41	© Larix Studio, www. larixstudio.ro
imaginile ****, *****	pag.41	fotografii arhivă
imaginea *	pag.50	©Csibi Márta
imaginile **	„	©Esztány Győző
imaginea *	pag.51	©www.vallum.ro
imaginea **	„	© Szász Adorján

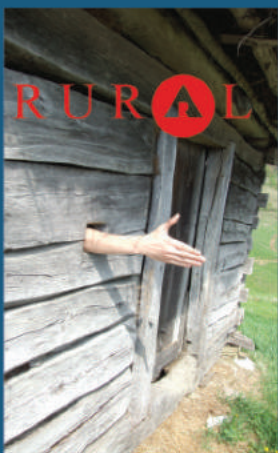
imaginea *	pag.52	4ZET Architects - Home Facebook
imaginea **	„	©"Bogos Ernő"
imaginea *	pag.54	www.szekelyhon.ro
imaginea *	pag.55	© www. Atelier 2
imaginile *, **, ***	pag.65	©Paul Ott photogtafiert, Gangoly & Kristiner Architekten ZT GmbH Graz
imaginea ****, *****	„	©4ZET Architects - Home Facebook
imaginea *****	„	©www.arcstudio.ro
imaginea *	pag.67	©Rusz László
imaginea *	pag.69	© Tövissi Zsolt
imaginea *	pag.70	© Tövissi Zsolt
imaginea **	„	© Gál Zoltán
imaginea *	pag.71	©4ZET Architects - Home Facebook
imaginea **	„	©Blipsz + Atelier FKM
imaginea *	pag.72	©Czibalmos Attila, restauro bt.
toate imaginile	pag.87	© Silvia Demeter-Lowe
imaginile *, **, ***	pag. 93	© Herczeg Ágnes, www.pagonyiroda.hu/, ars locus s.r.l.
imaginile *, **, ***	pag. 94	© Herczeg Ágnes, www.pagonyiroda.hu/, ars locus s.r.l.
imaginea *	pag.96	© Gál Zoltán
imaginea *	pag.98	© Tövissi Zsolt
imaginile*	pag.104	Magyar Néprajzi Lexikon, http://mek.niif.hu/02100/02115/html
imaginea **	„	© Tövissi Zsolt
imaginea ***	„	© Ádám Gyula
imaginea ****	„	© Bányász Emerencia
imaginea *	pag.113	© Lőrincz Barna, Atelier 2

Toate imaginile, schițele nespecificate sunt proprietatea LarixStudio, ©Köllő Miklós.

Arhitectura este știința și arta de a realiza construcții trainice, folositoare, sănătoase și armonioase. Arhitectura se face pentru oameni și mediul lor, prin clădiri sau construcții alcătuite cu cap. Rostul ei este să ne facă viața mai frumoasă, mai sănătoasă și să ne aducă aminte cine suntem atunci când uităm.

Arhitectul este cel care se ocupă cu arhitectura. El își imaginează casele și desenează (alături de echipele de ingineri) schițele / planșele după care se construiesc clădirile. El ține cont de posibilitățile și de nevoile celui care îl cheamă/angajează, de legile în vigoare și de felul în care se fac casele trainice, sănătoase și frumoase.

Obiectivele generale ale PROGRAMULUI RURAL al Ordinului Arhitecților din România

- creșterea calității practicii profesionale în mediul rural
- conștientizarea nevoii de protejare/promovare a zonelor cu specific local valoros
- folosirea arhitecturii (cu toate domeniile conexe) ca pârgă în dezvoltarea economică a mediului rural pe baze ecologice / responsabile
- elaborarea documentelor ce vor reglementa intervențiile în mediul rural (cu sau fără finanțare europeană)

ACEST GHID SE DISTRIBUIE GRATUIT!

Ghidul poate fi accesat și descărcat de pe site-ul OAR:
<http://www.oar.archi/despre-oar/publicatii-si-documente-oar>

Realizat cu sprijinul:

